

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1926.

Första kammaren.

Nr 27.

Onsdagen den 21 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 221, angående överförande till indragningsstat av ordinarie befattningshavare hos riksförsäkringsanstalten m. m., beslöts, att denna proposition skulle överlämnas, i vad den avsåg återkallelse av en i punkten 11 under elfte huvudtiteln av statsverkspropositionen till innevarande års riksdag gjord framställning, till bankoutskottet och, såvitt propositionen innefattade tillkännagivande, att Kungl. Maj:t icke komme att till nu pågående riksdag avlåta proposition i ett under punkten 4 i femte huvudtiteln av statsverkspropositionen omförmält ärende, till statsutskottet samt att propositionen i övrigt skulle hänvisas till andra särskilda utskottet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 222, angående anslag under riksstatens femte huvudtitel till dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtande nr 8, andra lagutskottets utlåtande nr 17 och första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 6.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 37, i anledning av väckta motioner om sänkning av maximigränsen för utminuterung av spirituosa.

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nr 186 i första kammaren av herr *Johan Bergman* m. fl. och nr 261 i andra kammaren av herr *Elof Ljunggren* m. fl. hade hemställts, att riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring i gällande bestämmelser angående utminuterung till köpare av spritdrycker, att maximigränsen för sådan utminuterung (för närvarande 4 liter per kalendermånad) i möjligaste mån sänktes.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motioner I: 186 av herr *Johan Bergman* m. fl. och II: 261 av herr *Elof Ljunggren* m. fl., om sänkning av maximigränsen för utminuterung av spirituosa, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Johan Bergman*, *Johansson* i Hornsberg och *Elof Ljunggren*, vilka på anförda skäl yrkat, att utskottet skulle hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 186 av herr *Bergman* m. fl. samt II: 261 av herr

Ang. maximigränsen för utminuterings av spritdrycker.

(Forts.)

Elof Ljunggren m. fl., för sin del besluta, att 48 § i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusedrycker skulle erhålla följande ändrade lydelse:

Spritdrycker må ej till någon utminteras i större myckenhet än *tre* liter i kalendermånaden. Efter därom skriftligen gjord framställning äger dock bolag, om särskilda skäl föreligga, medgiva köpare rätt att för visst tillfälle inköpa större myckenhet än sålunda stadgats.

2) av herr *Pers*, som anförde:

»Systembolaget i Västerås har, föranlett av beslut av stadsfullmäktige, praktiserat ett försäljningsmaximum av 2 liter per månad, förutom för juni och december månader. Rörelsen har bedrivits utan att några större svårigheter förmärkts, varför en generell nedsättning för hela landet torde kunna tillämpas utan allt för stora olägenheter.»

Herr **Bergman**: Herr talman, mina herrar! Den motion, som jag jämte herr Israel Holmgren och några andra ledamöter av kammaren väckt angående sänkning av maximigränsen för utminuterings av spritdrycker, har, som vi hörde, avstyrkts av bevillningsutskottet. Utskottet vill icke sänka maximum ens så moderat som vi föreslagit i en reservation, från 4 till 3 liter, och orsaken till detta är i huvudsak, säger utskottet, att restriktionsapparaten skulle vara så oerhört känslig; de tusentals mänskliga försöksobjekten i detta socialmedicinska laboratorium böra icke retas. Det »skulle skapa ett irritationsmoment», heter det. Vad är det männe som irriterar? Tro inte herrarna, att det mycket mera är dessa tusentals individuella restriktioner, där den ena eller andra personen av för honom ofta okänd anledning eller åtminstone av anledning, som han icke erkänner, får sig tilldelat ett annat litertal eller kanske bråktal därav t. o. m., än hans granne. Dessa individuella restriktioner kunna möjligen i åtskilliga fall verka irriterande, men jag tillåter mig betvivla, att någon verkligen på fullt allvar tror, att det blir någon större irritation på grund av en så moderat generell nedsättning av högsta tilldelningen som från 4 till 3 liter. »Det är bättre med de individuella restriktionerna», säger man. Det påvisas, att tre femtedelar av alla, som ha motböcker, genom dessa individuella och lokala restriktioner fått sitt maximum nedsatt till 2 liter, samt tycker, att det är bättre att fortsätta på den vägen. Ja, vem av oss har yrkat på att man skall inskränka eller upphäva dessa individuella restriktioner? Vi gilla dem visserligen icke principiellt, men vi vilja dock icke avskaffa dem, innan vi få ett bättre system att sätta i stället. Fortsätt alltså, som hittills med individuella och lokala restriktioner så mycket som helst, men sänk samtidigt, generellt, maximigränsen. Så mycket bättre nykterhetseffekt måste det ju då bli. Jag tillåter mig tre, att en sänkning av maximigränsen snarare skulle minska än öka irritationen, ty därigenom minskades ju skillnaden mellan dem som fått sitt individuella maximum begränsat t. ex. till 2 liter och de mest gynnade, som ha 4, ifall det nu skall betraktas som någon förmån eller lycka att vara gynnad med ett större literantal.

Kontrollstyrelsen tycker nu, att allt är så väl beställt med dess patriarkaliska människosortering, som enligt dess uppgift skulle i det hela ha sänkt konsumtionen så väsentligt och alltjämt skulle fortfara att sänka den. Vi ha i vår reservation påpekat, att den sänkning av konsumtionen, som det nuvarande individuella kontrollsystemet har medfört, visserligen är ett faktum, om man jämför den konsumtion, som förekom på den obegränsade köpfrihetens tid. Men däremot är det fullkomligt ostridigt ådagalagt, att här i landet under de tre sista åren pågått en jämn stegring av konsumtionen trots det individuella kontrollsystemet. Enligt kontrollstyrelsens uppgift har just under de sista

åren systemet allt mer och mer fulländats. Statistiken visar av denna fulländning dock det resultatet, att konsumtionen i alla fall stegrats. För övrigt vill jag säga, att sänkning och en mycket större sänkning av konsumtionen även kan uppnås på andra vägar. Det är ju icke så viktigt att nu upp-taga den saken till behandling, därför att vi icke för närvarande påyrka något avskaffande av det individuella kontrollsystemet, men jag skall dock i förbigående nämna, att man t. ex. i England, där man 1913 hade inemot ett par hundra tusen fylleriförseelsefall (i hela England med Wales), 1918 genom generella, för alla gällande restriktioner lyckades nedbringa siffran till en så låg siffra som 30,000. Det var en kolossal sänkning, men den uppnåddes icke genom ett individuellt kontrollsystem utan som sagt tack vare generella restriktioner, vilka äro de enda, som den engelska karaktären, vilken tycker om likhet inför lagen, kan finna sig i.

För att emellertid taga ett närmare till hands liggande exempel, vill jag erinra om tillståndet i vårt eget land under den tid, då tillgången på spritdrycker var minst, nämligen 1917 och 1918, då det rådde i viss mån förbudsliknande förhållanden. Då gingo fylleriförseelserna och alla andra sociala skadeverkningar av alkoholbruket ned till en rekordmässigt låg siffra. Konsumtionen var blott omkring halvannan liter pr år och invånare, och fylleriförseelserna voro nere i 17- å 18,000 i hela riket medan de år 1916 voro 44,000 och för närvarande torde hålla sig omkring 32,000. Detta visar, att ju mindre man tillåter folk att få av sprit, även s. k. laglig sådan, och icke bara ju mer man bekämpar smugglingen, desto mindre bli de sociala skadeverkningarna. Det kan säkerligen icke bortdiskuteras, och det synes ju vara ganska axiomatiskt, ty sprit är sprit, vem som än säljer den.

»Den del av inköskapaciteten, som lämnats oanvänd, är, tvärt emot vad motionärerna synas hava antagit, relativt obetydlig» och den utgjorde i medeltal för motbok under 1925 endast något över en tredjedels liter, anmärker utskottet. Detta ha visst icke motionärerna förbisett. Men utskottet har här glömt sin förkärlek för den individuella kontrollen, åtminstone kontrollen av sina siffror. Vad som skulle jämföras här, är den marginal, som uppstår för dem, som hava de 4 literna obeskrurna. Det är ju endast dessa, som motionens inskränkning drabbar. Dessa äro enligt kontrollstyrelsens uppgift inemot 300,000 personer, och för dem blir skillnaden högst väsentligt större än en tredjedels liter. Skillnaden blir nära nog 2 liter, ty medelinköpet var ju år 1925 2.08 liter. Det är denna breda marginal, som erbjuder så många möjligheter till det motboksmångleri och den olaga men i stort sett okontrollerbara handel med motbokssprit, som motionärerna vilja inskränka och vars fara kontrollstyrelsen i sitt utlåtande själv uttryckligen bekräftar.

Kontrollstyrelsen och utskottet frukta vidare ökade krav på s. k. extra tilldelning. Ifall denna fara vore befogad, så borde väl de orter, där bolagen själva redan nu tillämpa ett maximum av 2 liter — alltså vida lägre än denna beskedliga 3-litersgräns, vars befarade verkningar till den grad ha uppskrämt kontrollstyrelsen och utskottet — ha en fruktansvärd extra tilldelning. Låt oss se efter, hur det förhåller sig! De orter i riket, där ett 2-litersmaximum tillämpas, äro Kristinehamn, Askersund, Åmål, Lindesberg, Sala, Hedemora, Söderhamn, Hudiksvall, och man kan möjligen räkna dit även Västerås, ehuru denna stad 1925 endast på det sättet hade 2-litersmaximum, att man undantog månaderna juni och december, då Västeråsborna synas anse att strömmen bör släppas på mer än vanligt. Ifall man räknar bort Västerås, som således icke är fullt analogt med de andra, visar det sig, att medelinköpen i de städer, som hava 2-litersmaximum, höllo sig vid omkring 1.40 liter pr månad och motboksägare. Det är, som vi se, icke alls någon stor tilldelning och understiger vida medeltalet i hela riket. Detta är dock *hela* tilldelningen, inklu-

Ang. maxi-
migränsen
för utminu-
tering av
spritdrycker.
(Forts.)

Ang. maxi-
migränsen
för utminu-
tering av
spritdrycker.

(Forts.)

sive de s. k. extra. Det framgår härav ganska tydligt, att även där man inskränker maximum till 2 liter, uppstår ingen särskilt stor extra tilldelning. Det argument, som ur den synpunkten anföres mot förslaget om den ännu moderatare sänkningen till 3 liter, synes mig därför fullständigt avlivat.

Jag håller utskottsmajoriteten räkning för att den icke åberopat faran för ökad smuggling och annan olaga spritåtkomst såsom en befarad följd av sänkningen från 4 till 3 liters maximum. Kontrollstyrelsen, och framför allt pressen, ha emellertid åberopat det skälet, och jag vill därför upptaga även det till bemötande. Jag delar i detta avseende fullkomligt herr Röings mening, som han vid en föregående riksdag uttalade i motiveringen till den reservation, som han då avgav och som gick ut på precis detsamma som vi nu föreslå, nämligen 3 liters maximum. Han sade då, att »en så måttlig nedsättning torde icke öka frestelsen till anlitande av olovliga sätt att åtkomma sprit». Det tror jag, att herr Röing hade fullkomligt rätt i, och det bestyrkes också av statistiken från de håll, där man redan har generellt minskat maximum, till 2 liter eller 1 liter. Det finns nämligen orter i riket, där man t. o. m. har 1-litersmaximum. På dessa orter äro fyllerisiffrorna, som ju anses vara i viss mån en mätare på den olaga sprithandelns omfattning, i regel synnerligen låga, medan de högsta fyllerifallssiffrorna, sådana som 43, 35, 34 pr 1,000 invånare t. ex., just tillhöra sådana samhällen, där 4-litersgränsen är bibehållen. Fyllerisiffran å de orter, där maximitalet är 2 eller 1 liter går i medeltal till 14 å 15 pr 1,000 och på somliga av dessa orter kan man konstatera så låga siffror som 6 och 7 pr 1,000.

Kontrollstyrelsen säger i sitt utlåtande att de sociala skadeverkningar, som alkoholkonsumtionen medför, ingalunda äro direkt proportionella mot konsumtionens storlek utan i stället i minst lika hög grad beroende av de former, under vilka den försiggår. Men vad visar nu erfarenheten om dessa skadeverkningar. Jo, fylleriförseelserna ha nära nog fyrdubblats på Sveriges landsbygd under de tre sista åren, då konsumtionen av den lagliga spriten har ökats. Det är ett förhållande, som man icke omedelbart observerar i statistiken, om man endast ser på den allmänna fyllerisiffran för riket, vilken är ungefär stationär. Det har emellertid visat sig, att fylleriförseelserna stegrats alldeles oerhördt på landsbygden och även i de flesta städer. Däremot har i några städer, bl. a. i Stockholm och Göteborg tack vare bättre ordning och åtskilliga andra omständigheter en viss minskning skett, och detta har medfört, att siffran för hela riket ser någorlunda presentabel ut (omkring 32,000). Men en mer än tredubblad, nära fyrdubblad fyllerisiffra för landsbygden, det är en ur många olika synpunkter oroväckande företeelse och den ger ingen särdeles stor anledning att skryta över det nu rådande kontrollsystemets genialiska fullkomlighet.

Härmed har jag bemött alla väsentliga argument, som anförts mot motionen och reservationen. Jag skulle kunna sluta här, men jag har ett par ord att tillägga. Jag kan icke med tystnad förbigå den förändring i de socialdemokratiska utskottsledamöternas hållning i nykterhetsfrågan, som tydligare än någonsin förr framträder vid studiet av föreliggande betänkande. Vad skall man tro om den alldeles obrutna enhetsfront, varmed här socialdemokratiska partiets samtliga representanter paradera vid sidan av spirituosafrihetens gamla skyddsvakt, högerpartiet? Skall denna »fruktbärande samverkan», denna nationella samling kring litern vara inledningen till det definitiva avsvärandet av förflutna tidens nykterhetsförvillelser? Skall detta stora folkliga parti, vilket var det första, som på sitt program satte det totala och radikala rusdrycksförbudet, hädanefter bliva parhäst med reaktionen i anspannet för den nya brännvinskungens triumfvagn, vilken kör fram i syfte att krossa den svenska förbuds rörelsen, den största folkliga rörelsen i Sverige? Jag är över-

tygad om att detta icke är möjligt. Då man läser detta betänkande och ser den fullkomliga enhälligheten där samt finner det socialdemokratiska partiets ledare i denna kammare, som samtidigt är ordförande i den socialdemokratiska nykterhetsgruppen, avstyrka ett sådant självklart nykterhetskrav som det föreliggande, i skönt samförstånd med de gamla avstyrkarna av alla nykterhetsreformer, kan jag omöjligen tro att denna förvånande hållning motsvarar stämningen bland de djupa arbetarleden i vårt land. Jag är övertygad om att det finnes tusental och åter tusental bland dem som med indignation komma att beklaga sina representanters uppträdande i dag. Ifall man nu åberopar förbudsomröstningen, vill jag svara, att jag icke bortser från den saken. Vi begära icke heller i dag något förbudsbeslut, och vi ha icke gjort det på flera år. Vi veta mycket väl, att den allmänna folkmeningen dessförinnan måste manifesteras sig på ett annat sätt än hittills för att vi skola kunna med framgång framlägga något sådant förslag. Det enda vi i dag ha begärt är ett mycket moderat steg på avalkoholiseringens och de nyktrare folkvannornas väg, något som även för arbetarpartiet helt visst är ett viktigt intresse. Men även när det gäller att taga detta lilla ytterst moderata steg, vägrar man att samverka med oss. Det är svårt att tro sina ögon, när man läser utskottets utlåtande. Det är ju så, att Herodes och Pilatus ibland kunna bli vänner. »Mellan dem hade förr rätt ovänskap», heter det i skriften. De bli emellertid vänner, när det gäller att släppa lös Barrabas. Jag hoppas dock, att den sortens vänskap inte skall bli evig. Det vore för bedrövligt annars.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

*Ang. maxi-
migränsen
för utminu-
tering av
spritdrycker.*
(Forts.)

Herr Nilsson, Gustaf: Herr talman, mina herrar! Såsom framgår av betänkandet, har utskottet tämligen enhälligt dragit den slutsats, som här föreligger. Av utskottets 20 ledamöter är det 4, som reserverat sig, då däremot de 16 anse, att den utveckling som det individuella kontrollsystemet haft under de senaste fyra, fem åren, icke påkallar någon åtgärd i den riktning, som reservanten här påyrkar.

Jag vill för min del från början betona, att jag icke skall ingå på något bemötande av vad reservanten här anfört. Ärendet är icke av den betydelse ur nykterhetssynpunkt, att man är berättigad att som herr Bergman gör gällande, att exempelvis det socialdemokratiska partiet på grund av sin ställning till detsamma svikit en förutvarande uppfattning i nykterhetsfrågan. Om man har gått in för det individuella kontrollsystemet, måste man också säga sig, att man bör avvakta verkningarna av detta system, innan man ger sig in på att generellt lagstifta om en sänkning av den maximikvantitet, som det här är fråga om. Av kontrollstyrelsens uppgifter framgår ju, att med det individuella kontrollsystem, som nu är rådande, under de senaste fem åren maximikvantiteterna allt mer och mer hava begränsats. Av samtliga motboksinnnehavare komma nu $\frac{3}{5}$ icke upp till mer än högst 2 liter. Endast $\frac{2}{5}$ ha en tilldelning av över 2 liter per månad, och blott omkring $\frac{1}{4}$ en tilldelning av 4 liter per månad. Den utveckling, som de sista åren ägt rum, har visat, att från kontrollstyrelsens sida såväl som från bolagens sida göres allt för att bringa tilldelning av spritdrycker i full överensstämmelse med vad som kan anses innefattas i ett lojalt behov. En lagstiftning, som går ut på att nu, utan att någon egentlig anledning därtill förefinnes, generellt minska maximikvantiteten till 3 liter, överensstämmer icke med vad vi äro vana vid. Om missbruk förekommer på ett område, brukar riksdagen försöka att genom lagstiftningsåtgärder hindra detsamma. Om man 1920, då spriten efter krigets slut lössläpptes, kommit med förslag om effektiva åtgärder för att minska försäljningen, hade någon motivering kunnat anföras för ett sådant yrkande. Men när efter 1920 alla ansträngningar gå ut på att söka individuellt begränsa och nedbringa den maximi-

*Ang. maxi-
migränsen
för utmini-
tering av
spritdrycker.
(Forts.)*

kvantitet, som får inköpas, förefaller enligt min mening behovet av en lagstiftning icke så stark, som fallet vore, i händelse bolagen missbrukade sin rätt till individuell begränsning. Jag tror därför, att om man här skulle följa reserwantens yrkande, skulle det, såsom utskottet också framhåller, medföra en onödigt irritation ibland de lager av befolkningen, som över huvud icke veta med sig, att de missbrukat sin inköpsrätt.

Utvecklingen har gått i riktning mot begränsning av tilldelningen, och det är icke sagt, att den nått sin avslutning. Tvärtom fortsätter ju denna begränsning, och vad bolagen och kontrollstyrelsen i detta avseende verka, är, som jag tror, att även herr Bergman erkänner, till nykterhetssakens fromma i långt högre grad än motioner av detta slag. Jag tror därför för min del, att när utskottet med så stor övervikt som med 16 röster av 20 kommit till sin hemställan, beror det icke på att majoriteten hyser den meningen, att spriten bör vara så lätt tillgänglig som möjligt, utan det har föranletts av den åsikten, att kontrollsystemet skulle allvarligt skadas av ständiga inskränkningar. Denna gång skulle det bli 3 liter, nästa gång naturligtvis 2 liter, och resultatet skulle bli ett osäkerhetstillstånd, varigenom försöken att göra det individuella kontrollsystemet till vad det från början varit avsett att bli allt mer och mer skulle försvåras.

Med denna uppfattning är det, som utskottets majoritet har kommit till sitt avstyrkande förslag. Jag skall nu, utan att ingå på något bemötande av vad den föregående ärade talaren anfört, endast be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Bärq: Herr talman! Det är kanske för mycket begärt, att jag skulle helt och hållet tiga efter herr Bergmans anförande i denna fråga.

För mig var det ingen nyhet, att den sista delen av herr Bergmans anförande var det väsentliga icke allenast i debatten i dag, utan i hela denna aktion, d. v. s. han ville framför allt få ett tillfälle att utpeka de socialdemokratiska nykterhetsvännerna såsom de, vilka slutit upp vid sidan av spritkultens gamla skyddsvakt, högern, för att krossa förbuds rörelsen och vad det nu allt var. Jag har som sagt långt förut vetat, att detta var det väsentliga, och jag fick det ytterligare bestyrkt, då herr Bergman var så ivrig, att han till och med höll på att glömma kärnpunkten i det hela eller att yrka bifall till sin reservation. Jag skall nu icke ingå i någon polemik på denna politiska linje, ty det tjänar icke mycket till. Jag vill bara säga, att något fetare ben måste man söka för att hålla sig politiskt uppe än skillnaden mellan 4 och 3 liter sprit. Jag vill i stället anföra några skäl — de må nu underkännas eller icke underkännas — som vid ställningstagandet i denna fråga hava varit avgörande för mig och, som jag tror, även för mina partivänner, vilka tillhöra den socialdemokratiska nykterhetsgruppen. Jag ber att få göra det utan några politiska spekulationer och att endast få resonera helt kallt, som jag och mina kamrater gjort, då vi bedömt detta spörsmål. Jag har förut någon gång här i kammaren sagt, att jag har ställt mig mycket tveksam till frågan, huruvida restriktionssystemet överhuvud taget vore någonting, som ur nykterhetssynpunkt, enkannerligen ur förbudssynpunkt, vore värt att stödja. För egen del bekänner jag, att jag har slitits mellan denna ståndpunkt eller att gå fram för ett rent förbudskrav, vilket för mig i fortsättningen är det enda hållbara. Visserligen måste jag till min sorg konstatera — herr Bergman glömde även att betona den saken, och jag skall därför be att få göra det — att utsikterna att få ett förbud äro för ögonblicket inga i detta land. Men jag har den fasta förvisningen, att uppfattningen skall mogna till det bättre och att vi vid ett kommande tillfälle skola kunna lösa alkoholspörsmålet efter sådana linjer, som äro hållbara och de enda verkligt eftersträfvansvärda. Jag har mer än en gång ställt mig verkligt tvek-

sam, huruvida ett laborerande med restriktioner vore någonting, som överhuvud taget vore värt att stödja, och huruvida jag skulle biträda något som helst förslag till inskränkningar och förbättringar och alla dessa manipulationer, som skett med restriktionssystemet. Jag har då sagt, att det måhända vore radikalare och bättre samt att man slutligen nådde det enda värdefulla målet lättare genom att släppa lös hela rusdryckshanteringen utan dessa restriktioner, ty därigenom skulle ändock en reaktion snarare uppstå, som skulle leda till ett bättre resultat. Men varje gång jag ställts i valet mellan att taga ett steg på restriktionernas väg eller att avstå därifrån, har jag icke haft mod att säga nej. Jag tror också, att den uppfattningen så småningom stabiliserats inom nykterhetslägret i detta land, att man måste i avvaktan på ett slutligt avgörande söka att av de rådande förhållandena göra det bästa möjliga. Även jag har anslutit mig till denna tanke, och när jag har gjort det vill jag konsekvent och så långt mitt förstånd når följa denna linje.

I den nu föreliggande frågan är ju det enda syftet att söka minska konsumtionen, minska åtkomsten av spritdrycker, i detta fall brännvin. Motionärerna och reservanterna anse sig bäst kunna nå fram till detta mål genom att få ett generellt beslut om sänkning av tilldelningen från nuvarande maximum av fyra till tre liter i månaden. Inom utskottet har man dryftat detta spörsmål och kommit till det resultatet, att man skulle nå en minskning även på en annan väg, som jag tror vara att föredraga framför denna generella minskning, nämligen att ge kontrollstyrelsen och likaså systembolagen det stöd som de behöva, i den mån intresse för saken finnes, för att företaga en sänkning av tilldelningen ej allenast för dem, som hava de fyra litrarna, utan utefter hela linjen. Jag frågar mig verkligen i detta fall: vilkendera åtgärden kan ur nykterhetssynpunkt vara den klokaste, då ju denna tilldelning, denna begränsning och individuella kontroll härvidlag syfta till att företaga en begränsning, en beskäring under maximum för de människor och för de kategorier, där skadeverkningarna av bruket äro störst. I vilken mån detta kan lyckas, kan jag icke bedöma, men jag föreställer mig, att det icke är alldeles utan resultat. Om jag utgår ifrån, att det finns någon verklighet i detta, att minskningen är störst beträffande sådana personer, för vilka skadegörelsen av bruket är störst, då måste jag också säga mig, att beträffande sådana, där tilldelningen är störst, har man också erkänt sig hava den uppfattningen, att användandet är mindre skadligt.

Om man nu i detta fall följer reservanterna, skulle detta innebära, att för de 294,000 människor, som nu hava motböcker med en inköpsrätt av fyra liter i månaden och som sålunda använda rusdrycker under de minsta skadeverkningarna, skulle en minskning äga rum, utan att man därmed nådde en minskning över hela linjen — således beträffande sådana personer, för vilka man kan antaga, att bruket är skadligast.

Om jag skulle välja mellan dessa linjer, kan jag för min del icke finna annat, än att det även ur nykterhetssynpunkt är klokare att ge kontrollstyrelsen stöd att på denna väg framgå i ett raskare tempo, nämligen att låta gallra ut och dessutom företaga en sänkning av maximikvantiteten. Det är också en väg, som sprithanteringen har beträtt. Om vi se på statistiken, framgår därav, att under åren 1924 och 1925 antalet motboksinnhavare med en inköpsrätt av fyra liter i månaden minskats med över 12,000 personer. Jag tror, att kammarens ledamöter och även de, som ute i landet avlyssna herr Bergmans anförande, måste säga sig, att det kan finnas verkligt reella skäl för en annan ståndpunkt i detta fall, än just det som herr Bergman tillvitade oss socialdemokratiska nykterhetsmän. Jag kan ju inom parentes få säga, att det förefaller mig mindre ärligt att våga ge sken av att vårt ställningstagande till denna fråga icke berott på sakliga skäl utan på lusten att sluta upp vid spritkultens högvakt för att göra nykterhetsrörelsen i landet illa. Det skall

*Ang. maxi-
migränsen
för utmini-
tering av
spritdrycker.
(Forts.)*

Ang. maxi-
migränsen
för utminu-
tering av
spritdrycker.

(Forts.)

icke gärna lyckas herr Bergman att få resonans i så vida kretsar för detta tal.

Men, herr talman, utöver det nu anförda finns det ett annat skäl, som i och för sig bör vara avgörande. Enligt mitt förmenande — och jag tror, att jag har fullständigt rätt i den saken — har man här icke att välja mellan ett avslag eller ett bifall till motionerna å ena sidan och det nuvarande utskottsutlåtandet å andra. Jag vill erinra om, huru denna fråga har legat till förut i riksdagen. År 1920 framfördes en motion om sänkning av literantalet från fyra till två liter i månaden. Den bifölls då av andra kammaren med 103 röster mot 53, men den avsågs i första kammaren med 66 röster mot 36. Det var sålunda en majoritet för sänkning inom andra kammaren av 50 röster, under det att första kammaren avsåg. Motionen återkom år 1921. Den avsågs i första kammaren med 48 röster mot 32 men bifölls i den andra med 75 röster mot 73, således med *endast 2 rösters majoritet*. Sedan dess har jag icke funnit, att en sådan förskjutning i nykterhetsvänlig riktning och i varje fall icke i en sådan fråga som denna inträffat i riksdagen, att det finns den allra minsta utsikt att få igenom ett förslag om sänkning. När herr Bergman därför resonerade på det sättet, glömde han bort faktum. Det vågar jag påstå. Det är icke möjligt att nå dit. När vi därför varit ställda i valet mellan att genom vårt inflytande få utskottets betänkande så formulerat, att det gäve kontrollstyrelsen det stöd, denna styrelse så väl behöver för att gå fram på den individuella prövningens väg, eller ett avslag på motionerna och ett bifall i ett oförmånligare utskottsbetänkande, har det syntts oss vara i och för sig mera avgörande skäl för att gå den vägen, som utskottsmajoriteten gjort, om man verkligen vill gagna nykterheten i detta fall. Om man ser på saken på det sättet, tror jag icke, att ett sådant uttalande kan göras mot de socialdemokratiska nykterhetsvännerna i utskottet, som herr Bergman gjorde sig skyldig till.

Nu vet jag, herr talman, att det resultat som vinnes, om riksdagen bifaller utskottets hemställan, är synnerligen magert, men det förefaller mig i varje fall, då frågan bragts inför riksdagens prövning och man står i valet mellan att få någonting eller ingenting alls, att det då icke kan tillvitvas oss någon anti-nykterhetsvänlig ståndpunkt, som söker det lilla som möjligen kan erbjudas för att gagna nykterheten hellre än att endast genom en rösträkning få konstaterat ytterligare ett nederlag.

Det är dessa omständigheter, herr talman, som för mig varit vägledande vid denna frågas bedömande, och jag ber att med denna förklaring få ansluta mig till utskottets yrkande, till vilket jag hemställer om bifall.

Herr Ekman, Karl Johan: Herr greve och talman, mina herrar! Jag skall icke på något sätt blanda in politik i denna fråga, men jag vill säga, att jag under ett kommittéarbete, varmed jag nu är sysselsatt, fått en överblick över, vilken verkligt svår nationalskada rusdrycksmissbruket ännu är i vårt land. Jag tror därför, att det skulle vara lyckligt, om riksdagen nu ville tillmötesgå så många nykterhetsvänners önskan att göra någon ytterligare inskränkning. Man måste dock besinna, att denna nykterhetsrörelse, som så länge intresserat vårt folk, är en rörelse av den största ideella innebörd, som icke kan annat än medföra välsignelse för vårt folk.

Nu har det sagts — och det är ju ett faktum — att nykterhetstillståndet förbättrats till följd av de inskränkingar, som redan finnas. Det står i utskottets betänkande: »Utan tvivel hava dessa åtgärder medverkat till den avsevärda minskning av spritdryckskonsumtionen, som ägt rum sedan år 1920.» — Man ser sålunda, att inskränkingarna av detta slag verkligen haft en praktisk innebörd, och då det nu förhåller sig på det sättet, att man redan har beträffande

tre femtedelar av alla motböcker en begränsning till två liter i månaden, skulle det icke vara för mycket begärt, om en allmän begränsning till tre liter ägde rum. Jag tror icke, att det förhåller sig såsom utskottet säger, att detta på något sätt skulle kunna bliva ett irritationsmoment för den allmänna meningen, utan jag tror snarare, att om man skulle gå in på den väg, som här har rekommenderats, nämligen att kontrollstyrelsen och systembolagen skulle tillåtas att ytterligare beskära den rätt, som lagen dock medger, nämligen till fyra liter i månaden, är man inne på en väg, som orsakar irritation. Ty det är ju alldeles givet, att då lagen medger en tilldelning av fyra liter i månaden och ett ämbetsverk eller bolag skulle komma och beröva folk denna lagliga rätt, skulle detta verka irriterande. Om däremot en inskränkning göres på det sätt, som motionärerna föreslagit, tror jag icke, att några kunna bliva irriterade av detta.

Jag hemställer alltså om bifall till den av herr Bergman m. fl. avgivna reservationen.

Herr Åkerberg: De motsättningar i denna sak, som kommit till synes och varåt herr Bergman i slutet av sitt anförande gav en så tillspetsad form, bottna, förmodar jag, innerst i olika uppfattningar om de uppgifter, som restriktionssystemet skall tjäna. För herr Bergman är hela detta system ett ont; han betecknade det i ett anförande i fjol såsom en ny vingud, som man börjat dyrka här i landet. Alltså är det uppenbart, att han vill göra allt för att komma denna vingud till livs och få systemet att urspara eller upphöra. För åtminstone en hel del av oss andra är detta system ett positivt gott, som kan användas till befrämjande av folknykterheten i landet. För oss ligger saken så, att man bör försöka treva sig fram och få systemet inriktat på bästa möjliga sätt så att det kan tjäna detta syfte. Men sådana rent spontana ingrepp, som det här är fråga om och som icke bygga på någon verklig värdesättning eller kalkylering över följderna, kan icke befrämja ett sådant syfte.

Det nuvarande systemet bygger på den fundamentala principen att försöka tilldela var och en vad han verkligen behöver — naturligtvis inom ramen av vad som kan anses vara socialt lämpligt. Vad det normala eller lämpliga är, är naturligtvis svårt att säga, men jag förmodar, att om man ser det ur folknykterhetssynpunkt, måste det sägas vara lika farligt att sätta gränsen för lågt som att sätta den för högt.

Herr Bergman har påvisat att folknykterheten under kristiden, då det fanns ett förbudslignande tillstånd, stod synnerligen högt. Det är naturligtvis alldeles riktigt, men den slutsats, han drog av detta, är icke lika riktig. På denna tid fanns det ingen möjlighet för folk att på andra vägar komma över sprit. Vi hava exempel från förbudsländer, där den officiella tilldelningen är lika med ingen och fylleriförseelserna likväl äro betydligt flera än vad de för närvarande äro i vårt land, där man dock har satt en tilldelning av fyra liter i månaden såsom maximum för medborgarna. För övrigt har herr Bergman icke kunna uppvisa, att onykterheten och fylleriförseelsernas antal äro mindre inom sådana områden, där systembolagen tilldela endast två liter i månaden, än inom sådana, där befolkningen kan erhålla fyra liter i månaden. Jag tror, att det till och med kan påvisas — jag har icke statistiken i mitt minne, men jag tror att det förhåller sig så — att i många områden där man har fyra liter i månaden såsom maximum där har man icke större tilldelning per motboksägare än på sådana områden, där maximum är satt till endast två liter.

Herr Bergman försökte göra gällande, att irritationsmomentet skulle bliva mindre, om man sänkte tilldelningen för de högst tilldelade från fyra till tre liter i månaden. Jag tror inte alls, att så skulle bliva fallet. Det torde icke vara någon hemlighet, att själva systemet har sina häftigaste vedersakare kanske just inom de kategorier, där man begåvats med denna högsta tilldelning.

*Ang. maximi-
gränsen
för utminu-
tering av
spritdrycker.
(Forts.)*

*Ang. maxi-
migränsen
för utminu-
tering av
spritdrycker.*

(Forts.)

För övrigt finns det en hel del folk, för vilka fyra liter kunna anses en normal tilldelning eller till och med vara ett minimum. Dessa människor komma om en sänkning äger rum, att skaffa sig resten på andra vägar genom hembränning, smuggling och framför allt, tänker jag, genom att frekvensen på restauranterna då komme att väsentligt ökas. Vilkendera vägen man väljer, måste det sägas vara lika osympatiskt — mindre sympatiskt under alla förhållanden än att få sin tilldelning på utminuteringsvägen.

Jag vill därmed icke hava sagt, att fyra liter i månaden skall anses vara något normalt, som fastslagits på vetenskaplig väg. Det är ju mycket möjligt, att de tre liter, som reservanterna gå in för, kunna vara en minst lika väl avvägd kvantitet, men å andra sidan har man varken i motionerna eller i reservationen framlagt något bevis för att tre liter är en lämpligare kvantitet ur folknykterhetens synpunkt än fyra. Det är enligt min mening en viss fara i att lappa på det gamla klädet, utan att man har klart för sig verkningarna därav.

Man kan tänka sig två sätt att realisera motionärernas och reservanternas krav, nämligen antingen att det blir de personer, som för närvarande tilldelats fyra liter, som få en sänkning och därvid komma i samma klass som de, som förut hava tre liter. I så fall måste en sådan åtgärd ur folknykterhetssynpunkt komma att bli av tämligen ringa betydelse, eller också blir det en sänkning över hela linjen, så att de personer, som för närvarande hava fyra liter i månaden, få antalet sänkt till tre samt att de, som nu hava tre liter i månaden, tilldelas två o. s. v. Men detta skulle leda till en ny allmän revision av motboksregistret vid alla bolag, och vad detta innebär tror jag, att var och en som något så när haft erfarenhet om en sådan registerrevision, kan vittna om. Jag tror, att alla som haft erfarenhet om detta, måste be Gud bevara oss för en sådan ny allmän motboksregisterrevision. Det är ju alldeles klart, att det nuvarande systemet har sina fel, men jag tror icke, att de ligga på det området, som motionärerna och reservanterna vidrört. Det svåraste felet torde vara, att det praktiseras så olika i olika delar av landet. Det är antagligt, att man rätt snart kommer att ställas inför nödvändigheten att anställa en revision av systemet, och då kan det vara lämpligt att taga upp till omprövning det krav, som motionärerna framställt. Men syftet med denna revision bör vara att göra systemet mera effektivt, så att det kan gagna folknykterheten. Detta system är dock ett värn, en barrikad mot de osociala krafter, som utan tvivel förbudstillståndet t. ex. i Finland släppt lösa.

Ett bifall till reservationen skulle kanske icke rasera denna barrikad, men jag tror att det skulle vara ett steg däremot, och då jag för min del anser att det ligger fara i att på detta sätt steg för steg rasera det nuvarande systemet, anser jag mig böra yrka avslag på reservationen och bifall till utskottets hemställan.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Herr talman! När jag hörde talas om att bevillningsutskottet i år skulle intaga en annan ståndpunkt till denna fråga, än vad utskottet gjorde, när frågan varit uppe två gånger under de senaste åren 1921 och 1922, kunde jag icke värja mig för den reflexionen, att det skulle vara av största intresse att få erfara, vilka sakliga motiv som av utskottet kunde anföras för denna förändrade ståndpunkt. Vi hava nu i utskottets betänkande fått se dessa motiv, och jag skall, innan jag går in på vad som här nu anförts av ett par talare, försöka att se litet närmare på denna utskottets motivering.

Både nu under diskussionen och i utskottets betänkande bibringas man av de lämnade uppgifterna den uppfattningen, att vad som förekommit på detta område under den senaste tiden har ur konsumtionssynpunkt inneburit en oupphörlig förbättring. Utskottet kommer fram till detta, då utskottet säger:

»Utan tvivel hava dessa åtgärder medverkat till den avsevärda minskning av spritdryckskonsumtionen, som ägt rum sedan år 1920.» Detta är ett uttrycksätt, av vilket den med förhållandena obekante läsaren måste bibringas den uppfattningen, att efter nämnda tid en ständig förbättring i konsumtionshänseende ägt rum. Likaså har man nu under diskussionen gjort gällande, att vi i detta avseende böra nöja oss med kontrollstyrelsens restriktionsåtgärder, som efter hand tillämpats med allt bättre och bättre resultat.

Hurudana se då dessa resultat ur konsumtionssynpunkt ut för de senaste åren? Jo, på det sättet, att konsumtionskvantiteten av spritdrycker under de fyra sista åren utgjort i avrundade belopp år 1922 25,745,000 liter, år 1923 26,318,000 liter, år 1924 28,452,000 liter och år 1925 29,673,000 liter. Det är en oupphörlig och ständig ökning av konsumtionskvantiteten. Sådant ter sig det faktiska förhållandet under det att man i utskottets betänkande brutit ut statistiken för år 1920 och velat göra gällande, att man är på rätt väg och att vi allt mer och mer förbättra vår ställning. Konsumtionskvantiteterna tala här sitt obevekliga språk. Faktum är, att mot restriktionssystemets uppgifter vid början av systemets införande, att det skulle efter hand på uppfostrans väg minska konsumtionen och genom avvänjande införa en ökad folkknykterhet, emot detta löfte liksom också mot restriktionsvännernas beskrivning av vad som nu sker stå dessa konsumtionssiffror, utvisande denna ständigt ökade spritkonsumtion. Om — som torde vara fallet — denna konsumtion vidare sprides på allt flera rekvisiter måste det ur folkuppfostringens synpunkt, så vitt jag förstår, vara så mycket betänkligare. Det är mot en på detta sätt ständigt ökad konsumtion, som det för den, som icke kan tycka, att det är bra, att vi fortgå på det sättet, förefaller vara en ofrånkomlig uppgift att söka få utvecklingskurvan i motsatt riktning. Vägarna därtill kunna vara flera. En av de vägar, som alldeles ostridigt skulle leda till en minskning, är bifall till det förslag, som här föreligger.

I fortsättningen av utskottets utlåtande säges det vidare, att ett bifall till motionen sannolikt icke skulle leda till en minskning i konsumtionen, därför att i stället för minskning av kvantiteterna för nu ifrågakarande 294,000 rekvisiter, skulle komma en sådan mängd ansökningar om extra tilldelning, att den skulle mer än uppväga den normala konsumtionskvantitetens minskning genom maximisänkningen. Jag har svårt att förstå, att det kan vara riktigt. Den extra tilldelningen skall ju förekomma endast i vissa speciella fall, då en person har särskild anledning att på grund av det eller det påyrka en ökning, t. ex. vid namnsdagar, bröllop eller vad det kan vara. Det bör väl icke förekomma flera eller färre dylika festanledningar därför att maximikvantiteten minskas för en del motboks innehavare.

Jag kan icke heller förstå, när man i fortsättningen i samma stycke talar om, att den föreslagna anordningen skulle medföra svårigheter i kontrollavseende. Man rekommenderar ju från utskottets sida en utvidgad individuell behandling av samtliga rekvisiters konsumtionskrav. De, som förorda utskottets hemställan om avslag på motionen göra det därför, säga de, att här skall kontrollstyrelsen i ökad omfattning taga hand om varje speciellt fall och syna det i sömmarna. Att å ena sidan hänvisa till den uppgiften och samtidigt säga, att en hemställan om extra utdelning skulle vara klandervärd, därför att den framkallar behov av kontroll i större omfattning förstår jag icke. Ty, som sagt, man hänvisar ju till att genom kontrollstyrelsen och systembolagen skall enligt utskottets mening individuell prövning förekomma i ett ökat antal fall.

Jag kan sålunda icke se annat än att utskottets motivering i dessa punkter står i klar och rak strid mot den anvisning, som utskottsmajoritetens egna medlemmar lämna i fortsättningen.

För övrigt tror jag att, om man nu skall som utskottet tala om »irritations-

Ang. maximigränsen för utminnering av spritdrycker.
(Forts.)

Ang. maxi-
migränsen
för utminu-
tering av
spritdrycker.
(Forts.)

moment», dessa just bestå i det förhållandet, att det är så olikartad utdelning. När jag kommer ut och resonerar om det här, pekar man på, att det begås en massa misstag i detta avseende. Den där har 4 liter, säger man, och han är mindre skötsam. Jag får mindre och är mera skötsam än han. Det är denna skillnad i fråga om kvantiteten för olika personer, som inom systemets verksamhet, så vitt jag förstår, alltså är en av huvudanledningarna till irritationen.

Denna skillnad skulle minskas genom att maximikvantiteten sänkes. Sålunda kan jag icke förstå, att utskottets tal om ökade irritationsmoment därest motionen bifalles har något berättigande. För övrigt, om man därmed menar, att det ur hela den stora konsumtionsgruppens samfälliga synpunkt skulle kännas obehagligt, att en sådan här minskning sker och att man därför på den sidan kommer att mottaga beslutet med missnöje, så frågar jag: vilken nykterhetsåtgärd av begränsande och restriktiv karaktär vill man påvisa, som icke skulle framkalla precis samma känsla hos konsumtionsgrupperna. Jag tror icke, att det finnes någon åtgärd av den art, att den icke skulle få den verkan. Skall den omständigheten — för så vitt det finnes en majoritet, som vill göra inskränkningar — att minoriteten icke tycker om dessa åtgärder, vara utgångspunkten och huvudskälet för majoritetens ståndpunktstagande, komma vi aldrig ur fläcken. Det skälet kan åberopas mot varje inskränkning och varje minskning, som ifrågasättes.

Är det — har man anledning spörja — på det sättet, att man visserligen icke vill vara med om denna sak, men om andra reformer? Det står nämligen i fortsättningen i utskottets betänkande, att det avgörande skälet för utskottets avstyrkande ståndpunkt varit, att ett bifall till motionerna i det nuvarande läget utan tvivel komme att utgöra hinder för andra verkligt nykterhetsfrämjande åtgärder.

Jag hemställer att av utskottet få besked om, vilka strävanden man där syftar på och som man betecknar som »verkligt nykterhetsfrämjande». När man som skäl för avslag säger, att ett bifall till motionerna skulle försvåra genomförande av andra »verkligt nykterhetsfrämjande» åtgärder, bör man ha rättighet att få veta, vilka åtgärder man syftar på och som man betecknar på det sättet? Jag hoppas, att jag under den följande diskussionen skall från utskottets sida få klart besked, vad det är man i detta avseende syftar på. Det är, så vitt jag förstår, icke för mycket begärt, att kammaren får klart svar på den punkten.

Det har sagts av någon under diskussionen — det var, tror jag, herr Nilsson i Kristianstad — att det här vore fråga endast om en obetydlig sak. Ja, jag undrar, om man har vilja och förmåga att rätt värdesätta hela den fråga, som är uppe nu och det därmed gjorda försöket att få konsumtionen, icke att ökas utan att minskas.

Vad betyder denna konsumtion för vårt folk? Om jag frånser alla personliga och andra skador, som därmed äro förbundna och endast ser saken ekonomiskt betyder den, om jag bara skärskådar frågan ur arbetarklassens synpunkt, att ett belopp på minst 50.000.000 kronor årligen går från denna klass till spritinköp. Det är årligen ett belopp större än sammanlagt statens anslag för bostadsändamål, arbetslöshets- och sjukkasse- samt folkbildningsändamål gemensamt, om jag frånser utgifterna till de ordinarie anstalterna i folkskolor och läroverk. Kan kammaren med jämnmod åse, hur detta belopp årligen ökas, utan att samma klass därför erhåller något som helst verkligt motvärde? När det gäller en fråga, som har för den klassen den betydelsen, att den försvagar klassens ställning med ett större belopp än det som utgår till de ovan nämnda obestriddigen oerhört betydelsefulla ändamålen gemensamt, då förefaller det mig vara anledning att man från alla sidor åt den saken ägnar en alldeles sär-

skild uppmärksamhet. Att, som sagt, dessa utgifter är från år stiga på sätt som nyss anförts kan icke vara annat än ett orosmoment. Och det synes mig därför, att det finnes all anledning, att riksdagen verkligen gör det mesta möjliga den kan för att hindra en sådan utveckling i fortsättningen.

Nu har här under diskussionen anförts, vad man kallar »ytterligare skäl» mot reservationen och mot motionerna. Herr Bärge sakskalet voro, om jag uppfattade honom rätt, två. Det ena var, att han tyckte, att en begränsning, som endast träffade de 294,000 största rekvirenterna och alltså medför minskning i sprittillgången enbart för dem, den skulle, enligt hans förmenande, icke ha så synnerlig stor betydelse.

Jag kan emellertid icke utgå från eller tänka mig annat än att om maximumkvantiteten minskas, detta kommer att utöva en viss inverkan jämväl på bedömandet och utlämningen av övriga kvantiteter. Utan att det behöver bli på det sätt, som herr Åkerberg ställde i utsikt, att man måste genomföra vad han kallade en fullständig kvantitets- eller registerrevision, skulle ett beslut i överensstämmelse med reservanternas hemställan här, såvitt jag förstår, på det sätt påverka den fortsatta behandlingen jämväl av utlämningen i övrigt, att den revisionen skulle komma av sig självt, utan att den behöver vara knuten till invecklade eller svåra konstitutiva förändringar i systemet. Att, då, såsom herr Åkerberg gjorde genom talet om att, en dylik revision är ett oerhört vittutseende och svårt företag, avvisa åtgärder, som skulle automatiskt verka i samma riktning, förefaller mig icke heller vara något synnerligen gott argument från deras sida, som sätta sig emot den föreslagna minskningen.

Det andra skälet, som herr Bärge anförde var, att det är »alldeles omöjligt» att få denna sak igenom. Han anförde siffror från andra kammaren, utvisande att majoriteten där för ett beslut i denna riktning andra gången var mindre än första gången. Ja, om herr Bärge studerar varje reformfråga, som under en följd av år ligger före till behandling i riksdagen, skall han finna, att siffran på det sättet gått upp och ned för bifall eller avslag på ett reformyrkande. Men aldrig har det ensamt för sig föranlett, att man uppgivit en saklig ståndpunkt, som man haft och frånträtt densamma med den motiveringen, att här ser det så mörkt ut, att vi icke bry oss om att försöka få någon ändring. Att sålunda direkt med hänsyn till de omedelbara utsikterna säga: här skola vi utan motstånd låta fortsättningen bli sådan som den allmänna konsumtionsutvecklingen visar, här skola vi med hänsyn till svårigheterna icke söka påverka våra allmänpolitiska meningsfränder, det kan jag icke finna vara ett sätt, varpå ett i och för sig berättigat krav skall föras till seger. Jag kan således icke heller erkänna, att detta herr Bärge skäl är verkligt bärkraftigt.

Jag skall icke gå in på herr Åkerbergs tal om, huruvida 3 eller 4 liter kan vara den »vetenskapligt riktiga kvantiteten». Jag tror icke att någon kan i detta fall åberopa sig på vetenskapen. De, som stå på samma ståndpunkt som jag anse, att ingen människa mår illa av att helt undvara spritdrycker. Vi, som levat i 40, 50 år utan att ha känt behov av sådana drycker, vi ha icke heller något behov av en vetenskaplig utredning om en större eller mindre preciserad kvantitet. Vad som är säkert är väl ändå, att ökad tillgång medför ökad onykterhet, för såvitt som varje förtäring i viss mån innebär påverkan till berusning. Beträffande herr Åkerbergs tal om folknykterhet, så borde det även för honom vara utan vidare klart, att denna icke främjas genom att en större kvantitet utlämnas, utan att i dylikt fall raka motsatsen sker.

Slutligen vill jag, då man åberopat siffror från Finland och Sverige, hänvisa herr Åkerberg till en studie av en svensk jurist, som just i dagarna offentliggjorts om den saken och som uppenbarligen visar, att skulle principen för anhållande för berusning i Sverige vara densamma som följes i Finland och skulle därtill tillämpningen därav vara densamma hos oss som där, så skulle vi må-

Ang. maximumgränsen för utminuering av spritdrycker.

(Forts.)

Ang. maxi-
migränsen
för utmini-
tering av
spritdrycker.
(Forts.)

hända få röra oss med en siffra här i landet, som ett tiotal gånger överstege den siffra, som förekommer i Finland. Att vid sådant förhållande under hänvisning till de nämnda siffrorna draga lugnande slutsatser om nykterhetstillståndet hos oss är ingalunda en hållbar argumentation.

Med vad jag hittills anfört tror jag mig sakligt och logiskt ha uppvisat, att den motivering utskottet ställt sig på icke är hållbar, att utgångspunkten är oriktig och att därför även slutsatsen måste vara felaktig.

Jag skall härtill ur rent politisk synpunkt lägga endast en enda sak. Till mig riktades för några dagar sedan från regeringspartiets huvudorgan i pressen följande fråga: »Spörj herr Ekman om han överhuvud taget har något positivt reformkrav att föreslå till genomförande under den närmaste tiden i nykterhetsfrågan, och allt jämt skall svaret bli nej.»

När jag läste detta, tänkte jag, att redan vid den första fråga av denna art som kommer att föreligga i riksdagen till behandling, skall livet självt verifiera huruvida det påståendet äger giltighet eller icke. Vi frisinnade äro medvetna om, att det för ögonblicket icke går att komma till vad vi betrakta som huvudmålet. Men vi anse, att vi böra söka skapa förutsättningar för en utveckling i sådan riktning, som i alla avseenden gagnar land och folk. Det är alldeles uppenbart, att det är ett steg i sådan riktning, med både praktisk och ideell innebörd, som här föreligger. Vid den första uppmönstringen på den linjen, som det blir fråga om, visar det sig däremot att det parti, som den tidningen företräder, tar position *mot* föreliggande reformkrav.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till den av herr Johan Bergman med flera avgivna reservationen.

Herr Winberg: Ja, herr talman, det är ju så, att varje tid har sina stora problem att brottas med, och den närvarande tidens stora problem tyckes vara — frågan om det skall vara 2, 3, 4 eller 5 liter! Detta är kanske litet nedslående ur synpunkten av att nykterhetsfrågan innefattar andra stora spörsmål. Men det är dock i alla fall så. För min del skall jag be, att redan från början få säga, att jag icke fäster någon avgörande betydelse vid, om det blir 3 eller 4 liter i månaden, ty jag tror visst icke, att däri ligger någon lösning av det problem vi här debattera. Men jag skall i alla fall be att få säga några ord i frågan.

För min del har jag varit motståndare till det nu praktiserade systemet allt ifrån dess uppkomst första gången, och vad som inträffat sedan det började praktiseras har icke föranlett mig att ändra ståndpunkt. Jag endast beklagar de förbudsvänner, som då läto lura sig så kapitalt, att de ställde sig framför den Brattska triumfvagnen. Jag tror, att de i dag icke ha anledning att rosa denna sin ställning.

Jag skulle också vilja säga, att den fråga, som innefattas i detta problem naturligtvis är rätt så omfattande, och det är icke möjligt att närmare ingå på den i hela dess vidd. Varför jag varit motståndare till det praktiserade systemet är, att detsamma *legaliserat spritbruket* på ett sätt som aldrig förr. Under det att det förr visserligen förtärdes kanske lika mycket sprit som nu, så ansågs det dock icke vara fullkomligt juste. Numera är det icke blott en medborgerlig *rättighet*, utan det uppfattas av hundra tusentals människor som en *medborgerlig skyldighet* att förbruka den kvantitet lagstiftaren tillmätt. Det är däri faran ligger ur rent social synpunkt.

Nu har från deras sida, som förordat utskottets förslag och försvarat dess ställning framburits åtskilliga argument. Så t. ex. sade herr Bårg, att det icke finnes någon möjlighet att komma längre, och varför skola vi då försöka. Ja, ur partisynpunkt må ju dylika argument vara tillfredsställande, men jag hemställer såväl till herr Bårg som till övriga, huru det skulle tagit sig ut för

såväl förbudsvänner som arbetarklassen eller andra, om man vid behandlingen av ett problem, som man har att avgöra, i avseende på sin kampställning mot den ene eller den andre motståndaren, man har att kämpa med, resonerar på samma sätt. Var skulle förbudsvännerna varit i dag, om de resonerat som så: det går icke att på allvar tala om förbudet. Jo, möjligen att vi hade stannat vid de moderata nykterhetsföreningar, som bildades på 1870- och 1880-talen i vårt land, men senare utdömts. Och huru skulle det vara för arbetarklassen, om man resonerat på samma sätt? Det är argument, som man tillgriper i nödfall, jag förstår det mycket väl, men som icke ha den minsta betydelse. Lagstiftaren synes mig vara skyldig att icke i första hand räkna med: är det utsikt att detta skall gå igenom, utan han har skyldighet att taga ståndpunkt till frågan. Och då måste jag fråga utskottets medlemmar såsom representanter: vad är eder personliga mening i denna fråga? Det är det som är avgörande. Ha de annan personlig mening än den som utskottets utlåtande giver uttryck för, då är det deras skyldighet att hävda den. Ha de icke någon annan mening, à la bonne heure, då är saken klar.

Sedan vill jag säga, att herr Åkerberg i Örebro gav de mest talande skäl för att reservationen bör bifallas, som överhuvud taget kan uppletas. Han förklarade, att systemets värsta motståndare äro att finna på det hållet, där man får 4 liter i månaden. Ja, men om det är på det sättet, så är ju det enklaste att avskaffa 4 literstilldelningen, då förlorar man de värsta motståndarna; den logiska konsekvensen därav måste då bli, att man bifaller reservationen.

Herr Åkerberg berörde också förhållandena i Finland. Jag skall icke närmare ingå på dessa förhållanden, ehuru jag haft tillfälle att studera dem. Jag medgiver, att de icke äro idealiska, men jag är av den bestämda uppfattningen, att varhelst det kommer att genomföras förbud, som har så litet kontakt med t. ex. pressen, myndigheterna och dem som ställts att övervaka dessa bestämmelsers efterlevnad, varhelst ett sådant experiment göres, kan man icke vänta några idealiska förhållanden. Vad som förvånar mig är, att det är som det är i Finland efter det uppträdande, som hela den borgerliga pressen och ämbetsmannakåren iakttagit gentemot förbudslagstiftningen. Men herr Åkerberg bör icke glömma, att det finska socialdemokratiska partiet trots detta sagt ifrån, att det vill ha förbudet kvar, därför att det för arbetarklassens vidkommande verkat i gynnsam riktning. Det kunde kanske vara något att taga fasta på även i detta avseende.

Jag sade nyligen, att jag icke fäste någon avgörande betydelse vid frågan om 3 eller 4 liter i månaden. Vad som för mig är avgörande är att jag liksom tillförne är fullt på det klara med, att vi aldrig komma fram till tillfredsställande förhållanden i nykterhetsavseende med tillämpning av det system vi fått infört trots allt tal från herr Åkerbergs och andras sida, att det är en barriär, som skall vara till nytta för bekämpande av de sociala farorna. Just på grund av den synpunkt jag tidigare framhållit, att det verkar i rakt motsatt riktning, har man absolut ingenting att vänta sig härvidlag.

Trots det att jag sålunda icke tillmäter den nu föreliggande saken avgörande betydelse, kan jag likväl icke underskatta, att det, såsom redan nämnts, skulle betyda en besparing för det svenska folket, kanske enkannerligen för arbetarklassen, på åtskilliga tiotal miljoner kronor. Jag tror, att den svenska arbetarklassen skulle må väl av att göra dessa besparingar, då den enligt min mening alldeles säkert har att rusta sig för en hel del genomgripande strider, som den måste upptaga under den närmaste tiden. Skall man se saken ur arbetarklassens synpunkt, förefinnes således allt skäl att bifalla reservationen.

Därtill kommer en omständighet, som man icke får förbigå. Det verkar irriterande, att, sedan lagen om en viss maximikvantitet är fastställd, det tillämpas olika kvantiteter på olika områden. Man kan aldrig komma ifrån det, för

*Ang. maxi-
migränsen
för utminu-
tering av
spritdrycker.*
(Forts.)

Ang. maxi-
migränsen
för utminu-
tering av
spritdrycker.

(Forts.)

att nu icke tala om den klasskillnad, som systemet skapar däri, att personer, boende i städerna och de som äro ekonomiskt gynnsamt ställda, som kunna besöka restauranter, vid sidan av den tillmätta ransonen kunna få, visserligen icke obegränsade kvantiteter, men dock ganska mycket. Detta är också ett irritationsmoment, som sannerligen icke bör förbises.

Under hänvisning till dessa synpunkter anser jag, att det föreligger skäl att bifalla reservationen, icke endast ur synpunkten att man på detta sätt sparar ett visst belopp, utan även ur synpunkten av, att man förr eller senare, om detta system fortfarande skall tillämpas, måste komma fram till en något mera enhetlig tillämpning av de bestämmelser, som fastställts beträffande en viss maximikvantitet för varje medborgare i landet.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Johan Bergman m. fl. avgivna reservationen.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! De båda sista talarnas motivering för sin ståndpunkt till förmån för reservationen var synerligen välgörande på grund av de sakliga synpunkter, som i stort sett anlades av dessa herrar i bjärt motsättning till det rent politiska fiskafänge, som var så gott som hela motiveringen för den förste talarens yrkande om bifall till reservationen. Det var i många stycken som jag mycket väl kunde följa herr C. G. Ekmans resonemang, särskilt i första delen. Jag kunde också mycket väl följa herr Winbergs resonemang från den ståndpunkten, som förut i ytterligt hög grad varit herr Johan Bergmans, innebärande, att tre eller fyra liters tilldelning betyder då inte så värst mycket för nykterhetssaken. Det var ju en tid, då herr Bergman stod som förkämpe för den åsikten, att bara en verksam nykterist här i landet jämt och ständigt yrkade på förbudet, så betydde det ingenting, vilken ståndpunkt han överhuvud intog till ett restriktionssystem, som alltid vore av noll och ingen betydelse för nykterhetsfrågans lösning, i stort sett. Jag är naturligtvis mycket glad över att herr Bergman nu ändrat ståndpunkt och kommit till den uppfattningen, att det rent av är en livsavgörande betydelse för nykterhetssakens framgång, ifall det skall vara tre eller fyra liters tilldelning i månaden på motböckerna. Det är ju alltid roligt, när en person kommer till bättre uppfattning i, låt vara, rent taktiska frågor, när det gäller en folkrörelses mål och mening.

När herr Winberg var inne på resonemanget, för bemötande av herr Bärags ståndpunkt, om lämpligheten att försöka få dessa begränsningar i tilldelningen lokalt, så tror jag att han, liksom herr C. G. Ekman, gjorde sig skyldig till någon överdrift, då de ansågo, att det skulle stöta på så stora svårigheter och väcka åtskillig irritation att gå just på den vägen. Se vi på reservationerna, så har herr Pers där såsom exempel anført systembolaget i Västerås, vilket inte tyder på förefintligheten av sådana faror, som dessa båda talare förde till torgs. Jag tror, att man även från andra håll skall kunna få exempel, fullt lika belysande som Västeråsfallet är, för den synpunkten. Jag ger således herr Winberg rätt i att denna fråga om de fyra eller tre litrarna och dessa fyra litrars nedsättande till tre genom generella restriktionsbestämmelser inte kunnat spela någon så värst stor roll för nykterhetstillståndet här i landet, då man mycket väl kan diskutera frågan, om inte de begränsningarna ännu effektivare och säkrare kunna ernås på den väg herr Bärge anvisade, nämligen på de lokala bestämmelsernas väg.

Då herr C. G. Ekman gick in på den politiska delen av frågan, så skedde det något i anslutning till en fråga, som han hade gjort förut i samband med utskottets tal om *verkligt* nykterhetsfrämjande åtgärder. Han efterlyste vilka verkligt nykterhetsfrämjande åtgärder som kunde vara av större betydelse än dessa motioner. Jag vill säga, att nästan vilka som helst åtgärder torde vara

av större betydelse än en ren demonstrationsmotion i denna kammare. Och därmed är jag då inne på det andra huvudskäl, som har anförts mot sänkning av tilldelningen av fyra liter, och det är det skälet, som för mig måste vara det bestämt avgörande i denna fråga. Det är fullkomligt omöjligt att tänka sig, att en sådan motion skulle av riksdagen bifallas. Det kunna vi vara tämligen övertygade om. Herr Winberg var tydligen i sitt resonemang också övertygad om omöjligheten att i denna kammare — även om alla förbudsvänner och andra nykterhetsvänner ginge med på saken — få majoritet för den saken. Jag vill då säga, att när herr C. G. Ekman slog sig för sitt bröst och frågade, vilka verkligt nykterhetsfrämjande åtgärder som skulle kunna vara av större betydelse än denna demonstrationsmotion, så är det en gest, som inte står i rimlig proportion till innebörden av förslaget. Man har påpekat, hur det var 1920 och 1921. Herr C. G. Ekman rör mycket försiktigt vid förhållandena i andra kammaren 1921. Det var dock så, att när det gällde dessa två titrar i andra kammaren 1921, så hade den stora majoriteten från föregående år för denna åtgärd sjunkit till summa *två* röster. Detta visar, hur saken stod redan då. Ja, säger man — och särskilt herr Bergman — men nu begära vi tre liter och inte två, och det är det, som skall göra skillnaden så stor. Det har redan påvisats, att det är åtminstone lika svårt att få ner kvantiteten till tre liter nu, som det var att få ner den till två liter då, omedelbart efter de tillfälliga förbudsbestämmelsernas upphävande här i landet.

Vad som således här föreligger, det är en ren nykterhetsdemonstration. Jag har ingenting emot demonstrationer, när det är någon mening med dem. Tvärtom, i det fallet är jag överens med herr Winberg och vill hjälpa till. Men när det inte är någon mening med dem, ja, då rör ju allt vackert tal om vad som skulle kunna sparas för arbetarklassen en omöjlig sak och då kan inte sådant tal imponera på mig. De skäl, som herr C. G. Ekman i dag har anfört mot bevillningsutskottet, äro precis lika mycket och lika litet bärande som de skäl, som i fjol kunde anföras mot det politiska parti, som har förbudet på sitt program, men vars medlemmar då inte ville rösta för en motion om förbudets genomförande. Varför gjorde de inte det? Ett parti, som speciellt håller på förbudsprogrammet, ett sådant parti motsätter sig en motion i riksdagen om förbudets genomförande! Ja, det gjorde det alldeles rätt i. Det var fullkomligt galet, fullkomligt omöjligt att komma med en sådan motion förra året, naturligtvis lika galet som att i år komma med denna motion, som det här är fråga om och som inte alls har någon utsikt att gå igenom.

Nu är det alldeles naturligt att jag har den allra största respekt för varje försök att få spritkonsumtionen tillbakaträngd här i landet, och hade det här funnits den allra ringaste utsikt för nykterhetsfolket i denna kammare att få tilldelningen nedpressad från fyra till tre liter, så skola herrarna inte tro, att socialdemokraterna hade stått så eniga på den punkten som de göra nu i dag. Enigheten inom detta parti i dag befästes ytterligare på grund av det otvetydiga sättet att försöka misstänkliggöra de socialdemokratiska nykterhetsvänner i utskottet, som ha haft den åsikt de här ha framfört. Då det har blivit allt tydligare att — inte från alla håll inom nykterhetsfolket i de borgerliga lagren, men från många håll bland dem — denna motions huvudsyfte inte ens är en nykterhetsdemonstration, utan ett misstänkliggörande av nykterhetsvännerna i det socialdemokratiska partiet, så är det ingenting att undra över att nykterhetsvännerna i det partiet, då de ha så rent samvete som de ha i fråga om främjandet av nykterhetslagstiftningen och åtgärder, som kunna gagna denna i riksdagen, det är inte underligt, säger jag, att de så skarpt reagera mot ett dylikt fiskafänge, som inte alls kan sägas ha skett för nykterhetssakens bästa eller i nykterhetssakens intresse.

Häri instämde herr *Sandén*.

Ang. maximigränsen för utminuteri-
ng av spritlärycker.

(Forts.)

Herr Björkman: Herr talman! Då jag inom utskottet icke deltagit i behandlingen av denna fråga, skall jag be att få med några ord motivera min ståndpunkt till densamma.

Jag förstår mycket väl, att trenne av mina meningsfränder inom utskottet kunnat ansluta sig till utskottets motivering, fast jag icke kan tillmäta de anförda skälen så stor betydelse som de tydligen göra. Däremot förvånar det mig, att övriga medlemmar av utskottsmajoriteten godkänt motiveringen. Dessa uttala sig nämligen icke principiellt emot en generell sänkning av maximigränsen för utminuteri, de vilja bara icke vara med om en sänkning *nu*. Jag hoppas sålunda, att det icke skall dröja alltför länge, förrän de inse, vad som för mig länge varit klart, att den gränsen både *kan* sänkas och *bör* sänkas och *måste* sänkas. En sänkning av maximigränsen skulle nu, säger utskottet, utan tvivel öka kraven på extra tilldelning. Det motivet har redan bemötts av en föregående talare, och jag kan endast instämma med honom däri, att det väl ändå icke är så, att om det blir en minskning av fyraliterskvantiteten, det på grund därav skulle bli flera familjefester, flera födelsedagar, flera bröllop och begravningar. Jag kan icke inse, att något sådant skulle inträffa, och icke spelar det heller, såvitt jag förstår, någon roll för ett värdigt upprätthållande av representationsplikten, om den representerande i ordinarie tilldelning bara får en eller två eller tre liter i månaden. Däremot finnas många goda skäl för sänkning av maximikvantiteten. Jag skall i det avseendet be att få anföra ett och annat.

Överlåtelse av motbokssprit är en synnerligen vanlig företeelse. Jag är säker på att åtskilliga här i kammaren kunna ha kännedom om ett eller annat fall av det slaget, och det är helt naturligt lättare för en motboksägare att avstå något åt en behövande stackare, om han har större ranson. Det har också rätt ofta påträffats fall, då en person, som har full tilldelning — d. v. s. 4 liter — icke använder ens hälften av denna kvantitet för egen räkning. Andra finnas, som gärna utlåna sina motböcker mot kontant erkänsla, och ännu andra känna sig tvingade att låna ut dem. Jag känner fall, där principalen rätt fritt disponerar över de underlydandes motböcker. Jag vill här påpeka en i mina ögon synnerligen beklaglig företeelse, som hänger samman med de olägenheter av detta slag, vilka gynnas av den på många håll stora maximitilldelningen. Jag vet icke, om alla här i kammaren känna till att under de senare åren omkring 20 % av alla fylleriföreteelser här i landet falla på åldersgruppen under 25 år, och på landsbygden har ett år procenttalet för ungdomsfylleri varit uppe ända i 40 %. Det är bedrövligt att denna procent av vissa tecken att döma i år kommer att visa ännu högre tal än under de föregående åren.

Vi må väl alla i denna kammare vara överens om, att det är ett rent av beklämande faktum, detta. I åtskilliga fall, särskilt på landsbygden, har ungdomsfylleriet sin källa i den mer eller mindre olagliga pilsnerdricksfloden från bryggerierna, ett flöde, som jag hade hoppats att vi skulle hjälpas åt med att i någon mån dämna redan vid denna riksdag, men undersökningar ha visat, att motboksspriten är medverkande och mångenstädes den huvudsakliga källan till detta ungdomsfylleri. Ensamt detta förhållande, herr talman, synes mig vara tillräckligt starkt skäl för generella åtgärder till minskande av tillgången till motbokssprit. Man pekar på, att syftet kan vinnas genom individuell begränsning. Ja, jag skall gärna och tacksamt erkänna, att genom kontrollstyrelsens ingripande åtskilligt i den vägen på den senare tiden vunnits. Men, mina herrar, det finnes spritbolag, som på det området icke göra mera än de rent ut sagt tvingas till, och herrarna känna ju det gamla ordstävets: den hund man driver till skogen, han biter inte många djur.

Jag skulle kunna uppbygga kammaren med många exempel på hur somliga spritbolag i detta avseende gått till väga tidigare och här och var ännu fort-

sätta. Och den individuella begränsningen har ju sitt område och kan, så vitt jag förstår, av helt naturliga skäl ingalunda ersätta den generella. Maximigränsens nedskärning är för övrigt i huvudsak en landsbygdsfråga. Vid förbudsomröstningen år 1922 visade det sig, att det fanns förbudsmajoritet i 52 av landets 112 städer. Det stora flertalet av dessa städer äro belägna norr om de stora mellansvenska sjöarna. Det finns dock norr om dessa en och annan stad, där nej-rösterna voro i majoritet, men gå vi till landsbygden, så visade denna förbudsmajoritet icke bara i alla län norr om de stora sjöarna, utan också i åtskilliga söderut: Södermanlands och Östergötlands län, Skaraborgs län, norra delen av Älvsborgs län och helt naturligt Jönköpings län. Och erinra vi oss så, under vilka prekära omständigheter förbudsomröstningen år 1922 ägde rum, äro vi på det klara med, att under andra förhållanden ja-majoritet skulle framkommit i ännu flera län, och procenttalet ja-röster varit avsevärt större. Här reste ju — jag behöver väl inte erinra därom — förbudsmotståndare runt om på landsbygden och förkunnade, att om allmogen röstade ja, så skulle de få sina skatter fördubblade. Ja, nere i Kronobergs län träffade jag på en militär, som predikade för de fattiga smålandsbönderna, att om de röstade ja, så skulle de få, inte bara kronoskatterna, utan också kommunalskatterna fördubblade. Nu är det ju sant, att här kom en officiell utredning, som visade något i den riktningen, men det var ju under förutsättning, att förbudet skulle införas dagen därpå eller under den närmaste tiden. Något dylikt framhölls aldrig vid förbudsomröstningen. När vi nu betänka, att bönderna i allmänhet och de fattiga smålandsbönderna i synnerhet knipa med bägge händerna om pungen, när det gäller skatterna, kan det vara förklaringen till, att i Kronobergs län ett betydande antal nykterhetsvänner röstade nej i förskräckelse över den hotande stora skatteökningen.

Nu menar jag, att om landsbygdens befolkning hade något inflytande på oktroyen och oktroybestämmelserna, så skulle det se något annorlunda ut både i norra och större delen av mellersta Sverige, men landsbygdens befolkning är ju i detta fall omyndig. Jag menar nu inte, att landsbygdens befolkning skulle utan vidare rösta ner spritbolagen. Det hade ju blott till påföljd, tack vare det utmärkta system, som vi ha, att kommunerna i sådana torrlagda områden flyttades över till ett annat bolag, fast jag medger, att frestelsen kunde bli stor nog att befria hela landet norr om de stora sjöarna från allt vad spritbolag heter och allt vad utminuterig och utskänkning av rusdrycker heter. Nej, man skulle antagligen överallt på landsbygden inskränka sig till att just sätta ner maximikvantiteten till två, kanske en liter, höja motboksåldern för att så långt som möjligt skydda ungdomen från den frestelse, som innehavet av motbok medför, och förbjuda utskänkning för att minska frestelsen för både unga och gamla att falla för begäret, eller, med andra ord, man skulle utan tvivel försöka sig på något som kallas för Umeåsystemet. Redan nu har, såsom här förut har påvisats, tvåliterssystemet under kortare och längre tid prövats i alla städer i Norrland, Dalarna och Västmanland utom i åtta, och jag känner befolkningen så pass väl, att jag vågar påstå, att det snart skulle bli slut på fyraliterssystemet både i Östersund och Sundsvall, Skellefteå och Örnsköldsvik, Luleå och Haparanda.

Jag nämnde Umeåsystemet. Några ord därom må väl anses höra till den fråga, som vi här behandla. I Umeå har under de senare åren oktroy beviljats endast för ett år i sänder, och för varje nytt oktroyår har man höjt motboksåldern med ett år. 1924 var den sålunda 25 år, i fjol 26 år, i år är den 27 år, och stadsfullmäktige ha beslutat att för 1928 höja motboksåldern till 28 år. Vi förstå ju utan vidare, vad det betyder. Vi förstå ju säkerligen alla innerligt väl, att det betyder, att ungdomen, som jag nyss sade, i hela södra Västerbotten, med undantag av en socken, genom Umeåsystemet skyddats för de

*Ang. mazi-
migränsen
för utminu-
tering av
spritdrycker.
(Forts.)*

Ang. maxi-
migränsen
för utminu-
tering av
spritdrycker.
(Forts.)

frestelser, som innehavet av motbok verkligen innebär för en ung man. Jag skulle, om jag inte såge visaren där borta stå så långt fram, kunna ge herrarna här exakta uppgifter på bygder, där före Brattssystemets införande spriten var sällsynt i bondehemmen. Nu finns den i de trakterna i så gott som alla bondehem, utom där man är allvarligt religiös eller där man just tillhör en eller annan nykterhetsorganisation. Detta har haft till följd, att fylleriet i denna del av min fäderneprovins har stigit i hög grad. Men, tycker jag mig höra någon representant för utskottsmajoriteten invända, när man i Umeå och delvis också i Skellefteå gått så långt på restriktionssystemets väg, att man dessutom sänkt maximikvantiteten till en liter i månaden och — märk, mina herrar — förbjudit all utskänkning av rusdrycker i Umeå, så har där florerat lönnbränning och smuggling och på grund därav fylleriet — jag höll på att säga det olagliga fylleriet — uppe i dessa bygder tilltagit. Det har redan av en annan talare påvisats, att generella inskränkningar i allmänhet icke medfört ökad smuggling och ökad lönnbränning, och så är icke heller fallet i Västerbotten. Det har smugglats där uppe, det är sant, och det har också i någon mån lönnbränts, men det smugglas mera vid Örnsköldsvik, där man har fyra liter i månaden, och till Härnösand och till Ådalen, där man har två liter i månaden, och till Luleå, där man har fyra liter. Och vi känna alla till, i vilken omfattning det smugglas här i Stockholms skärgård, oaktat här är fyra liters tilldelning överallt och riklig tilldelning av fyra liter hos ett och annat av spritbolagen ute i skärgården. Vad så beträffar fylleriet uppe i Västerbotten med de där särskilt långt gående restriktionerna, så skulle, där-est icke där hade förekommit stora järnvägsbyggnadsföretag och andra stora allmänna arbeten, kraftstationsanläggningar och sådant, fyllerisiffran varit lägre än i någon annan bygd i detta land. Nu finnes det en och annan bygd där man är nyktrare, men orsaken är den jag angivit, att det samlats en mängd tillfälliga arbetare dit och det är dessa tillfälliga arbetare, vilka inte ha motbok, som äro lönnbrännarnas och smugglarnas kunder.

Ja, jag nämnde, att det finnes ett undantag, en kommun i Västerbotten. Det är Vilhelmina socken i sydvästra delen neråt Jämtlands län. Den socknen hör icke till Umeå, den hör till Östersund med fyra liters tilldelning i månaden, och där äro nykterhetsförhållandena sämst i hela Västerbotten. Det är en av de ur nykterhetssynpunkt svagaste socknarna i hela vårt land, icke beroende bara på de fyra litrarna från Östersund, utan på andra olägenheter, som florera i den trakten. Den bofasta befolkningen är säkerligen också nykter och anständig, men det har dragits dit en oerhörd massa löst folk, och det är denna lösa publik, som använder sig av de litrar, som åtskilliga av den bofasta befolkningen så villigt avstå ifrån.

I utskottets motivering talas också om att man genom att minska maximiransonen skulle skapa ett irritationsmoment. Ja, jag förstår ju det. Den saken har emellertid bemötts av andra talare. Jag skall inte inlåta mig därpå. Hela systemet är ju inte annat än ett enda stort irritationsmoment för dem, för vilka spritnjutningen är kulturens ljuvaste blomma. Vi ha inte glömt, hur den press, som ger uttryck åt tankar och känslor inom vår överklass, reagerade mot systemet under dess första år. Den undervisade i ord och bild, hur de efter alkohol begärliga skulle genom hembränning och redenaturering skaffa sig medel att släcka sprittörsten. Och ännu i dag reagerar samma press mot de restriktiva bestämmelserna för utskänkingen. Vi kunna knappast öppna ett enda nummer av åtskilliga av de större stockholmstidningarna — för att inte tala om vissa tidningar ute i landsorten — utan att där finna elakheter emot kontrollstyrelsen, mot nykterhetsnämnder och t. o. m. mot spritbolagen, som söka följa restriktionsbestämmelserna. Men irritationen hör väl ändå mest hemma i städerna och kanske numera främst i Sydsverige. Jag

medger, att denna irritation, som sagt, främst förekommer inom överklassen, men jag glömmer icke, hur det är ställt bland stora delar av storstädernas arbetarklass, och denna irritation saknas kanske inte ens här i riksdagen. Jag har åtskillig personlig erfarenhet av hur dessa irritationsmoment kunna taga sig uttryck ibland, och därför förstår jag så väl den betänksamhet, som tagit sig uttryck i utskottsmajoritetens motivering. Men, herr talman, ingenting har inträffat, som kunnat förmå mig att ändra den uppfattning jag gav till känna här i kammaren för fem, sex år sedan, då jag jämte liktänkande väckte en motion om maximikvantitetens sänkning till två liter. Flerårig erfarenhet från de landsdelar, där begränsningen satts till två liter eller lägre, har därjämte bekräftat min uppfattning.

Av vad jag sålunda anfört framgår givetvis, att jag delar den mening, som uttalats av utskottsreservanten, herr Pers.

*Ang. maximigränsen för utminuteri-
tering av spritdrycker.*
(Forts.)

Herr Bergman: Jag förmodar, mina herrar, att man nu önskar ett slut på debatten och jag skall för min del icke besvära med något mycket långt anförande. Jag skulle icke ha tagit kammarens uppmärksamhet i anspråk på nytt om det icke varit så, att herr Oscar Olsson alldeles speciellt apostroferat mig på ett sätt, som icke bör få stå oemotsagt i kammarens protokoll.

Herr Olsson gjorde, enligt min tanke, sitt parti och den utskottsmajoritet, han vill stödja, den största björntjänst, som gjorts i denna debatt, då han sade: Hade det funnits någon utsikt — jag minns icke ordagrant hur orden föllo, men sådan var tankegången — att i kammaren få igenom detta, skulle man fått se på annat; då skulle man varit med om saken även från socialdemokratiskt håll, men nu kan man icke göra det, ty det finns ingen utsikt att få förslaget igenom. Alltså skulle enligt herr Olsson utskottets hela motivering, författad av socialdemokraterna, icke innehålla de verkliga sakskälen, utan vara bara spegelfäkteri och bluff! Jag tror icke så illa om de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet som att de verkligen gjort sig skyldiga till ett sådant hyckleri, utan jag vill gärna tro, att de mena vad de säga. Men de blir ju en sak mellan herr Oscar Olsson och dem att göra upp den saken sins emellan. Jag bara påpekar den kuriösa motsättningen mellan dem och honom.

Vad jag särskilt vill bemöta är emellertid, när herr Olsson säger, att hela min argumentation var lagd politiskt och avsedd att misstänkliggöra det socialdemokratiska partiet samt att den innehöll nästan ingenting i sak. Jag kan i detta avseende med det största lugn vädja till kammarens ledamöter, som nyss hört vad jag yttrade. Jag hade dessutom verkligen varit så försiktig, att jag i förväg skrivit detta anförande. Jag har det här i min hand, och herr Olsson kan själv få konstatera, att av dessa små sidor äro tio uteslutande ägnade åt ett sakligt bemötande av vartenda argument i utskottsmajoritetens betänkande, under det att endast de tre sista innehålla den politiska reflexionen om det socialdemokratiska partiets svängning i nykterhetsfrågan. Om herr Olsson således påstår, att jag icke sagt något i sak utan endast politiskt anfallit det socialdemokratiska partiet, så är detta ett fullkomligt oriktigt och osakligt påstående.

Det är vidare fullkomligt misstag, att jag över huvud taget skulle önskat misstänkliggöra det socialdemokratiska partiet vare sig i denna eller i andra frågor. Förhållandet är det, att jag och mina meningsfränder blevo ganska förvånade, när vi i utskottet märkte, att de socialdemokratiska nykterhetsvännerna enhälligt gingo med högern och de andra icke förbudsvänliga medlemmarna av utskottet och därigenom skapade majoritet för avslag. Det hade vi, uppriktigt sagt, icke väntat. Då denna motion väcktes, tänkte vi, att alla nykterhetsvänner, inklusive den socialdemokratiska nykterhetsgruppen, skulle

*Ang. maxi-
migränsen
för utminu-
tering av
spritdrycker.
(Forts.)*

enhälligt medverka med oss till detta förslags genomförande. Det fanns alltså icke ringaste spår av avsikt att vilja misstänkliggöra de socialdemokratiska nykterhetsvännerna. De hade i denna sak alltid förut stått fullkomligt eniga med oss. Bevillningsutskottet har förut med deras medverkan uttalat sig t. o. m. för en tvålitersgräns, och detta tvenne gånger. Andra kammaren har två gånger bifallit förslag härom, men motionerna ha fallit huvudsakligen på motstånd från första kammarens höger och spridda röster från andra partier. Nu däremot är ställningen en helt annan, men det rå icke vi för. Vi stå kvar på den gamla ståndpunkten, och vi förvåna oss över att socialdemokraterna ha svängt. Det är detta, jag nödgats konstatera, men någon avsikt från vår sida att vilja göra politik av denna sak, har aldrig funnits. Ingenting skulle för oss varit behagligare, än om alla nykterhetsvänner fått stå sida vid sida såsom förut, då frågan varit före. Jag har sagt på åtskilliga ställen i landet, och jag säger fortfarande här på denna plats, att jag hoppas på en fortsatt samverkan för nykterhetsreformer från de djupa leden inom den svenska arbetarrörelsen. Jag tror, att det kommer en dag, då man där fordrar andra signaler från sina riksdagsrepresentanter än dem som givits i dag, så att denna folkets välfärdsfråga kan komma ur det dödvatten, där vi för närvarande måste dväljas.

Det var vidare en annan sak, för vilken herr Oscar Olsson angrep mig. Han sade nämligen, att det var intressant att höra herr Bergman plädara för 3 liter. Förut var det icke något annat än förbudet, som dugde för honom. Ja, mina herrar, det var ett slags jargong att säga så om mig; jag kunde icke försvara mig i riksdagen på den tiden, men de, som vilja taga reda på vad jag då yrkade, kunna läsa mina skrifter, som finnas utgivna i tryck. Det var en jargong att säga om mig, att jag icke gjorde annat än ropade på förbud, att jag drev en katastrofteori o. s. v. Det är icke alls riktigt, utan vad jag påyrkade var helt och hållet sakliga, realpolitiska åtgärder, vilka på den tiden kunde ha genomförts i riksdagen, men som på grund av en oklok politik icke blevo genomförda. Det var på den tiden alldeles onödigt att acceptera det Brattska systemet. Man kunde verkligen då ha genomfört förbudet. Möjligheterna voro långt gynnsammare än nu. Det fanns t. o. m. en tid, då i den gamla första kammaren det totala rusdrycksförbudet stod under votering i denna kammare och fick 60 röster mot majoritetens 72 röster. Det var således 12 röster, som skilde. Ett motsatt votum från endast 7 riksdagsmäns sida hade medfört ett förbudsbeslut. Det gällde visserligen då ett provisoriskt förbud, men hade det genomförts, hade dock landet fått pröva verkningarna av ett förbudstillstånd. Sådan var ställningen på den tiden, och det hade då icke varit omöjligt att komma till en annan lösning av nykterhetsfrågan än det dåliga kompromissystem som vi fingo. Men den Brattska agitationen var energisk och man lät dupera sig av den. Man spände sig för den triumfvagn, som senast en föregående ärad talare berörde.

Men jag skall icke gå närmare in på dessa förhållanden. Min ställning är fullkomligt densamma nu som då, men i riksdagen kan man för närvarande icke uträtta något av det man då kunde ha uträttat, utan vi få nu inskränka oss till att söka genomdriva de blygsamma reformer, som nu äro möjliga. Jag säger uppriktigt, att jag nästan blyges för att icke kunna i dag framställa ett längre gående yrkande än detta, men vems är felet, att jag icke kan göra det? Vems är felet, att vi icke ha lika stor majoritet i andra kammaren nu som för några år sedan? Inte är det vårt partis fel, ty vi stå kvar fortfarande på samma ståndpunkt som då och vi äro enhälligare än någonsin, men det socialdemokratiska partiet har svängt i denna fråga; det är ett faktum, som icke kan bortresoneras. Det är socialdemokraterna själva, som få avgöra, varför de gjort det. Vi söka icke sak med dem. När det gäller en så ofantligt moderat åtgärd som denna, hade vi dock aldrig kunnat tänka oss, att de icke ens skulle

vilja vara med om den. Detta var vad jag ville säga med anledning av herr Oscar Olssons yttrande.

Eftersom jag nu har ordet, skall jag tillägga ett par ord till svar åt herr Bärge, det socialdemokratiska partiets och den socialdemokratiska nykterhetsgruppens ledare i denna kammare. Han har anfört två argument emot reservationen. Det ena argumentet är detsamma som det herr Oscar Olsson hade, att det icke finns någon utsikt för närvarande för denna frågas lösning. Jag svarar även herr Bärge med den frågan: Vems är felet, att det icke finns någon utsikt, om icke just herr Bärge och hans grupp? Om de icke sveke oss i voteringen, så finnes det utsikt. Hur kan man då anföra ett sådant argument?

Det andra argumentet herr Bärge hade var, att det finns en bättre metod än den generella sänkningen och det är den individuella kontrollmetoden, d. v. s. att man i fall för fall bestämmer, hur mycket Pettersson tål och hur mycket Andersson och Lundström tåla. Man har för den prövningen en hel alkoholbyråkrati, som skall patriarkaliskt efter kortsystem avväga de olika ransonerna. Vi tycka icke om den metoden utan tycka, att den, om någon, innebär ett »irritationsmoment». Men vi vilja icke avskaffa den utan att kunna sätta något bättre i stället. Det är ju ingen människa, som i dag här har föreslagit, att denna metod skall avskaffas, utan vi säga tvärtom i reservationen: »Den hittills tillämpade individuella och lokala begränsningen behöver ju härav ej heller lida något intrång.» Vi önska således, att den individuella metoden fortfarande skall användas, men *därjämte* vilja vi ha denna generella sänkning av maximigränsen, som enligt vår uppfattning är ägnad att minska icke blott konsumtionen utan även en del av irritationen. Alltså är herr Bärge argumentation i bägge punkterna ingenting annat än sofistisk och kamp mot väderkvarnar. Den riktar sig emot något, som ingen yrkat.

Jag minns i dag mycket livligt första gången jag mötte herr Bärge i livet. Det var för många år sedan i Katrineholm, dit han varit vänlig be mig komma — jag bodde då i det närbelägna Norrköping. — Han hade bett mig hålla ett föredrag på en stor nykterhetsfest därstädes. Jag gjorde då, som sagt, hans bekantskap för första gången, och det var en synnerligen angenäm bekantskap. Han var då en radikal ung man, som var indignerad över hållningen hos den tidens första kammare i nykterhetsfrågan. Herr Bärge var mycket radikal i frågan liksom jag, och vi kommo gott överens. Jag återfinner hos honom särskilt en egenskap oförändrad: han hade även då, trots sin radikalism, samma blida och försynta natur som nu, som det alltid är så ytterst angenämt att umgås med, en natur, som aldrig gör sig skyldig till överilning. Det är en av hans många sympatiska egenskaper. Men *inhållet* i vad han sade då var något helt annat än nu. Nu finner jag honom stå här i första kammaren och plådera precis på samma sätt som de gamla stockkonservativa patronerna, som på den tiden sutto i samma kammare, och vilkas hållning herr Bärge då var så missnöjd med. Detta är en förvandling! Ibsen talar om, att människorna stå under »förvandlingens lag», och herr Bärge har verkligen undergått en ganska avsevärd metamorfos under dessa 20—30 år eller vad det kan vara. Det vore glädjande, om man kunde hoppas, att förvandlingens lag fortsatte att verka men på det sättet att herr Bärge bleve ung på nytt. Jag vill ogärna släppa hoppet därom. Skulle det gå i uppfyllelse, så skall ingen hellre än jag vid sidan av hans parti kämpa för denna folkets stora välfärdssak, som vi i vår ungdom samarbetade för.

Jag yrkar, herr talman, fortfarande bifall till reservationen.

Herr **Ekman, Carl Gustaf**: Herr vice talman! Mina repliker skola bli korta.

Jag vill först säga, att sedan jag förut yttrade mig i denna debatt, har man

*Ang. maxi-
migränsen
för utminu-
tering av
spritdrycker.*
(Forts.)

Ang. maxi-
migränsen
för utminu-
tering av
spritdrycker.

(Forts.)

ett par gånger antytt såsom ett skäl för utskottets förslag — ett skäl som dock icke åberopas i utskottsutlåtandet — att ett bifall till reservationen skulle öka smugglings- och hembränningstendenserna. Jag vill erinra om att de som skulle träffas av begränsningen i första hand ju skulle vara de 294,000 socialt oförvitliga, högt stående och i alla avseenden så kompetenta rekvisitenterna, att beträffande dem icke någon begränsningsanledning förefinnes. Skall man verkligen räkna med att den gruppen skulle vid en sänkning av maximikvantiteten från 4 liter till 3 liter per månad slå sig på smuggling och hembränning? Jag tror icke det. Jag tror tvärtom, att denna antydning måste tillbakavisas såsom icke sakligt grundad. Naturligtvis kan det finnas något enskilt undantag, men i det stora hela tror jag, att den beskyllningen är en alldeles oriktig utgångspunkt för bedömande av denna sak.

Man har också, såvitt jag kan se, gjort sig skyldig till en ren ologiskhet, då man säger, att den omständigheten, att man tillämpar restriktionssystemet så olika på olika håll, måste anses vara ett huvudfel, som man vill avhjälpa, under det att man samtidigt går emot reservationen. Om det är så, att man tillämpar systemet mycket olika, skulle man väl i stället just tvingas till mera likartad tillämpning, därest området, som man har att röra sig på, begränsas och förminsкас. Kommer man ned till en lägre maximigräns, skulle ju möjligheterna att förfara väsentligt olika begränsas. Därav följer att man genom ett bifall till motionen också skulle kunna minska det, som man ifrån utskottsmajoritetens sida betecknar såsom ett huvudfel för närvarande.

Vidare ber jag att få säga några ord till herr Oscar Olsson. Han har emot oss som stå på reservationen anført, att vad han och hans meningsfränder nu göra ingenting annat är än vad vi gjorde i fjol, då vi röstade emot en motion om införande av rusdrycksförbud. Herr Oscar Olsson vet lika väl som jag, att hela den svenska nykterhetsrörelsen och vi alla som stå på den ståndpunkten utgå ifrån att när ett rusdrycksförbud skall införas, måste det först väl förberedas. Människor i allmänhet skulle vara fullt på det klara med vad det gällde, förslagets vänner skulle föra en öppen och klar strid, och förbudet skulle omfattas av en kvalificerad majoritet. När förutsättningarna på den punkten genom den nyss hållna förbudsomröstningen visat sig icke föreligga, var det fullständigt i överensstämmelse med vår sålunda intagna hållning, då vi gentemot en enskild motionär förklarade, att på det sättet kan man icke utan vidare genomföra den saken. Vad gäller det nu? Jo, det gäller något, som herrarna själva förklara vara en ganska obetydlig fråga. Det gäller ett partiellt framsteg, något som bifallits flera gånger i riksdagen förut och av den ena kammaren och därvid erhållit stark anslutning, med ett ord, just en partiell reform av den art, att man kan gå fram på den på grund av en enskild motion. Skiljaktigheterna mellan dessa båda fall äro så stora, att som herr Oscar Olsson torde finna det icke finns ett spår av analogi emellan dem.

Vidare sade herr Olsson, att huvudsyftet med denna motions frambärande skulle vara att misstänkliggöra det socialdemokratiska partiet och dess nykterhetsvänner. Herr Oscar Olsson vet nog lika väl som jag, att det på senare tid gjorts försök inom riksdagens nykterhetsgrupper att ena sig om vissa åtgärder. Framryckning borde alltså företagas i vissa punkter, där vi trott, att det rädde fullständig enighet och där vi alltså faktiskt kunde genomföra partiella reformer. Vid nykterhetsgruppernas höstsammanträde var just frågan om trelitersgränsen uppe. Förslaget omfattades då, såvitt jag förstod, av samtliga representanter med sympati och välvilja. Man förklarade, att man tyckte, att det var en väg, som borde beträdas vid årets riksdag. När vi frisinnade nykterhetsvänner sedan föreslå riksdagen att besluta i överensstämmelse därmed och då möta såsom huvudmotståndare emot vårt förslag de, vilka, då det förut diskuterades om saken, stodo på samma linje som vi, så innebär icke

det förhållandet, att vi då måste kritisera detta uppträdande, att vi väckt motionen därför, att vi velat åstadkomma ett dylikt klander. Vi ha väckt motionen därför, att vi velat åstadkomma det resultat, som vi nyligen varit överens med den socialdemokratiska nykterhetsgruppen om att anse såsom eftersträfvansvärt. När man då möter såsom huvudmotståndare dem, som förut stått på samma linje, och man då säger klart ut, att man icke förstår utan måste ogilla denna deras hållning, förefaller mig icke möjligt att framgångsrikt klandra. Att krypa bakom en sådan antydning som att här icke skulle ligga ett reellt och klart avgörande nykterhetsintresse utan endast ett försök att göra politisk agitation i denna sak — att framkomma med en sådan insinuation, är däremot bestämt obefogat, herr Oscar Olsson!

Slutligen skulle jag endast vilja säga, att det förefaller mig som om man skulle kunna ha anledning att fråga de herrar inom det socialdemokratiska partiet, som gång på gång betonat, att det »icke går» att nu åstadkomma en sådan reform, att det skulle vara totalt omöjligt att göra det: Ha ni själva riktigt tänkt på vad denna deklaration innebär? Här i kammaren äro det frisinnade partiet och det socialdemokratiska partiet nu i majoritet. När det icke går att i nykterhetsfrågan komma någonstans, när vägarna i detta avseende äro stängda, så beror detta enbart på att delar av det socialdemokratiska partiet stå såsom hinder för möjligheten att komma fram på den vägen. Är det detta, som herrarna genom sitt tal om det omöjliga att vinna något ha velat få konstaterat?

Herr Bårg: Jag lockades av herr Bergmans mycket varmhjärtade anförande att begära ordet och då jag nu fått ordet efter herr Ekman, vill jag framföra ett par repliker till herr Ekman på samma gång.

Då herr Ekman nyss påvisade, hurusom spritkonsumtionen på de senaste åren betydligt ökat, hade han alldeles rätt i den saken. Det är ovedersägligt, att så är förhållandet. Men denna statistik visar också, att denna ökning icke beror på att ett så stort antal motboks innehavare har fyra liter i stället för tre liter per månad som fastmer på att just antalet motboks innehavare har ökats. Såsom jag i mitt förra anförande påpekat, har det i stället gått så, att antalet sådana personer, för vilka man här genom ett bifall till reservationen och motionen skulle minska sprittilldelningen, har minskats, under det att hela antalet motboksägare har ökats. Det är väl väsentligen däri denna ökning består, ehuru även i någon mån, såsom statistiken visar, däri att medeluttagskvantiteten är något större under de sista åren än förut. Jag menar nu: Om man bifaller reservationen, är det visserligen klart, att man når det målet, att man minskar inköpskvantiteten för dessa motboks innehavare med fyra liters tilldelning, ty man skär bort en liter per månad. Men däremot kommer, såvitt jag förstår, icke en motsvarande minskning, som man talar om och som borde ske, om det skulle vara någon mening i själva grundtanken i det hela att utgå efter hela linjen. Det är just för den sakens skull som kontrollstyrelsen, med den kännedom och insikt den har i dessa frågor, såvitt jag kan av dess utlåtande utläsa, är rädd för att man genom en allmän begränsning skulle stäcka den fortgående inskränkningen utefter hela linjen, som man talar om och vars betydelse utskottet även understrukt. Motionen råder således icke bot på detta.

Nu säger herr Ekman, att en begränsning av maximikvantiteten i varje fall skulle inverka på denna individuella minskning ända ned i botten. Jag vill fråga herr Ekman, hur han på ett logiskt sätt skall kunna förklara en sådan slutsats. Herr Ekman har med kraft påpekat, att en generell bestämmelse icke är ägnad att öka den irritation, som det talas om, utan tvärtom — den skär av över en bank — utan vad som ökar irritationen är i stället den nuvarande ordningen, nämligen den individuella kontrollen. Men enligt herr Ekman skulle

*Ang. maxi-
migränsen
för utminu-
tering av
spritdrycker.
(Forts.)*

Ang. maxi-
migränsen
för utminu-
tering av
spritdrycker.

(Forts.)

man här både företaga en begränsning av maximikvantiteten och ha kvar denna irriterande, individuella kontroll. Jag är tveksam, huruvida motionärerna avsett detta, i varje fall finns det i motionen ingenting sagt därom. I reservationen skyntar det dock fram. Är det inte så? (Herr Bergman: Jo, det är meningen.)

Herr Ekman frågade också, om man skall uppgiva en sakståndpunkt, därför att man röner motstånd och icke har utsikt att slå sin uppfattning igenom. Ja, jag vet överhuvud taget icke, om detta är någon sådan sakståndpunkt. Syftet för motionärerna liksom för oss som företräda utskottets ståndpunkt är ju att åstadkomma en minskning, och den tro vi oss nå bättre på den väg utskottet föreslagit än på den andra vägen. Det är icke att uppge en sakståndpunkt. Uppgivandet av sakståndpunkten skulle då bestå i att man avstår från denna toppbeskrifning.

Jag får också lov att säga till herr Bergman, att då han förklarar sig vara den ståndaktige tennsoldaten, som icke sviker i detta fall, så kan ju hela kammaren se, att man flytt ifrån två liter förra gången frågan var föremål för behandling till tre liter i år. Det är en minskning av endast hälften mot förut. Det synes mig vara en kapitulation lika god som någon annan.

Till sist vill jag, då herr Ekman nämnde att han ifrån det socialdemokratiska partiets huvudorgan till sig fått riktad en fråga, vilka positiva nykterhetsreformer det frisinnade partiet tänkt gå fram med, fråga herr Ekman, huruvida detta då är den positiva nykterhetsreform som det frisinnade partiet betraktar såsom en så väsentlig sådan, att den är värd att anföras i detta sammanhang, d. v. s. frågan om en minskning ifrån fyra liter till tre liter per månad, därest den ginge att genomföra.

Min vän herr Bergman påminner mig om gamla tider. Vi ha sedan dess grånat, både han och jag. Herr Bergman har satt spår efter sig på detta område; det har jag icke kunnat göra. Men när herr Bergman söker visa, vilken total förändring jag undergått i denna fråga från den tid, då han och jag drömde om att det totala förbudet fanns inom en snar framtid att taga på hyllan, vill jag säga, att den förändringen har icke enbart, min vän Bergman, gått ut över mig. Om herr Bergman på den tiden hade gått fram och slagits i kampen för våra ideal med måttet »tre liter i stället för fyra liter» såsom han *nu* gör så skulle min entusiasm den dagen varit synnerligen liten.

Jag är glad åt att jag kunnat bevara under dessa år, trots all snö som fallit, så mycket känsla för det vi då drömde om och även ha arbetat för, att jag har hoppet kvar att även om icke herr Bergman och jag få se den dagen, skola andra få se den. Men då får nog kampen föras efter andra linjer än att sticka varandra i ögonen under kivet om tre liter eller fyra liter. Om det nu icke anses lämpligt att jag i fortsättningen bör arbeta för dessa gamla ideal, skall jag gärna träda ur vägen, och herr Bergman må gärna använda sitt inflytande för att lägga ledningen av de socialdemokratiska nykterhetsvännerna i andra händer inom denna kammare; jag skall gärna träda undan och icke stå i vägen. Men det är hårt, att man skall tillvita oss, att det är på oss det beror, att det icke finnas majoritet i första kammaren för denna reform.

Det finns andra partier, som, om de tagit med större klokskap på dessa frågor, tagit på dem som realiteter, kanske hade kunnat upprätthålla sitt anseende och sin numerär i detta land och utföra det verk, som vi nu förgäves kämpa för att utföra. Jag kan med lika stort skäl säga, att det är på dem det beror, att nykterhetsfrågan den dag som i dag är icke har någon resonans ute i bygderna och icke heller i riksdagen på samma sätt som den hade för några år sedan.

Jag vill för min del säga, att vid de tillfällen, då vi dragit upp dessa nykterhetspolitiska riktlinjer, som vi sökt att följa, ha vi — till exempel i det dags-

program, som gjordes upp för några veckor sedan — undanskjutit denna fråga om begränsning av maximikvantiteten till ett kommunalt ärende. Programmet finns att få här och den, som önskar, kan få taga del därav. Jag har nämnt detta såsom ett bevis för att denna fråga *icke* betraktats såsom en samlande nykterhetsfråga. Den kan ha ett individuellt intresse; herr Bergman ser på saken på ett sätt, en annan på ett annat sätt. Jag vet också, att herr Bergman i sin egen nykterhetsgrupp icke har absolut enhällighet för denna sak. Jag vet, att frågan varit uppe inom den gruppen men att gruppen har beslutat — det har försäkrats mig från flera av dess ledamöter, som äro villiga att stiga upp i kammaren och bestyrka detta — att icke upptaga frågan såsom gruppfråga utan att enskilda ledamöter finge gå fram med den. När nu läget är detta, varför då ge denna sak färg av att vara en samlande nykterhetsfråga, så att, om man sviker den, man inför hela vårt land ådagalagt, att man är mer eller mindre förrädare mot själva nykterhetssaken och kanske även förbudstanken? Det är icke på det sättet, min gamle vän Bergman, vi skola taga om än ett tuffjät fram emot förbudet. Jag undrar, om det icke gagnar saken bättre, att vi göra upp de mellanhavanden vi kunna hava på annat ställe än inför landets folk genom långa och irriterande debatter i riksdagen. Nykterhetsfrågan kommer att tjäna på en sådan ordning, det är min bestämda uppfattning.

*Ang. maxi-
migränsen
för utminu-
tering av
spritdrycker.*
(Forts.)

Herr Luterkort: Herr talman, mina herrar! Jag har velat tillkännagiva den uppfattning, jag kommit till i föreliggande fråga. Att jag över huvud gör det, beror på det agitationsmoment, som omgivit ärendet såväl före som under denna debatt, och jag önskar, att detta mitt lilla inlägg här ej måtte betraktas som uttryck för något annat än vad jag därmed avser, nämligen ett tillkännagivande, att det är det resultat, vartill jag kommit efter en saklig prövning av spörsmålet.

Innan jag tillkännager min uppfattning i frågan, vill jag ha sagt ett par ord till de båda kontrahenterna i denna strid, och jag anser mig kunna göra det med så mycket större skäl, som jag varken tillhör eller tillhört eller torde komma att tillhöra någon som helst nykterhetsorganisation och följaktligen kan anse mig stå utanför de speciella stridssynpunkter, som tyvärr i allt för skarp form kommit till synes i denna debatt och som därför också torde behöva en motvikt från något håll i debatten. Jag skall inskränka mig till att formulera min mening härom så, att det skulle vara önskvärt, om man i denna strid å ena sidan ville låta bli att tillvita den ena parten ett önskemål att utnyttja det föreliggande spörsmålet för sina speciella partipolitiska synpunkter, men å andra sidan också från den andra partens sida ville låta bli att söka misstänkliggöra dem, som intagit en annan ståndpunkt än det egna partiet. Jag skulle önska, att man i denna såsom i många andra frågor, mer än vad fallet är, utginge från att människorna fatta sin ståndpunkt efter sakliga motiv och icke efter ovidkommande synpunkter.

För min del vill jag i korthet säga, att det ej går, enligt mitt förmenande, att komma från att av de *sakliga* synpunkter, som blivit anförda för och emot motionen, de av reservanterna anförda äro de starkaste. Utskottet har självt angivit vad utskottet anser vara det *avgörande* skälet för dess hållning. Det är därför också skäl, att man, då man så att säga vill giva ämnet en kortare räckvidd, omedelbart anknyter till detta skäl. Man torde egentligen med den motiveringen ej behöva röra vid några andra skäl. Utskottets skäl ha här från flera håll redan berörts, och jag skall därför icke närmare gå in på en utläggning av utskottets ståndpunkt. Det avgörande skälet för utskottet är emellertid det, att vidtager man en sådan nedsättning i tilldelningskvantiteten enligt lagen, så skapar man ett irritationsmoment, och utskottet menar, att detta irri-

Ang. maxi-
migränsen
för utminu-
tering av
spritdrycker.

(Forts.)

tationsmoment är ett alldeles tillräckligt skäl mot en reform, som, såvitt jag fattat rätt, alla herrarna på utskottssidan i alla fall acceptera såsom riktigt till sin innebörd.

Nu säger alltså utskottet, att det är det avgörande skälet, men härtill anknäver utskottet vad det är som skulle uppväga bibehållandet av en högre maximitilldelning. Utskottet säger nämligen: »En fortsättning av den individuella begränsningen» — jag understryker de närmaste orden — »tillämpad och satt i system» inom landets samtliga systembolag, torde säkerligen också giva ett bättre resultat än den av motionärerna föreslagna åtgärden. Ja, jag måste tillkännagiva som min mening, vilken överensstämmer med den av herr C. G. Ekman härutinnan uttalade, att detta moment i utskottets uttalande fullkomligt vräker undan grunden för utskottets utlåtande. Den individuella begränsningen. »tillämpad och satt i system» — vad är det för något? Man förstår så väl, att bakom detta yttrande kunnat ställa sig en hel del personer, som kommit med såsom funktionärer i systembolag. Det är också därför jag är hågad att fränkänna dessa personer, vilkas nykterhetsintresse jag icke underskattar, det vitsord, som man eljest, på grund av den aktning, man hyser för dessa personer, skulle vilja tillerkänna dem. Men när man har uppslukats av denna byråkratiska virvel, har man, såsom här också kommit till synes, svårt att se saker och ting icke-byråkratiskt. Jag har fått den bestämda uppfattningen t. ex. av min vän Gustaf Nilsson i Kristianstad, att han ser på saken som en bolagsfunktionär ser och bör se den, alltså huvudsakligen ur byråkratisk synpunkt. Men man kan icke begära, att andra personer därför skola uppge sin skepsis mot hela denna individuella kontrollens absoluta värde ur nykterhetssynpunkt.

Det är så, att man här står inför ett folkpsykologiskt problem, som antingen helt och hållet förbisetts eller också felbedömts. Den som under sysslande med rättsliga frågor haft direkt kontakt med svenska folket vet, att det har ett utomordentligt utvecklat sinne för formalism. Men det är en annan egenskap, som svenska folket jämsides därmed besitter, och det är sinne för individualism och självhävdelse ända till det oförnuftigas gräns. Det är mycket egendomligt, tycker jag, att det finnes folk, som kunnat undgå att se, att när det gäller *spritproblem*, svenskens individualism, sinnet för det individuella slagit ut i sin fullaste och vackraste blom. Detta behöver man nog ej närmare motivera. Särskilt den som levat tillräckligt många år i huvudstaden har nog klart för sig, att det är rätt, som jag säger, att när det gäller spritfrågor, är det icke tal om annat än ett hävdande av den individuella friheten ända till ytterlighet, ända till oförnuftighet. Häre ligger i själva verket, menar jag, den innersta grunden till detta irritationsmoment, och att detta irritationsmoment får allt större spelrum, ju större marginalen blir mellan den i lag fastställda tilldelningskvantiteten och de siffror, som konstateras utgöra uttryck för den faktiska spritkonsumtionen. Detta är, menar jag, en fullt logisk och avgörande grund för att utskottets sätt att resonera ej är riktigt, men att reservanternas sätt att resonera är logiskt riktigt och bärande. Det ligger däri, att hela denna individuella kontroll är till sin natur alldeles omöjlig att göra till ett rättvist system. Denna individuella kontroll av sprittilldelningen kan aldrig bli uttryck för rättsmaximer, den måste alltid bli relativ i hög grad. Jag medger, att min vän herr Åkerberg har rätt, att den är en damm mot spritfloden. Ja, för visso har den varit det och särskilt i Stockholm, men den kan aldrig bli ett *rationellt* system för behandling av spritfrågorna. Den individuella kontrollen blir alltid i viss mån schablonmässig och ger ett fruktansvärt utrymme åt byråkratism och personligt godtycke. En av följderna härav är också, att det blir — om jag skall använda ett uttryck, som jag ej tycker mycket om — de högre klasserna i samhället — de bättre situationer, som komma i åtnjutande av detta överskott, den-

na lagfästa högre spritkvantitet. Och då vill jag fråga, huruvida icke även däri ligger ett skäl för denna begränsning av den lagliga tilldelningsrätten. Är det icke ändå ett verkligt intresse ur nykterhetssynpunkt att just inom dessa kretsar begränsa spritkonsumtionen, begränsa intresset för spriten och begränsa intresset över huvud för spritkvantiteterna?

Härtill vill jag endast knyta en reflexion med anledning av vad som här framkommit. Här skall jag vara ganska hänsynslöst ärlig mot mina partikamrater. Jag vill säga, att det är visserligen ifrån dessa högre kretsar, som detta oerhörda intresse för spritfrågan tränger ned till de breda lagren av folket och skapar tyvärr även där allt för mycket av detta irritationsmoment, som man nu å ömse sidor talar om. Därutinnan skall min ärlighet bestå, att jag ej vill lämna osagt, att när vi nu stå i sämre situation i detta avseende, så är detta — ehuru jag icke vill tillvita någon av dem, som står bakom utskottsutlåtandet eller tillhöra mitt partis nykterhetsgrupp, någon som helst minskning av deras intresse för nykterhetssaken — faktiskt beroende därpå, att under senare år intresset för nykterheten tyvärr har minskats inom de breda lagren av det svenska folket. Må det vara sagt öppet och ärligt och därför att det måhända kan bidra till att vi se sanningen i ögonen och handla därefter, när det gäller nykterhetsarbetet i landet.

Jag tror mig ha motiverat min ståndpunkt tillräckligt. Jag vill bara ha tillagt ett par ord i avseende på ett uttalande, som fälldes av herr Oscar Olsson. Herr Oscar Olsson förklarade liksom åtskilliga andra, att han var motståndare till demonstrationspolitik, och det är ju något, som man förstår och finner motiverat, men jag vill, då han motiverar sin ståndpunkt huvudsakligen med detta, liksom herr Bårg och majoriteten i utskottet i övrigt, fråga honom och andra i detta samband: Vad är det som motiverar, att man skapar denna opinion inom utskottet emot ett önskemål, varom herrarna äro ense, att det är sakligt riktigt? Är det icke demonstrationspolitik också det, men en demonstrationspolitik, som är farlig ur nykterhetssynpunkt? Det är min synpunkt på saken.

Jag har sagt, att jag svarar här endast för mig själv. Jag har nu, herr talman, motiverat det sätt, på vilket jag kommer att avgiva min röst i denna fråga. Jag har förut icke uppträtt i något nykterhetsspörsmål, men jag har ansett mig böra motivera min röstning, och jag ber, herr talman, att få tillkännagiva, att jag kommer att rösta för reservanternas förslag.

Herr Pers: Det var min mening att icke yttra mig i denna fråga, men mitt gamla intresse för nykterhetssaken har gjort, att jag under diskussionens gång känt mig pliktig att säga min mening även om diskussionen är långt utdragen. Som kammaren finner, har jag antecknat ett särskilt yttrande efter utskottets utlåtande. Att jag icke anslöt mig till herr Bergmans m. fl. reservation, berodde på att saken diskuterats mycket utförligt i bevillningsutskottets andra avdelning, där jag icke sitter. När ärendet kom till det samlade utskottet, ansågs frågan vara alldeles slutdiskuterad, och det gjorde, att behandlingen där blev mycket summarisk. Jag kom därigenom ej att få den inblick i motivens strid mot varandra, som varit önskelig för att ge mig en rätt bild av hur frågan låg. Jag ville icke heller utan vidare ansluta mig till herr Bergmans m. fl. reservation — jag säger det uppriktigt — därför att herr Bergman gärna liksom driver upp en het luft i denna fråga, när han får hand om den, en luft så het, att en person med mitt temperament har svårt att finna sig till rätta i den. Jag fann därför lämpligt att i korthet anföra, att vi i Västerås provat 2-litersgränsen, och att vid det sista tillfället, när stadsfullmäktige behandlat frågan, man fått det besked från spritbolaget, att man kunde reda sig med 2-litersgränsen, såvida man fick släppa efter på den under december och juni månader, d. v. s. vid jul och midsommar. När man kunnat reda sig i Västerås och Väst-

*Ang. maxi-
migränsen
för utminu-
tering av
spritdrycker.
(Forts.)*

Ang. maxi-
migränsen
för utminu-
tering av
spritdrycker.
(Fortis.)

manlands mellersta del med en sådan begränsning, förefaller det mig, som om man kunde reda sig i hela landet med att sätta ned kvantiteten i allmänhet till 3 liter.

Nu vill jag dock ej inskränka mig härtill, utan jag vill säga några ord i själva realfrågan. Utskottet — frågan är så pass viktig, att det vore trevligt, om jag finge vara ensam om att tala — utskottet säger, att det avgörande skälet mot ett bifall till motionerna är det »att ett bifall i det nuvarande läget skulle skapa ett irritationsmoment, vilket utan tvivel komme att utgöra hinder för andra verkligt nykterhetsbefrämjande åtgärder». Jag vill säga, att jag tror, att det är en villfarelse, om restriktionssystemet och dess företrädare, kontrollstyrelsen och systembolagen, tro, att deras uppgift skall kunna främjas utan att däri ligger ett irritationsmoment. Att skapa bättre nykterhetsförhållanden i landet så pass hastigt, som det är avsett att ske med restriktionssystemet, måste alltid medföra ett irritationsmoment. Det måste bli en hel mängd människor, som finna, att kvantum är för knäppt, och som äro avundsamma på andra, som få litet mer. Det kommer att bli ett ständigt irritationsmoment, och det är — jag upprepar det än en gång — en villfarelse att tro, att det skall kunna undvikas. Skall det undvikas, måste restriktionssystemet uppe sitt egentliga ändamål, och då är det hela förfelat. Man måste nedpressa kvantiteten allt mer och mer, och all erfarenhet lär, att instinkten hos förbrukarna av alkoholdrycker går i den motsatta riktningen, att de hellre önska ökning än minskning, så att dessa intressen alltid komma att stå emot varandra.

Vidare vill jag säga, att restriktionssystemet och systembolagen ha genom att upptaga denna fråga iklätt sig ett ansvar, som icke får förslöas och förslappas. När jag förenar mig med reservanterna om att påyrka 3 liter, så gör jag det för att icke släppa efter på det tryck, som det vore hälsosamt, om det allmänna, om riksdagen alltjämt lade på systemets företrädare — det tryck, som skulle vara en ständig maning till dem att icke släppa efter utan alltjämt arbeta i riktning av att giva mindre och mindre kvantum. Ty det är genom att fortskrida på den vägen, som rättmätigheten av systembolagens tillvaro kan vara godtagbar. Om detta intresse slappas, är det hela — jag upprepar det än en gång — förfelat.

Jag har liksom herrarna i övrigt här fått höra utgången i andra kammaren. Den är mycket märklig. Kammaren har givit en liten minoritet till förmån för denna inskränkning, medan kammaren förut har röstat på ett helt annat sätt. Den har ju gått in för en mycket stark nykterhetsvänlighet under föregående riksdagar. Utan tvivel beror utgången på att frågan fått en politisk karaktär. Det är icke socialdemokraterna som ensamma bära ansvaret för att frågan fått en politisk karaktär. Man får betänka det vid de domar, som fällas här. Jag har aldrig biträtt detta yrkande på att göra frågan till en politisk partifråga. Jag har konsekvent sökt och vill alltjämt söka hävda nykterhetssakens grundsats. Jag tror, att förbudet vore det bästa, om det kunde åstadkommas utan alltför förödande biverkningar. För närvarande förefaller restriktionssystemet under överskådlig tid vara det enda möjliga. Men när så är, anser jag, att man bör samlas om att hålla klar kurs, så att de som ha hand om systembolagen veta, att bakom nykterhetskravet finnes en kvalificerad, en allmän folkmening, och att man icke kan släppa efter i den strid, den t. o. m. irriterande strid, som måste föras mot förtäringen av rusdrycker.

Med denna uppfattning, herr talman, ber jag att få sluta mig till reservanternas yrkande.

Herr Olsson, Oscar: Endast ett par ord i anslutning till herr Pers' yttrande, i vars anda och mening jag i stort sett instämmer. Jag ber få fästa uppmärksamheten på att utskottsutlåtandet just gjort åtskilligt i den riktning, som

herr Pers vill driva saken. Utskottet har genom sin formulering, om den vinner riksdagens bifall, just givit systembolagen här i landet både den inriktning och det stöd från riksdagens sida, som herr Pers anser, såsom, såvitt jag förstår, det allra viktigaste, och det har utskottet gjort i sina slutord: »En fortsättning av den individuella begränsningen, tillämpad och satt i system inom landets samtliga systembolag, torde säkerligen också giva ett bättre resultat än den av motionärerna föreslagna åtgärden.» Här har andra kammaren ställt sig med tre fjärdedels majoritet bakom denna formulering. Det är en inriktning av systembolagens arbete, och det är ett stöd för dessa systembolags restriktiva arbete, som vi ej skola underskatta betydelsen av. Jag undrar, om det varit möjligt att i utskottet få majoritet för en sådan motivering, om ej en del av nykteristerna i utskottet, just de socialdemokratiska, hade varit med och fått bestämma den motiveringen. Det kanske, herr Carl Gustaf Ekman, icke är så illa att få genomförd en praktisk åtgärd i nykterhetsarbetet på ett sådant sätt, med det starka stöd, som riksdagen ger åt en sådan åtgärd.

I samband därmed skall jag be att få svara på herr Luterkorts fråga om anledningen till att även nykterhetsvänner, som vilja ha nedsättning från 4 till 3 liter, ej kunna förena sig med en motion i detta syfte. Jo, ser herr Luterkort, det finns motioner, vilkas framförande vissa människor anse gagna och vissa människor anse skada den sak, motionen rör sig om. Det kan verkligen tänkas sådana fall. Och nu är det verkligen på det sättet, att åtskilliga, för att icke säga de allra flesta av de socialdemokratiska ledamöterna av riksdagen, icke anse denna motion gagna nykterhetssaken, i det läge frågan ligger. Jag vill visst inte säga, att det är otänkbart, att vi kunna ha orätt. Det vill jag visst ej påstå, men liksom herr Luterkort vilja vi också handla i överensstämmelse med vår övertygelse, och det är bara det vi gjort.

Herr Luterkorts anmärkning mot de hårda orden om att denna fråga gjorts till partipolitisk just på det håll, varifrån motionen kommit, har fått sin betydelse nu också litet grand genom herr Pers' uttalande. Men jag vill säga, att så vitt jag vet, voro de socialdemokratiska nykterhetsvännerna i riksdagen ej alls benägna att lägga den synpunkten på motionen, när den kom fram. Vi betraktade motionen såsom saklig. Vi betraktade den på det sätt, att de nykterhetsvänner, som väckt den, ansågo sig gagna nykterhetssaken på detta sätt, men vi trodde ej då, att denna lilla fråga skulle blåsas upp i partipolitiskt hänseende på det sätt, som herr Luterkort hörde, att herr Bergman gjorde i sitt första yttrande. Det kunna vi ej rå för. Men i och med detta, att frågan gjorts till en rent partipolitisk fråga, säga vi ifrån, att detta icke kan vara i överensstämmelse med nykterhetssakens bästa och dess framgång här i landet. Det är bara det vi sagt.

Att herr Bergman i sin upprördhet och sin berömvärda iver icke hört på vad jag sade, när jag yttrade mig, utan grovt förvanskade det, när han skulle citera det, är både förklarligt och förlåtligt, så att det fäster jag mig nu icke vidare vid. När jag sade, att om vi socialdemokratiska nykterister i kammaren varit säkra om att kunna genomdriva denna restriktion, så skulle han fått se, att vi icke stått fullt så eniga som i dag, så betyder det naturligtvis icke på något sätt — det förstår t. o. m. herr Bergman själv, om han nu hör ordentligt på mig — att vi beträffande våra representanter i bevillningsutskottet velat förmena, att de ha under något slags spegelfakteri sökt upp motiv, som vi icke stå för.

Något mera förbluffad blev jag, då herr Ekman med sitt betydligt kyligare temperament gjorde sig skyldig till liknande missuppfattningar. Herr C. G. Ekman förklarade, att jag skulle ha sagt, att huvudsaken med motionen varit partipolitiska avsikter. Som de herrar i kammaren komma ihåg, som hört på vad jag sade, undantog jag uttryckligen motionärer och deras parti i stor ut-

Ang. maxigränsen för utminuterung av spritdrycker.

(Forts.)

Ang. maxi-
migränsen
för utminu-
tering av
spritdrycker.
(Forts.)

sträckning från den anklagelsen. Jag sade med anledning av bland annat herr Bergmans yttrande här i kammaren, att åtskilliga från det hållet hade gjort saken i första hand till en partipolitisk fråga, och det torde de få mycket svårt att förneka.

Vad det beträffar, att det icke skulle finnas spår till analogi mellan socialdemokraternas ställning i dag i deras röstning och de folkfrisinnades ställning vid omröstningen om förbudsmotionen i fjol, får jag säga, att den likheten dock förefinnes, att båda dessa grupper äro övertygade om att den föreliggande frågan är omöjlig just vid det tillfälle, då den framkommit. Och det är en icke så liten likhet, som ligger i det förhållandet.

Jag skall emellertid, herr talman, ej gå vidare in på den partipolitiska delen av denna fråga, utan ber att i det fallet helt och fullt få instämna i vad herr Bårg i Katrineholm yttrade i slutet av sitt anförande.

Herr Sandén: Herr talman! Jag ber att få taga uppmärksamheten i anspråk några få minuter.

Jag har med synnerligen stort intresse åhört denna diskussion och framför allt herr Bergmans inlägg i debatten. Jag har haft särskild anledning att göra detta, dels på grund av att jag är absolutist av födsel och ohejdad vana och inom goodtemplarorden flitigt deltagit i det direkta nykterhetsarbetet, dels på grund av att jag under många år tillhört den grupp, som i regel kallats Bergmaniter, d. v. s. de som i herr Bergman sett sin främste härförare. Jag har under alla dessa år trott på hans ord och följt honom i spåren, men jag må säga, att i dag har jag blivit till ytterlighet förvånad över herr Bergmans inlägg i debatten. Jag blev förvånad redan över hans första anförande, då han bl. a. sade, att socialdemokraterna paraderade vid sidan om spritintresset, och att arbetarrörelsen höll på att bli parhäst med reaktionen i dess strävan att krossa den svenska förbudsörelsen. Jag ber att gentemot dessa herr Bergmans påståenden få inlägga en bestämd gensaga. Jag tycker, att jag kan göra det med så mycket större fog som jag är fullkomligt övertygad, att herr Bergman inom den samlade svenska nykterhetsrörelsen har haft sitt huvudsakliga stöd just från socialdemokraternas sida. Det fanns en tid — herr Bergman snuddade själv helt nyss vid den och även jag ber att få erinra om den — då herr Bergman riktade ungefär samma beskyllningar, som han i dag riktat mot oss socialdemokratiska förbudsvänner, mot sina egna partivänner, de frisinnade, fastän herr Bergman vid den tiden icke satt i den svenska riksdagen. Under den tiden slog herr Bergman fast, både i tal och skrift, att om det var några, som hade försumpat förbudsörelsen här i landet och fört den in på avvägar, så var det herr Kvarnzelius, delvis också herr Carl Gustaf Ekman samt bröderna August och Elof Ljunggren m. fl. frisinnade förbudsvänner. Detta finns också, som herr Bergman själv nyss antydde, dokumentariskt bestyrkt i herr Bergmans egna skrifter. Jag erinrar härvid särskilt om den skrift som kallas för »Förbudsledningens kapitulation», ur vilken jag, om icke tiden vore så långt framskriden, skulle kunna stå till tjänst med att läsa upp vissa valda kapitel. För övrigt gjorde herr Bergman också på ett tidigare stadium energiskt gällande, att det var från frisinnat håll, som man drev saken därhän, att vi i stället för det lokala vetot fick det Brattska systemet, som — vi äro i stort sett ense därom — icke är det system, som vi nykterhetsvänner önska. Härom dagen läste jag emellertid i Svenska Morgonbladets pressklipp, att det var socialdemokraterna, som även i det fallet buro skulden för kompromissens genomförande. Nu måste jag säga, att jag icke riktigt vet, vem jag skall tro på — på herr Bergman av åren 1915 och 1916 eller på herr Bergman av år 1926. Jag måste, tyvärr, vill jag säga, tydligen ställa mig tvivlande till herr Bergman både av 1916 och av 1926.

Min egen uppfattning i saken, om jag nu får deklarerera även den, sammanfaller fullkomligt med den ståndpunkt, som intagits av den svenska nykterhetsrörelsens ledande organ, Reformatorn, som i en artikel i förra veckan sade, att det är en omdömesfråga, hur man bör ställa sig i detta fall. Mitt förnuft och mitt omdöme säga mig, att jag vid detta tillfälle icke bör göra något annat än att giva min röst för utskottets förslag. Jag vill nämligen gärna tro, att systembolagen söka göra det bästa möjliga av förhållandena. På grund av de erfarenheter, som jag gjort i vårt östra grannland, är jag också övertygad om, att det icke kan vara nyttigt att alltför hårt åtdraga restriktionerna. Det kunde då lätt hända, att det bästa bleve det godas fiende.

Till herr Luterkort skulle jag vilja säga, att efter den deklaration, som han här nyss avgav, tycker jag, att han snarast möjligt bör ansluta sig till den svenska nykterhetsrörelsen för att där framskapa den opinion, som han här ansåg vara av behovet påkallad. Han kan inte göra detta, om han fortsätter att stå utom nykterhetsrörelsens hank och stör.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Nilsson, Gustaf: Herr talman! Naturligtvis kunde icke denna debatt avslutas med mindre än att även herr Luterkort skulle dra sitt strå till stacken. Jag vill emellertid konstatera, att herr Luterkort började med att uppträda såsom förlikningsman och ville göra gällande, att han skulle medla mellan de stridande parterna, men denna roll tappade han bort ganska snart och gick hjältemodigt över till reservanternas ståndpunkt. Sedan uppehöll han sig där i huvudsak under hela tiden. Han gjorde dessutom gällande, att vissa av dem som deltagit i utskottets beslut icke skulle vara vittnesgilla eller omdömesgilla, därför att de i någon mån hade med den s. k. spritbyråkratien eller restriktionssystemet att skaffa. Skulle man draga sådana slutsatser, skulle man naturligtvis här aldrig tillmäta herr Luterkorts ord någon som helst betydelse, när han uppträder i sådana frågor, som han anser sig särskilt begripa. Han motionerar och talar i alla rättsfrågor. Om nu samma regel skulle tillämpas på herr Luterkort, måste ju alltid herr Luterkorts anföranden betraktas som synnerligen misstänkta. Det var nog därför något oförsiktigt av herr Luterkort att uppträda på detta sätt.

Jag tror för min del, att i denna sak är det en synpunkt till, som bör betonas. Inom bevillningsutskottet och i den avdelning av utskottet, som behandlade frågan, äro icke alla medlemmar av den uppfattningen, som herr Oscar Olsson, herr Bårg och andra här företrätt. Tvärtom äro de socialdemokratiska nykterhetsvännerna i stark minoritet i bevillningsutskottet. Från högers sida gjordes av vissa talare den uppfattningen gällande, att hela restriktionssystemet var sådant, att man icke gärna kunde fortsätta att vara med om det, och detta helt enkelt därför, att det var dock ett förmynderskap över folket, vilket, såsom särskilt en talare betonade, var orättmätigt. Under sådana förhållanden är det klart, att om de socialdemokratiska nykterhetsvännerna gått med på yrkandet, att man icke skulle bifalla motionärernas hemställan, ha de gjort det i syfte att kunna inverka på motiveringen. Motiveringen skulle nämligen ha blivit en annan, om de icke anslutit sig till detta yrkande. Det är ju klart, att för de utskottsledamöter, som icke vilja ha några som helst restriktionsåtgärder på detta område, betyder det en eftergift, att man skrivit såsom skett i motiveringen, en eftergift, som går ut på att med detta uttalande i motiveringen stärka det rådande kontroll- och restriktionssystemet, vilket för närvarande är utsatt för starka påfrestningar från deras sida, som vilja ha supfriheten, åtminstone på restaurangerna, större än den för närvarande är.

Ur den synpunkten tror jag därför, att icke minst herr Carl Gustaf Ekman och herr Bergman till sist skola komma till den slutsatsen, att just vad som

Ang. maxi-
migränsen
för utminu-
tering av
spritdrycker.
(Forts.)

här skrivits i utlåtandet går ut på att stärka detta restriktionssystem, så att det kan avvisa de krafter, som nu äro i rörelse för att försöka få även detta system sönderbrutet. Jag tror, att det ur nykterhetssynpunkt är betydelsefullt, och för framtiden av vikt, att man på denna punkt har kunnat nå en kompromiss, där även motståndarna till varje ingripande i restriktionsväg ha gått in på att sluta vakt omkring kontrollsystemet.

Herr Bergman: Herr talman! Jag skulle icke besvärat med ännu ett anförande, om icke herr Sandén uppkallat mig. Herr Sandén sade, att han icke visste, vem han skulle rätta sig efter — herr Bergman av år 1916 eller herr Bergman av år 1926. Jag ber att få förklara, att det gör precis detsamma, därför att det är samme herr Bergman bägge årgångarna. Men det är icke samme herr Sandén. Herr Sandén av år 1916 var en helt annan än herr Sandén av år 1926.

Jag har för min del icke ett ord att återtaga av vad som står i den bok, han hade vänligheten att göra litet reklam för »Förbudsledningens kapitulation för den nye brännvinskungen». Allt vad som står där, står jag för ännu i dag. Sedan jag kom hem från utlandet efter att ha varit borta några år, har jag nästan överallt hört medlemmar av både mitt eget parti och herr Sandéns parti säga mig, att de beklaga på det djupaste, att man icke på den tiden följde de linjer, som jag då rekommenderade. Herr Sandén har alldeles rätt i sitt påstående, att jag då opponerade mig mot vissa av mina egna partivänner, och detta faktum, om något, visar ju, hur litet politik jag för min del lägger i nykterhetsfrågan. Många av mina partivänner handlade, enligt min tanke, oklokt 1916 och 1917. De ha emellertid nu närmat sig min ståndpunkt igen, vi äro alldeles ense i de nu aktuella frågorna, och de flesta erkänna själva, att de förut misstogo sig. Däremot ha många socialdemokrater svängt om åt det andra hållet. Icke alla för all del! Jag tror t. o. m., att den stora mängden ute i landet fortfarande har ungefär samma mening som jag — det tror jag för min del, fastän jag ju inte vet det säkert — men deras riksdagspolitiska ledning har på det uppenbaraste svängt. Det är ett faktum, som ingen kan komma ifrån.

Att det kommer in politik i denna fråga, det kan således inte jag hjälpa. Jag har redan påpekat, och jag upprepar, att när jag och professor Holmgren väckte motionen — jag beklagar, att han, sängliggande sjuk som han är, icke kan vara närvarande i dag — hade vi icke den ringaste tanke på att vi skulle möta motstånd i denna fråga från socialdemokraterna. Vi hade, som herr Carl Gustaf Ekman mycket riktigt påpekade, under medverkan av socialdemokraterna några månader förut samrätt om huruvida denna fråga skulle framföras vid denna riksdag och vi voro då ense om att så borde ske. Helt plötsligt möta vi dem nu som motståndare, och när vi i utskottet finna, att socialdemokraterna enhälligt följa med högern i detta ärende, uppstår det en politisk skillnad i denna fråga, men det rå vi då sannerligen icke för.

Herr Luterkort: Herr talman! Ett sådant yttrande som herr Gustaf Nilssons borde egentligen icke besvaras, men då jag i alla fall tycker, att frågan är viktig och då den betraktas med sådant allvar, som här förut betonats, anser jag dock, att ett sådant demagogiskt yttrande som herr Gustaf Nilssons icke bör få stå alldeles oemotsagt. Jag vill då säga herr Gustaf Nilsson, att han har ju alldeles missuppfattat mig, då han förklarade, att jag sökt uppträda som förlikningsman i denna tvist. Men jag undrar, herr Gustaf Nilsson, om man kan säga, att den söker uppträda såsom förlikningsman som redan från början absolut klart och uppenbart tar parti för den ena partens ståndpunkt. Det skulle vara en egendomlig förlikningsman, som på förhand förklarade, att han ställde sig på den ena partens ståndpunkt. Herr Gustaf Nilsson har gan-

ska grundligt missförstått mig i avsikt att kunna få en glosa att anteckna till protokollet. Men så brukar det ju gå till ibland.

Vad sedan vittnesgillheten beträffar, har jag icke velat gå närmare in på den saken. Med avsikt förbigick jag vad som låg bakom mitt uttalande rörande det värde, som kunde tillmätas ett uttalande i denna fråga av en person, som är engagerad i ett spritbolags tjänst. Men nu vill jag säga, utan att ändock gå närmare in på det, att det uttalande, som herr Gustaf Nilsson hade rörande dessa förhållanden, bestyrker fullkomligt, att dessa personer absolut icke äro vittnesgilla, när det gäller den stora frågan i vilketdera fallet irritationsmomentet mest skulle komma att framträda — i fall man går fram efter utskottets linje eller om man följer reservanterna.

*Ang. maximigränsen för utminuteri-
av spritdrycker.
(Forts.)*

Herr Nilsson, Gustaf: Jag skall icke vidare med herr Luterkort diskutera frågan om demagogiska talesätt. I det fallet tror jag nog, att kammaren kan själv draga sina slutsatser, vem som mest använder dylika metoder, i det avseendet befinner sig nog herr Luterkort icke i sista ledet utan snarare i det främsta.

Vad beträffar vittnesgillheten i denna sak, är det alldeles uppenbart en felaktig åsikt, som herr Luterkort företräder, då han säger, att de, som syssla med den individuella kontrollen, allt ifrån kontrollstyrelsen och hela vägen nedåt, icke skulle begripa sig på var irritationsmomentet uppkommer, om man tillämpar en maximigräns av tre eller fyra liter. Var och en inser ju, att en dylik åsikt är fullständigt bakvänd. Då skulle man med skäl kunna säga, att var och en, som satt sig in i en sak — t. ex. i rättsfrågor herr Luterkort som nått fram till vice häradshövding — skulle vara till den grad part i dessa saker, att han över huvud icke begrepe dem. Var och en måste annars erkänna, att här är det inte fråga om ett större eller mindre intresse i spritbyråkratien, ty den blir densamma, vare sig det är tre eller fyra liter, som få försäljas. Det hela inskränker sig till frågan, vilketdera som ur systemets synpunkt är det lämpligaste — att man jämt och ständigt lagstiftar och beskär utminuteri-ningen, eller att man låter tiden fullkomna restriktionssystemets tillämpning och ser vad det kan åstadkomma.

Herr Ekman, Carl Gustaf: Jag skulle icke ha besvärat kammaren, om man icke här från ett par tre håll i diskussionens sista skede velat göra gällande, att man i motiveringen till utskottets hemställan vunnit något, som man värdesätter lika högt som ett bifall till reservationen. Vad är det man vunnit? Jo, följande uttalande göres i utskottets motivering: »En fortsättning av den individuella begränsningen tillämpad och satt i system inom landets samtliga systembolag, torde säkerligen också giva ett bättre resultat än den av motionärerna föreslagna åtgärden.» Det förekommer ju i systembolagen ett system med individuell köperätt och man hänvisar till detta och säger, att det ger en bättre lösning än den av motionären föreslagna åtgärden. Denna fras skulle alltså vara den vinst av verkligt värde, som man gjort. Såvitt jag förstår, förpliktat detta uttalande icke alls till en ändring i hittillsvarande förhållanden, liksom det är uppenbart, att en ytterligare utvecklad fortsättning av den individuella kontrollen kan ske lika väl, vare sig maximigränsen är satt till tre eller till fyra liter.

Jag begärde vidare ordet därför, att herr Oscar Olsson instämde med herr Bårg, som i sitt slutyttrande frågade mig, om den reform, som här är ifrågasatt, var den positiva reform, som jag för min del skulle vilja gå in för. Jag har gått in för och kommer att gå in för samtliga de positiva reformer, som giva uttryck åt det svenska nykterhetsfolkets mening, i den mån dessa reformer äro väl avvägda och möjliga att genomföra. Jag har här i min hand ett

Ang. maxi-
migränsen
för utminu-
tering av
spritdrycker.

(Forts.)

protokoll från det sammanträde, där representanter för såväl den allmänna nykterhetsgruppen som den socialdemokratiska överenskomma om vilka positiva reformer, som vid årets riksdag skulle framföras. Den första av dessa reformer var revisionen av pilsnerdricksförsäljningsförordningen. Att den frågan icke kom på kamrarnas bord denna riksdag är icke mitt fel. Anledningen därtill får sökas på annat håll d. v. s. hos regeringen. Den andra reformen avsåg en sådan omorganisation av rusdrycksmedelfonden, att dess syften skulle förverkligas. Jag hoppas, att jag, när den saken kommer på kammarens bord, får tillfälle att visa, att jag går in med allvar också för den saken. Och det tredje beslutet, som fattades på det sammanträdet, var, att i anledning av en medlems hemställan, huruvida tiden nu icke kunde anses inne att åter gå fram med en begäran om maximigränsens vid spritutminuterings sänkning från fyra till tre eller två liter, att mötet beslöt hemställa till nykterhetsgrupperna att motionera om en sådan sänkning. Beslutet var enhälligt utan någon som helst anteckning till protokollet om skiljaktiga meningar. Protokollet är skrivet och undertecknat av en socialdemokratisk sekreterare. Det var alltså programmet för året. Det var de positiva reformer, som jag hoppades och trodde, att man skulle kunna föra fram gemensamt. Men när vi kommo till riksdagen, möttes vi i ena fallet av meddelande, att det ifrågasatta reformkravet icke komme att framläggas inför riksdagen, och i andra fallet inträffade, att det väckta förslaget nu bekämpas av dem, som genom sina representanter angåvo frågan såsom en lämplig reform vid årets riksdag. Så förhåller det sig med min ställning både till den nu föreliggande frågan och till övriga, nu aktuella reformplaner.

Slutligen hade herr Bärge något underligt yttrande i slutet av sitt anförande, där han menade, att det förutvarande liberala samlingspartiet skulle bära skulden till utvecklingen på nykterhetsområdet. Äro vi skulden till exempelvis, att inom socialdemokratien man efter man, som tidigare tillhört nykterhetsrörelsen, här i riksdagen frångått denna sin ställning och nu stå på motståndarnas sida? Herr Bärge kan räkna många av den arten inom sitt partis led. Äro vi kanske skyldiga till, att ute i kommunerna den ena socialistiske förtroendemannen efter den andre som satts in i kommunala nämnder, i stadsfullmäktige o. s. v., i fall efter fall vänder sig mot framställningar, som göras från nykterhetsvännernas sida? Nej, herr Bärge, på annat håll får herr Bärge söka anledningen till, att utvecklingen blivit sådan som den är. Jag tror icke, att den, som varit i tillfälle att följa mitt och mina meningsfränders uppträdande, kan beklaga sig över, att vi ådagalagt för litet intresse eller brustit i konsekvens i vår hållning på detta område.

Herr Bärge: Jag nödgas säga några ord med anledning av herr Ekmans meddelande om vad som ägde rum på det sammanträde, då man beslöt vända sig till riksdagens nykterhetsgrupper att motionera om en sänkning av maximum vid spritutminuterings. Om herr Ekman hade uraktlåtigt att säga, att detta skett enhälligt, skulle jag ha tegat. Herr Ekman tillade, att protokollet visade åtminstone icke annat, än att beslutet var enhälligt. Men för ett ögonblick sedan var hos herr Ekman en person, som från socialdemokratiskt håll deltog i denna överläggning och erinrade honom om, att han vid beslutets fattande hade gjort erinringar gentemot det. Det var en av andra kammarens ledamöter, herr Olsson i Gävle. Varför skall man förtiga sådant?

Till sist skall jag säga herr Ekman, att mitt yttrande, som han vände sig emot, fälldes som en replik mot herr Bergman. Han förebrådde oss socialdemokrater, att det vore vårt fel, att det icke går att få majoritet för detta förslag i denna kammare. Herr Bergman är säkerligen villig att vitsorda, att så föllo hans ord. Jag svarade, att detta icke vore riktigt och att jag med lika

stort skäl kunde säga, att om det parti, som herr Bergman tillhör, hade skött dessa frågor på annat sätt, skulle det partiet kanske kunnat vara så starkt, att det hade bibehållit sitt gamla inflytande. Nu har det i stället blivit så — det är ju icke främmande för oss — att det är just dessa frågor, som splittrat det frisinnade partiet och gjort, att det krympt samman. Jag sade alltså, att med ungefär lika stort skäl skulle jag kunna säga till herr Bergman, att det beror på det frisinnade partiet, att förutsättningarna för ett bifall i denna kammare för dessa reformer icke finnas. Så föll mitt yttrande, och jag undrar, om icke det är ett faktum, som man kan taga på. Det tjänar icke något till vare sig för herr Ekman eller någon annan att förneka det. Det skulle eljest aldrig ha fallit mig in att fälla detta yttrande, men då herr Bergman gjort ett dylikt uttalande, så sade jag, att jag med ungefär lika stor rätt kan svara honom på samma sätt. Därmed är den frågan reducerad till vad den bör vara.

Ang. maximi-
gränsen
för utminu-
tering av
spritdrycker.
(Forts.)

Herr **Ekman, Carl Gustaf**: Jag vill endast förklara, att mitt minne från det sammanträde, som här åsyftas, står i rak motsats till herr Bärge meddelande. Protokollet talar heller icke om, att någon som helst meningsskiljaktighet förelåg vid beslutets fattande.

Herr **Olsson, Oscar**: Jag ber att få beklaga herr Ekmans dåliga minne, samtidigt som jag beklagar, att jag i debatten givit uttryck åt den oriktiga uppfattningen, att herr Ekman i högre grad än herr Bergman behandlade denna fråga sakligt och icke partipolitiskt.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande betänkandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Johan Bergman m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergman* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 37, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Johan Bergman m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen, enligt av herr *Bergman* jämte 19 av kammarens övriga ledamöter före voteringspropositionens godkännande framställd begäran, medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 81;

Nej — 32.

Vid omröstningen röstades

ja av herr förste vice talmannen, herrar Klefbeck, Lindley, Berglund, Stendahl, von Sydow, Magnuson, Ljunglund, greve Lagerbjelke, herrar Reuter-

Ang. maxi-
migränsen
för utminu-
tering av
spritdrycker.
(Forts.)

skiöld, Wahlmark, Hjalmar Hammarskjöld, Julin, Borell, Fehr, Sederholm, Nothin, Åkerman, John Karlsson, Bärg, Kobb, Oscar Olsson, Westman, Thulin, Carl Gustaf Hammarskjöld, Albert Bergström, greve Spens, herrar Rooth, Johan Bernhard Johansson, Per Gustafsson, Larsén, Martin Svensson, Jeansson, Erik Anderson, Bodin, Eli Svänsson, Johan Nilsson i Kristianstad, Gustaf Nilsson, Adolf Dahl, Clemedtson, Linder, Alexander Nilsson, von Geijer, Jacob Larsson, Nils Anton Nilsson, Wohlin, Johan Nilsson i Malmö, Antonsson, Carl Johansson, Pålsson, Jönsson, Lindblad, Boman, Wigforss, Gustav Hansson, Hallin, Sigfrid Hansson, Widell, Sundberg, Johan Johansson, Björnsson, Ernst Svenson, Vrang, Lundell, Strömberg, Georg Dahl, Schlyter, Sandén, Lindgren, Åkerberg, Åström, Sandler, Per Andersson, Carl Eriksson, Jonas Andersson, Walles, Enhörning, Tjällgren, Frändén, Bergqvist och Gabrielsson; samt

nej av herrar Hederstierna, Carl Gustaf Ekman, Björkman, David Bergström, Karl Gustafsson, Oscar Ericson, Karl Johan Ekman, Abrahamsson, Bondeson, Rune, Östergren, Leander, Isak Svensson, Pettersson, August Johansson, Bergman, Ingeström, von Koch, Gottfrid Karlsson, Petrén, Lyberg, Schedin, Pers, Norin, Lindhagen, Johan Peter Johansson, Luterkort, Österström, Rosén, Almkvist, Jonsson och Asplund.

Herr andre vice talmannen samt herrar Carl Svensson, von Stockenström, Karl Andersson, Boberg, Elof Andersson, Sandegård, Valfrid Eriksson och Dalberg förklarade sig avstå från att rösta.

Herr talmannen uppstod nu och avlägsnade sig, varefter ledningen av kamarens förhandlingar övertogs av herr förste vice talmannen.

Ang.
rätten till in-
mutning inom
vissa län.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län.

Genom en den 12 mars 1926 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 207, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län.

Häri genom förordnas, att inom Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län inmutning för annans än kronans räkning ej utan Konungens för särskilt fall givna tillstånd må ske å kronojord, som ej innehaves under ständig besittningsrätt eller är anslagen till boställe.

Denna lag träder i kraft den 1 maj 1926 och skall upphöra att gälla den 1 januari 1928, så framt ej Konungen med riksdagen annorlunda förordnar.

Genom denna lag upphävas lagen den 31 maj 1918 (nr 288) innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län och lagen den 13 februari 1925 (nr 26) om fortsatt tillämpning av sistnämnda lag, dock att i fråga om inmutning, som skett med tillämpning av bestämmelserna i lagen den 31 maj 1918, samma bestämmelser skola fortfarande gälla.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Reservation hade anmälts av herr *Hederstierna*, som, med instämmande av herrar *G. Dahl* och *Christenson* i Södertälje, på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte bifalla den kungl. propositionen med den ändring, att slutbestämmelserna i den nu föreslagna lagen skola erhålla följande lydelse:

*Ang.
rätten till in-
mutning inom
vissa län.*

(Forts.)

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1927 och skall upphöra att gälla den 1 januari 1928, så framt ej Konungen med riksdagen annorlunda förordnar.

Herr Hederstierna: Det har talats så mycket i dag, att jag förmodar herrarna ha fått nog, och jag skall därför fatta mig så kort som möjligt. Jag vill bara säga, att jag, såsom framgår av min reservation, i sak är alldeles överens med såväl Kungl. Maj:t som utskottet. Det enda avseende, i vilket jag är skiljaktig, är i fråga om ikraftträdandet av den föreslagna lagen.

Frågan gäller här inmutningsrättigheten i de tre nordligaste länen. Förra året antogs en lag, som medgav den fria inmutningsrätten i dessa län, med undantag för järnmalm naturligtvis, intill den 1 januari 1927. Nu ha nya myndigheter delvis upptäckts och delvis misstänkts förefinnas i vidare mån i Västerbottens län, och de enda, som egentligen tyckas på allvar göra de undersökningar, vilka här måste ifrågakomma för att finna någonting och som tydligen äro av ganska dyrbar art, äro Sveriges geologiska undersökning och ett emissionsbolag här i Stockholm. Nu föreslås, att den nya lagen, vilken här framlägges, skall träda i kraft den 1 maj i år — således endast om 14 dagar. Därefter skall inmutning icke vidare få äga rum — naturligtvis med undantag för geologiska undersökningen. Emissionsbolaget har icke denna rätt, därest icke Kungl. Maj:t meddelar dispens på grund av några särskilda omständigheter.

Det är ju tydligt, att vi litet var naturligtvis kunna träffas av bestämmelser i nya lagar, och det är naturligtvis statsmakternas rättighet att sätta en dag, när den nya lagen skall träda i kraft, hur det sedan än må verka för den enskilde. Jag tror emellertid, att statsmakterna i allmänhet i det här avseendet söka att iakttaga, att någon avvecklingstid i fråga om de gamla förhållandena beredes den enskilde och att man framför allt försöker att i allmänhet lämpa lagars ikraftträdande till vad lojaliteten måste anses fordra.

När nu förra året antogs en provisorisk lag, som skulle gälla till den 1 januari 1927, måste jag i denna provisoriska lag finna ett löfte om att de förhållanden, som genom denna provisoriska lag infördes, skulle få gälla till den 1 januari 1927. Detta har naturligtvis sin stora betydelse för dem, som vilja begagna sig av inmutningstillstånd, och jag förmodar, som jag nyss sade, att då handhavandet av detta är en ganska dyrbar apparat, hava de, som tänkt att under tiden till nästa års ingång driva dylik verksamhet, förberett sig därpå. De ha utrustat sig för sådant arbete, men nu skulle den nya lagen komma och säga, att det blir slut den 1 maj. Det arbete, som, efter vad jag antar, de nedlagt för att kunna bedriva arbetet till den 1 januari 1927, blir nu fruktlöst. De förhoppningar, som man ansett sig ha fog för, bli svikna. Jag undrar, om det är på det sättet en lojal lagstiftare bör förfara. Jag tror, att det vore önskvärt, att svenska staten tänkte sig för åtskilligt, innan den går fram på det sättet.

Det är därför, att jag har önskat en bestämd lojalitet i statens lagstiftning, som jag icke kan vara med om Kungl. Maj:ts och utskottets förslag i fråga om ikraftträdandet utan föreslaget, att detta måtte få äga rum först i och med nästa års ingång. Denna min åsikt har jag klätt i den reservation, som jag här fogat vid detta utlåtande, och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till denna min reservation.

Herr statsrådet Nothin: Herr talman, mina herrar! Den föregående ärade talaren betonade nyss, att det icke förelåg någon meningsskiljaktighet beträf-

Ang.
rätten till in-
mutning inom
vissa län.

(Forts.)

fande själva sakfrågan utan endast med avseende på tiden för ikraftträdandet av den föreslagna nya lagen. Då herr Hederstierna gör gällande, att statens lojalitet fordrar, att man dröjer med lagens ikraftträdande, tror jag, att han har låtit sig missledas beträffande den betydelse, som man bör tillmäta den omständigheten, att den nu gällande lagen i ämnet är av provisorisk art. Är det så, att vi redan hade haft en definitiv gruvlagstiftning, tror jag icke, att herr Hederstierna velat ifrågasätta annat än att man hade kunnat gå in för en strängare tillämpning från den tidpunkt, som kunde anses lämplig ur de synpunkter, vilka motiverat förslaget framläggande. Men den omständigheten, att den nu gällande lagen på området är provisorisk och gäller endast för ett år åt gången, ställer, för så vitt jag förstår, icke saken i annat läge. Det är nämligen icke så, att lagen gjorts provisorisk för att därmed kraftigare tillförsäkra de olika inmutarna någon särskild rätt just under detta år, utan den har gjorts provisorisk, såsom ock framgår av motiveringen till de år efter år återkommande förslagen, endast och allenast av hänsyn därtill, att man icke har velat definitivt binda sig för en viss ståndpunkt, innan den nya gruvlagstiftningen föreligger färdig till prövning av statsmakterna. Det är denna orsak, som gjort, att man har gått in för den provisoriska lagstiftningen, och så vitt jag förstår, kan därav icke motiveras, att man här skulle känna sig i en annan ställning än om det gällt att rubba på en slutlig lagstiftning i ämnet.

Vad sedan angår frågan om den sakliga betydelsen av ett uppskov med ikraftträdandet, så skulle med ett uppskov till väsentlig del förfelas just vad man velat nå genom den föreslagna lagen och alltså förfelas de synpunkter och de önskemål, om vilka herr Hederstierna förklarat sig vara ense med utskottsmajoriteten. Skulle det visa sig, att i något särskilt fall beginges obillighet gentemot dem, som påbörjat arbeten för markundersökningar, ja då hade ju rätt förbehållits för Kungl. Maj:t att genom dispens medgiva inmutning även efter tiden för ikraftträdandet.

Jag vill slutligen understryka, att här endast är fråga om kronojord, alltså icke om enskild jord; möjligt är också, att reservanterna i sin uppfattning låtit sig påverkas av även de långt gående krav, som vid den förberedande behandlingen av ärendet väcktes från vissa håll och som, om de genomförts, måhända skulle kunnat verka obilligt.

Jag vill hemställa, att kammaren vill bifalla denna lag i likhet med vad medkammaren tidigare i dag har gjort.

Herr Lyberg: Herr talman! Jag har visserligen icke kunnat dela de formella betänkligheter, som inom lagutskottet och även nu framförts av herr Hederstierna, mot att den föreslagna lagen skulle träda i kraft redan den 1 maj. Lagrådet har ju icke heller framställt några betänkligheter i det hänseendet. Det förefaller mig som om dessa skulle innebära, att en provisorisk lagstiftning blev under provisorietiden mera orubblig, mera tabu än en definitiv lagstiftning, som man ju avser skall få obegränsad giltighetstid.

Emellertid kan det hända, att betänkligheter från rent praktisk synpunkt kunna förefinnas. Det kan icke vara meningen, att den nu ifrågasatta lagen skall användas mot den lojala företagsamheten, där avsevärda och kanske dyrbara arbeten ha nedlagts för att verkställa inmutningar, ehuru icke lokaliseringen av malmfyndigheterna fortskridit så långt, att inmutningar kunnat sökas och erhållas före ikraftträdandet. Kommerskollegium och geologiska undersökningen hava understrukit detta och därför föreslagit den rätt till dispens, som enligt lagförslaget Kungl. Maj:t erhåller. Om nu riksdagen tar lagen, lär riksdagen alltså förutsätta, att sådan dispens medges, så att icke det vetenskapligt betydande och för samhället värdefulla arbete, som särskilt under de sista åren företagits för att leta fram malmfyndigheter, blir fruktlöst.

När utskottet tillstyrkt lagförslaget även beträffande ikraftträdandet, torde det vara så, att utskottet känt sig förvissat icke bara om en sådan tillämpning av dispensrätten utan också att kronan såsom själv malmlätare icke skall använda dispensmöjligheten såsom ett bytesmedel för att måhända betaga den lojala företagaren frukterna av hans vetenskapliga arbete och själv åtkomma dem helt eller delvis. Från regeringsbanken har nyss gjorts ett uttalande om dispensrättens tillämpning; och jag vill hoppas, att uttalandet innebär, att rätten skall tillämpas på det sätt jag nu har tillåtit mig angiva.

*Ang.
rätten till in-
mätning inom
vissa län.
(Forts.)*

Herr Akerman: Herr talman! Jag har endast att i anslutning till justitieministerns anförande yrka bifall till utskottets förslag. Jag är övertygad, att förhållandena komma att på ett tillfredsställande sätt ordnas genom den dispensrätt, som utskottet här har gått in för.

Herr Hederstierna: Justitieministerns yttrande ger mig icke anledning till annat svar, än att den omständigheten, att andra kammaren redan antagit Kungl. Maj:ts förslag, är naturligtvis icke anledning för första kammaren att följa den, ty om kamrarna skulle stanna i olika beslut, blir det sammanjämkning, och då är det självklart utsikt för att de enskilda, som det här är fråga om, skulle vinna några månader utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de därunder framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 29, i anledning av väckt motion om anslag till rektor J. Henrikssons i Dals-Rostock verksamhet för odling och insamling av medicinalväxter.

*Om anslag
till rektor J.
Henrikssons
medicinalväxt-
odling m. m.*

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion nr 135 av herrar *Gustafson* i Kasenberg och *Hallén* hade hemställts, att riksdagen till understödjande av rektor J. Henrikssons i Dals-Rostock verksamhet för odling och insamling av medicinalväxter måtte bevilja honom ett anslag på 3,000 kronor.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motion II:135 i vad den icke kunde anses besvarad genom vad utskottet i utlåtandet anfört ej måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr Bergman: Herr talman! Jag har tillfälligtvis kommit att taga närmare kännedom om herr Henrikssons verksamhet sedan många år tillbaka, och därför ber jag att få säga några ord.

Såsom saken nu ligger, kommer jag icke att framställa något yrkande, men jag vill påpeka, att alla myndigheter och alla sakkunniga, som yttrat sig om hans verksamhet, endast haft de allra amplaste lovord samt erkännande av dess betydelse för landet. Han har i många år haft ett anslag från staten på 3,000 kronor efter myndigheternas tillstyrkande och prövning. Men så drogs detta helt plötsligt in för några få år sedan. Det skedde år 1924 på grund av något system, som då började tillämpas, då man riktade sig emot enskilda medicinalväxtodlingar i allmänhet, vilka man ansåg icke vara absolut ound-

Om anslag
till rektor J.
Henrikssons
medicinalväxt-
odling m. m.
(Forts.)

gängliga. Det träffade även detta företag, ehuru myndigheterna även då förklarade, att det var mycket nyttigt för apoteksverksamheten i landet och medicinalväxtproduktionen. Detta drabbade denne man mycket hårt; han var då rätt gammal — nu är han ju ytterligare till åren kommen, över sjuttio år gammal. Han blev då genom anslaget indragning oväntat urståndsatt att verka på samma sätt som förut. Hans ålder hade annars icke på något sätt föranlett försämring av det sätt, varpå han skött företaget — han hade ju också medhjälpare. Men det måste varit hårt för honom att på gamla dagar bliva så betydligt inskränkt i sina existensmöjligheter. Det väckte också ganska allmän förvåning, att han icke fick anslag i fortsättningen, man kunde icke förstå anledningen därtill. Verksamheten hade han ju till alla delar skött förträffligt.

Utskottet vitsordar ju också vad jag här sagt. Utskottet yttrar, att det torde ankomma på Kungl. Maj:t att efter vederbörlig framställning pröva saken och att Kungl. Maj:t icke torde sakna möjlighet att av till disposition stående medel anvisa det belopp, som kan befinnas skäligt o. s. v. Jag tror mig veta, att herr Henriksson för ett par år sedan ingått till Kungl. Maj:t med en framställning, men att Kungl. Maj:t icke ansett sig kunna framlägga proposition. Jag vill emellertid, med anledning av vad utskottet sagt i sin särdeles välvilliga motivering, stryka under detta och ytterligare hemställa till Kungl. Maj:t att taga saken under förnyad omprövning för ett kommande år. Det kan ju i detta fall vara en åtgärd av humanitet, även om man av vissa skäl anser sig böra draga in dessa enskilda anstalter, att man icke på hans ålderdom blottställer denne man, som gjort det allmänna så pass stora tjänster under långa tider. Han åtnjuter ju ingen pension och kan väl icke, endast på den grund att han under en följd av år åtnjutit statsanslag, vara berättigad till sådan. Det synes då vara bättre att han så länge medicinalväxtodlingen skötes tillfredsställande får uppbära det sedvanliga anslaget eller, i nödfall, ett något minskat anslag. Efter hans bortgång kan det ju indragas om så befinnes önskvärt.

Jag ber blott att få göra dessa erinringar, och jag har som sag intet yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Ang.
provisoriska
lokaler för
lantmäterikon-
toret i Väster-
norrlands län.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 30, i anledning av väckta motioner om anslag till anordnande av provisoriska lokaler för lantmäterikontoret i Västernorrlands län.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade, likalydande motioner nämligen nr 210 i första kammaren av herr *Österström* m. fl. och nr 315 i andra kammaren av herr *Öberg* hade hemställts, att riksdagen, i händelse yrkandet i motionerna I: 157 och II: 154 bifölles, måtte för budgetåret 1926—1927 å extra stat anvisa 97,200 kronor för anordnande av provisoriska lokaler för lantmäterikontoret i Västernorrlands län inom det ofullbordade kasern-etablissemnet i Härnösand.

Motionerna I: 157 och II: 154 avsågo beviljande för budgetåret 1926—1927 av anslag till iståndsättande av den gamla residensbyggnaden i Härnösand, i vilken länets lantmäterikontor för närvarande var tillfälligt inrymt, till bostad för landshövdingen i Västernorrlands län.

Över berörda motioner I: 157 och II: 154, vilka hänvisats till statsutskottet, hade samma utskott i utlåtande nr 6 punkt 41 — efter att hava uttalat att

man icke längre borde dröja med residensbyggnadens iståndsättande -- anført följande:

»Om än alltså redan under den närmaste tiden åtgärder torde tarvas för den gamla residensbyggnadens restaurering och inredande till landshövdingebostad, kan dock utskottet icke finna påkallat, att för detta ändamål anslag uppföres redan å nästkommande års riksstat. I detta avseende vill utskottet framhålla, att, innan närmare beslut om byggnadsplanens genomförande fattas, vissa pågående detaljutredningar böra slutföras. Ifrågavarande utredningar avse bland annat frågan om det nu till residensbyggnaden förlagda lantmäterikontorets förflyttning till ett inom staden befintligt kasernetablissemang, som icke kommit att disponeras för sitt ursprungliga ändamål.»

Ang.
provisoriska
lokaler för
lantmäterikon-
toret i Väster-
norrlands län.
(Forts.)

I överensstämmelse härmed hade statsutskottet hemställt, att motionerna I: 157 och II: 154 måtte anses besvarade med vad utskottet i sitt utlåtande anført.

Under hänvisning till statsutskottets förenämnda, av riksdagen numera godkända utlåtande hade utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt, att förevarande motioner I: 210 och II: 315 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **Österström**: Herr talman! Jag kan icke underlåta att beledsaga utskottets avstyrkande betänkande med en varm förhoppning, att såväl denna fråga om anordnande av provisoriska lokaler för lantmäterikontoret i Västernorrlands län som också den därmed mycket nära förbundna frågan om länsresidenset i samma län skola kunna genom Kungl. Maj:ts initiativ få redan vid nästkommande års riksdag sin lyckliga och definitiva lösning. Det är ju så, att förhållandena beträffande båda dessa lokalfrågor äro obestriddigen oeffter- rättliga. Vad angår lantmäterikontorets lokaler förhåller det sig så, att de där förvarade handlingarna, bland vilka finnas massor av absolut unika och oersättliga dokument, äro för närvarande utsatta för en överhängande eldrisk, och det kan icke vara varken rimligt eller riktigt att låta detta låtgåssystem fortgå längre. Jag har, herr talman, i frågans nuvarande läge icke annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde herr *Enhörning*.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 31, i anledning av väckt motion angående anordnande av försöksverksamhet på sötvattensfiskets område;

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i villkoren för lån från norrländska nyodlingsfonden;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till stationerande av bevakningsfartyg vid rikets kuster för åstadkommande av ordning och skydd vid fiskets bedrivande;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av ytterligare medel för avveckling av bränslekommissionens verksamhet; samt

nr 35, i anledning av väckt motion om anslag till främjandet av ekonomiska sammanslutningar bland fiskare.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang.
befrämjande
av utdikning
av försumpade
skogsmarker
m. m.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 36, i anledning av väckta motioner angående befrämjande av utdikning av för skogsbörd tjänliga försumpade skogsmarker m. m.

Jordbruksutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft nedan omnämnda, inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) två likalydande, nr 151 i första kammaren av herr *Schedin* m. fl. samt nr 129 i andra kammaren av herr *Johanson* i Huskvarna m. fl., i vilka hemställts, att riksdagen behagade anvisa ett förslagsanslag av 500,000 kronor att, efter Kungl. Maj:ts beprövande och under de former, som riksdagen kunde komma att bestämma, utgå till befrämjande av utdikning å enskildas mark av försumpade skogsmarker och sådana torvmarker, som i första hand kunde anses lämpliga till skogsbörd,

2) nr 152 i första kammaren av herr *Pers*, i vilken hemställts, att riksdagen ville besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag angående statens bistånd till utdikning av sådana vattensjuka marker, som vore tjänliga för skogsbörd, och för ändamålet ställa ett anslag av 50,000 kronor till Kungl. Maj:ts förfogande.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

1) att riksdagen måtte i anledning av de i ämnet väckta motionerna I:151 och II:129 samt I:152 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om utredning huruvida och på vad sätt staten borde, utöver vad nu ägde rum, lämna bidrag för utdikning av sådana enskilda tillhöriga vattensjuka marker, som kunde göras tjänliga för skogsbörd,

2) att motionerna i vad de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet förut i utlåtandet anfört och hemställt ej måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr Pers: Herr talman! I den motion, som jag väckt i detta ärende, sökte jag förmå utskottet och riksdagen att opinera för utdikning av vattensjuka marker, tjänliga för skogsbörd, efter större mått än hittills. Jag leddes, såsom jag också uttalade i motionen, av den uppfattningen, att vi inom landet måste tillvarataga de möjligheter till alstrande av råvaror, som kunna vara möjliga. Jag var rädd för, när jag skrev motionen, och jag är det fortfarande, att den generation, som kommer efter oss, skall finna, att vi ha begått en försummelse genom att inte tidigare, än vad som nu sker, lägga dessa ofruktbara marker under en sådan vård, att de kunna frambringa skogsalster eller andra nyttiga ting. När man reser i landet, finner man icke bara i Norrland och mellersta Sverige, utan även i sydligare trakter, stora sträckor, som äro fullkomliga ödemarker och knappast till glädje för andra än jägare och de naturvänner, som överdriva sin kärlek till naturen därhän, att de vilja, att sådana marker böra ligga uti det skick, som de äro i av naturen. Isynnerhet mot bakgrunden av det förhållandet att emigrationen till Nordamerika numera är stängd, och att landet kan komma att få svårt att lämna det uppväxande släktet tillräckliga möjligheter att finna utkomst och bärgning i landet, ansåg jag, att denna utdikning, denna förvandling av ofruktbara marker till fruktbara, borde upptagas i ett hastigare tempo och i större mått.

Jag betonade också, att staten i fråga om sina marker borde föregå med gott exempel och icke låta dem ligga ofruktbara. Den metod, som nu användes för utdikning, inriktar sig mest på smådikning inne i skogarna eller på att motverka den försumpning, som äger rum. Naturligtvis vill jag icke motsätta mig det.

Tvärtom är en sådan utdikning av största nytta, men min tanke var att stimulera riksdagen till att uttala sig för att som sagt taga upp frågan i större mått, och jag ville därför fästa uppmärksamheten på de stora markerna, som ligga i detta dåliga skick. Vidare hade jag tänkt mig, att man skulle förlägga denna utdikning icke uti de obebyggda trakter, som ligga fjärran från människoboningar, fjärran från kommunikationer och kultur, utan att man skulle vända sin uppmärksamhet framför allt till sådana sumpmarker, som man ofta finner i en ganska tätt bebyggd trakt och med vägsystem inpå sig. Det är icke blott så, att dessa trakter stöta ögat, utan det, som skulle växa på dessa marker, skulle ju tidigare lämna penningavkastning. Det är ju så, att i dessa folkrika trakter har man större behov av råmaterial och bränsle för fabrikationen, så att utdikningen skulle där giva en bättre avkastning.

Min motion har nu jämfört en annan motion resulterat i ett förslag från utskottets sida om en skrivelse till Kungl. Maj:t i motionernas syfte. Man har skalat bort, vad jag tryckte på i motionen, nämligen att staten skulle gå före i fråga om sina marker. Jag kan nu icke finna, att icke detta är tjänligt, och jag tror, att domänstyrelsen kunde behöva en reprimand i den riktning, som min motion avser. Jag tror också, att de övriga synpunkterna kunnat komma fram litet mera pregnant. Skrivelsen är, får jag säga, rätt så platonisk. Det är en skrivelse av sådan art, som man ofta avlätit till Kungl. Maj:t. Det är en vänlighet mot motionären, och Kungl. Maj:t gör med en sådan skrivelse, vad Kungl. Maj:t anser sig i större eller mindre mån kunna göra.

Jag är sålunda, herr talman, icke så angenämt berörd av skrivelsen, men det är dock säkert det mesta, som kan uppnås, och därför har jag intet yrkande, utan jag hoppas, att kammaren biträder utskottets förslag.

Herr Rosén: Utskottet uttalar, att det icke finns någon anledning att, såsom i motionen föreslås, ingå på frågan om utdikning av staten tillhöriga marker, när sådana utdikningar oavbrutet bedrivs genom domänstyrelsens försorg för medel, som årligen pläga beräknas i samband med fastställande av förslag till driftkostnader för domänverket. Det är ju alldeles riktigt, att ett belopp varje år beräknas för utdikning, men om i utskottet hade funnits någon person, som hade haft närmare kännedom om förhållandena i de fyra nordligaste länen, hade ett sådant uttalande knappast kunnat göras i detta betänkande. De anslag, som utgå för ifrågakvarande ändamål, äro nämligen så obetydliga, att de i ingen mån kunna anses motsvara det förefintliga behovet. Statsrevisorerne ha också vid ett par kanske t. o. m. tre tillfällen under de sista tio åren gjort uttalanden om nödvändigheten av kraftiga åtgärder i den riktning, som angivits i den ena motionen, och enligt min uppfattning är det absolut nödvändigt att snara åtgärder vidtagas för att öka utdikningen. Jag har nämligen den uppfattningen, att en fortsatt försummelse i detta avseende kommer att medföra betänkliga följder.

Såsom frågan ligger, finns det ju ingen möjlighet att göra något yrkande, och jag kan därför icke framställa något sådant.

Herr Boberg: Herr talman! Då de föregående talarna icke gjort något yrkande, kan det icke falla mig in att på något sätt närmare bemöta vad de sagt. Jag vill dock gentemot herr Rosén säga, att inom jordbruksutskottet finnes det representanter för de nordliga länen, och om icke de göra sina röster gällande vid behandlingen av sådana motioner som den förevarande, är det ju deras skuld och icke jordbruksutskottets i dess helhet.

Vad herr Pers motion beträffar, vittnar den om ett varmt skoglign och nationalekonomiskt intresse, och då jag läste igenom den, förundrade jag mig över hans intresse för dessa frågor och den kunskap han utvecklade på området. Men

*Ang.
befrämjande
av utdikning
av försumpade
skogsmarker
m. m.
(Forts.)*

Ang.
befrämjande
av utdikning
av försumpade
skogsmarker
m. m.
(Forts.)

då han vill ha ett anslag på 50,000 kronor för att utröna, hur mycket mark som ligger försumpad, och då det samtidigt inom jordbruksutskottet förelåg en annan motion, som gick mera rakt på sak och begärde 500,000 kronor om året för att på ett praktiskt sätt avhjälpa denna försumpning, nämligen så att enskilda ägare av försumpade marker skulle erhålla statsbidrag för att kunna utdika dem — under det att de själva betalade största delen därav — då ansågo vi, att det var mera praktiskt att använda penningarna på det sättet än att använda dem till en undersökning, som ju i och för sig icke lämnade annat resultat, än att man fick veta, hur det var.

Dessutom är det ju icke nog med att avdika jorden för att den skall bli odlad, utan det gäller också för oss här i landet att, sedan jorden blivit avdikad och odlad se till, att de som avdikad den bli omhuldade på sådant sätt, att icke jorden avkastar dem, i stället för att de skulle få någon avkastning av den odlade jorden.

Då nu, som sagt, intet yrkande är gjort, ber jag blott att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Sederholm: Jag delar motionärens uppfattning angående lämpligheten och nödvändigheten av en utredning i detta fall, och jag är övertygad om att Kungl. Maj:t kommer att beakta denna framställning. Jag är alltså icke så pessimistisk som motionären med avseende å resultatet av en sådan skrivelse.

Det var emellertid icke för att säga detta som jag begärde ordet, utan det var, därför att det finns en viss oklarhet i klämman, som jag visserligen icke velat bestämt påyrka att få ändrad i utskottet, men jag vill åtminstone genom detta uttalande understryka vad klämman bör innebära och vad jag tror, att den också enligt utskottets uppfattning innebär. Det står där, att utredning bör ske, huruvida och på vad sätt staten bör lämna bidrag för utdikning av sådana *enskilda* tillhöriga vattensjuka marker o. s. v. I motiveringen tar man alltså avstånd från att utredningen skulle omfatta staten tillhöriga marker. Det finns emellertid en kategori av mark, som strängt taget varken är att hänföra till statens eller till de enskildas mark nämligen städernas, kommunernas och landstingens jord och åtminstone en hel del ecklesiastiska skogar. Jag anser, att utskottet har avsett, att i detta uttryck »enskilda» marker skulle inbegripas även sådana korporationers jord och att alltså utredningen även skulle omfatta sådana marker. Jag vill med detta uttalande endast understryka önskvärdheten och lämpligheten av att utredningen får denna omfattning.

Herr Rosén: Jag vill blott säga herr Boberg, att det är väl ingen annan, som kan göra sin röst gällande vid behandlingen av ett ärende än den, som deltagit däri, och såvitt jag kan finna, är det ingen från de fyra nordligaste länen, som deltagit i detta ärendes behandling.

För övrig tycks det vara oklart för herr Boberg vad frågan gäller. Det är inte fråga om odlingsmark nu utan om skogsmarker.

Herr Pers: Jag fäste mig vid ett ord av herr Boberg, när han sade, att en utredning icke skulle ge något annat resultat än att man finge veta, hur det är. Ja, men jag tycker, att detta är ett alldeles utomordentligt resultat. När man skall ta itu med en sådan fråga som denna, måste man väl först ha klart för sig, hur det är. Naturligtvis kan man överdriva detta. Man kan göra utredningen allt för dyrbar och alltför inventiös, men att börja utan utredning, åtminstone i den skala jag tänkt mig, är ju rätt så otänkbart.

Jag skall säga kammaren, att jag fick idén till denna motion, när jag på eftersommaren i fjol hade tillfälle att göra en resa i Holland och med den allra största beundran kunde taga kännedom om hur detta lilla folk erövrade ifrå

havets botten den ena kvadratomilen efter den andra, förvandlade den till fruktbar jord och beredde hem och utkomst och välstånd åt hundratusentals människor på mark, som några år förut hade legat under havsytan. Jag ställde denna idoghet och allmänna uppoffring, denna framsynighet mot bakgrunden av de många kvadratomil mossar, som vi ha i vårt land och av vilka åtminstone en hel del efter en mansålder kunde ha stått bevuxna med skog och lämnat vårt folk råmaterial till arbete och till välstånd och utkomst. Det var under detta intryck som jag skrev min motion, och jag får säga, att det resultat den lämnat är rätt så blekt, ty jag kan icke finna, att jag har kunnat stimulera utskottet i någon avsevärd grad att följa den tankegång jag angivit.

Ja, jag ville med detta säga, att detta, att få veta, hur det är med en så pass stor sak som denna, det anser jag icke vara någonting obetydligt.

Herr Boberg: Nej, herr talman, det inser jag också, att det inte är något obetydligt att få veta, hur det förhåller sig, men den andra motionen vill gå från ord till handling och hjälpa de enskilda att få sina försumpade skogsmarker utdikade, så att skogen kan växa där och odling äga rum. Därför att den gick mera praktiskt på målet, voro vi med om att bifalla den, på det sätt vi kunde, under det att vi ställde oss mera reserverade till herr Pers motion, som avsåg endast en utredning.

Då herr Rosén sade, att det är icke nog med, att det finns representanter för Norrland i utskottet utan att de också måste ha sina namn under utlåtandet, vill jag säga, att det beror på en ren tillfällighet, att så icke skett, ty vilken som helst av suppleanterna kan ju alltid ta någon ordinarie ledamot på axeln och säga: »I detta ärendes behandling önskar jag sitta, då jag anser mig vara hemma däri.»

Herr Schedin: Herr talman, mina herrar! Jag hade egentligen icke tänkt att här skulle bli någon diskussion i denna fråga, men då den andre motionären och ledamöter av jordbruksutskottet yttrat sig, kanske det kan tillåtas mig såsom motionär att få framhålla en del synpunkter och uttala ett önskemål i sammanhang med de övriga uttalandena.

När jag läste utskottets motivering, kunde jag av densamma icke finna annat än att — till min stora tillfredsställelse, får jag tillägga — utskottet beaktat de sakliga synpunkter, som framhållits i motionen av mig och mina medmotionärer, men jag förvånades icke så litet över att, när detta erkännande i alla fall gavs åt de sakliga synpunkterna i motionen, utskottet icke kunnat ge sitt bifall till den mycket blygsamma framställningen om ett anslag å 500,000 kronor till ändamålet i fråga. Jag var nästan frestad att undra, om detta berodde på att vår begäran i detta avseende varit för blygsam. Nu lär man i alla fall få vara tillfredsställd med den gynnsamma klämman i utskottets betänkande, ehuru det, som redan förut antytts, är något, som gör det angeläget för mig att åtminstone till protokollet anföra vad man önskar skall ligga i den klämman.

Innan jag berör detta, skulle jag emellertid vilja uttala som min uppfattning, att det är en allmän mening om det berättigade i att någonting göres i detta fall. Det kanske också kan intressera att höra att redan den 20 febr. 1764 utfärdades en kungl. förordning i detta syfte så lydande: »Alla rikets undersåtare skola årligen sommarterne, då vattnet är som mest utfallit, såväl å kronans som enskildes egor under vederbörlig tillsyn upprepna och vid sitt naturliga avlopp vidmakthålla alla större och mindre strömfall, bäckar och åar; skolande Kungl. befallningshavande fördela kostnaden härför länets innevånare emellan.» Vidare utfärdades en kungl. kung. år 1822 och kungl. brev år 1833 i samma syfte. Det skulle vara egendomligt, om icke vi i vår tid, med

*Ang.
befrämjande
av utdikning
av försumpade
skogsmarker
m. m.
(Forts.)*

Ang.
befrämjande
av utdikning
av försumpade
skogsmarker
m. m.
(Forts.)

det stora värde, vi i alla fall få lov att sätta på skogen som sådan, vore angelägna om att icke blott uttala oss sympatiskt för ett sådant spörsmåls lösning utan också göra någonting i denna del. Det hade därför naturligtvis, herr talman, varit synnerligen angenämt, om det äskade anslaget kunnat ställas till förfogande. Man hade då kunnat förvänta, att åtgärder snabbare skulle ha vidtagits. Jag kommer nu till det önskemål, jag tillåtit mig att göra mig till talesman för. När vi nu ha äran att se herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet närvarande i kammaren, må det vara mig tillåtet att särskilt kraftigt trycka just på det här spörsmålet, i förhoppning om att det icke må av någon anledning försummas utan fastmer bli föremål för regeringens särskilda uppmärksamhet. Om något är ett *riksintresse*, så är det detta. De olika synpunkter i detalj som här skulle kunna göra sig gällande, vill jag icke beröra, utan skall inskränka mig till det anförda, i säker förvisning om att denna kammare, såväl som medkammaren, skall i enighetens tecken ge sitt bifall till utskottets förslag, och i förhoppning, att frågan icke lägges på hyllan har jag, herr talman, ej annat yrkande än bifall till denna utskottets hemställan.

Herr **Gabrielsson**, Herr talman! Då jag är en av de norrländska representer, som tillhöra jordbruksutskottet, ber jag att få meddela, att jag var hemrest, då detta ärende behandlades och jag hade alltså inte tillfälle att delta i dess behandling inom utskottet. Men det vill jag säga, att även om jag varit med, så hade jag i alla fall inte yrkat på att utredningen skulle omfatta statens skogar, ty beträffande dem finns det redan en vidlyftig utredning i kolonisationskommitténs betänkande. Denna utredning ligger för närvarande hos Kungl. Maj:t, och bland de utvägar den avhandlar för en ytterligare utveckling av kolonisationen på Norrlands statsskogar, ingår som ett mycket viktigt moment just en utdikning av sankmarker, därvid man samtidigt kunde skaffa arbete åt därvarande kolonister.

Jag för min del anser, att frågan fått den behandling den är värd att få, och jag hoppas Kungl. Maj:t skall tillmötesgå riksdagen genom att göra en utredning och framlägga ett förslag, så att vi ha att förvänta anslag till ändamålet, som jag finner mycket behjärtansvärt.

Herr **Rosén**: Ja, inte saknas det utredningar här i landet — det har jag aldrig hört — men det blir sällan någon följd av dem. Nog har jag läst kolonisationskommitténs betänkande och dess synnerligen intressanta utredning om behovet av åtgärder, men kan herr Gabrielsson också påvisa, att det vidtagits några åtgärder? Jag kan det inte.

Men vad jag nu reagerat mot, är utskottets uttalande, att man beträffande statens mark inte behöver göra någonting, ty där bedrivs redan utdikning med hjälp av årliga anslag. Det är om detta jag sagt, att det sker i så obetydlig utsträckning, att någonting ytterligare måste göras, i annat fall kommer det att få betänkliga följder, och den uppfattningen står jag för.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av avkastningen av statens hästavelsfond;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 102, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egen-
domar; samt

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts propositon angående försäljning av vissa områden av Norra Vedbo häradsallmänning i Jönköpings län.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 40, i anledning av väckta motioner om överlåtelse till Kalmar stad av vissa delar av den för högre allmänna läroverket därstädes använda fastigheten.

*Ang.
överlåtelse
till Kalmar
stad av viss
fastighet.*

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen nr 4 i första kammaren av herr *Jeansson* och nr 7 i andra kammaren av herr *Olsson* i Kalmar hade hemställts, att riksdagen ville för sin del lämna förnyat medgivande till överlåtelse till Kalmar stad av statens del i läroverksfastigheten, med villkor att staden förbunde sig ställa till läroverkets disposition och för framtiden tillhandahålla fullgott läroverkshus med gymnastiksal och lekplan samt bostad eller i behörig ordning bestämd hyresersättning åt rektor, därvid dock staden borde berättigas att under 40 år uppbära inkomsterna av läroverkets byggnadsfond med skyldighet för staden att bestrida de utgifter, som enligt bestämmelserna i läroverksstadgan skulle utgå ur nämnda fond.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen i anledning av förevarande motioner I:4 och II:7 måtte för sin del medgiva, att den del av den för högre allmänna läroverket i Kalmar nu använda och av tomterna nr 328, 329, 330, 331, 332, 333 och 334 samt halva tomten nr 335 i norra kvarteret av stadsdelen Kvarnholmen bestående fastigheten, vilken icke redan tillhörde Kalmar stad, finge med äganderätt överlätas till staden under villkor att staden, inom av Kungl. Maj:t bestämd tid, tillhandahålla läroverkshus med gymnastiksal och lekplan av fullgod beskaffenhet, ävensom bostad eller i behörig ordning bestämd hyresersättning åt rektor.

Reservation hade avgivits av herr *Sväansson, Eli*, som yrkat avslag å motionerna.

Herr *Sväansson, Eli*: Herr talman! Även med den givna risk jag löper, när jag står som ensam reservant i ett utskott, att icke få någon med mig i denna kammare, anser jag dock min plikt kräva, att jag under några minuter upptager kammarens tid för att motivera min reservation vid jordbruksutskottets utlåtande nr 40. Frågan intresserar förmodligen mig långt mera än herrarna, och därför har jag inte kunnat fullfölja min roll som endast tyst åhörare av de debatter, som här föras.

Jag vill inte trötta kammaren med beskrivning av Kalmar högre läroverks lokala tillstånd. Jag kan dock utan överdrift beteckna detta som det sämsta jag sett här i riket, och de läroverk jag sett äro inte få. Man har visserligen lappat upp de gamla byggnaderna under senare tid och gjort en utvidgning genom inköp av en bredvidliggande fastighet, men fortfarande är läroverkets lokala tillstånd skröpligt. Vad lekplatsen beträffar, är den synnerligen liten; den utgör knappt 8 kvadratmeter per lärjunge, och läroverkets elever måste därför till stor del använda gatan som rastställe. Sedan 25 år tillbaka har frågan om ett nytt läroverkshus varit på tal, och den kritik, som riktats mot anläggningen, fick år 1924 sin spets av det årets statsrevisorer, som yttrade, att sedan byggnadsförhållandena numera stabiliserats, det skäligen kunde förväntas, att åtgärder snart vidtoges för anskaffandet av ett nytt läroverkshus.

Ang.
övertåtelse
till Kalmar
stad av viss
fastighet.
(Forts.)

Stadens drättselkammare sade också vid överlämnandet till stadsfullmäktige av förslag till 1915 års reparationer, att »nybyggnadskravet genom de föreslagna förbättringarna kunde uppskjutas ett eller annat år» — detta uppskjutande pågår ännu och när väntetiden skall taga slut, vet i närvarande stund ingen.

År 1910 var frågan om Kalmar läroverks fastigheter före i riksdagen. Då påstods, att staden lösköpt sig från sin skyldighet att deltaga i det skolhusbygge, som Kungl. Maj:t omkring år 1830 ålagt staden till en omfattning, motsvarande de två räkneklasser, som sedan Gustav II Adolfs tid funnits vid skolan och för vilka staden haft skyldighet att hålla lokaler. Staden erbjöd sig då hos domkapitlet att under 10 år lämna 200 riksdaler banco per år för denna skyldighet. Domkapitlet hade givetvis ingen befogenhet att medgiva sådan befrielse från av Kungl. Maj:t ålagd pålaga, och för övrigt motsvarade summan icke byggnadskostnaden. Det skolhus, som då fanns, kostade ungefär 30,000 riksdaler banco. Det utgjordes av ett trevåningshus, där apologist-skolan upptog tredjedelen av bottenvåningen, och motsvarade en byggnadskostnad av cirka 3,300 riksdaler banco. Av husets kostnad gäldade staden alltså knappast 50 procent.

Kalmar elementarläroverks byggnader, sådana de nu stå, ägas huvudsakligen av staten. Efter många om och men har Kalmar stad fått utsikt att övertaga äganderätten under det villkor, att ett nytt läroverkshus står uppfört vid slutet av år 1926. Ännu är intet åtgjort för fyllandet av detta villkor, som — om jag minns rätt — statsrådet Olsson står för.

Man har sökt komma undan dilemma genom flera förslag: ett rörande om- och tillbyggnad, ett avseende nybyggnad på Fredriksskans och ett om nybyggnad i Odinslund, två olika ställen i staden. Om- och tillbyggnadsförslaget är nu det, som står på tapeten. Detta förslag kullkastar emellertid riksdagens beslut av år 1910, vilket krävde nybyggnad, och strider mot den regeringsuttalande, som skänkte staden respit med övertagande av läroverkstomterna till slutet av innevarande år.

Detta om- och tillbyggnadsförslag utgör innebörden av det yttrande, med vilket jordbruksutskottet kommit i anledning av herrar Jeansson och Valerius Olssons motioner, och mot vilket jag reserverat mig i utskottet. Jag skulle ha kunnat gå med på förslaget, om jag ansett det vara för Kalmar stad förmånligt. Men det innebär enligt min mening, att omfattande ändringar måste göras med de läroverkshus, som redan finnas. Blev dessa ändringar till pedagogiskt och hygieniskt gagn och förmånliga för stadens ekonomi, skulle givetvis min reservation icke ha tillkommit. Men jag tvivlar på deras nytta. Fördelen av en ombyggnad kunde skolöverstyrelsen icke inse i sitt näst föregående yttrande, fastän den nu ställt sig på en annan bog. För sin del står vederbörande läroverksskollegium emot den, på ett undantag när, men även denne läroverkslärare, som reserverat sig, står dock ense med sina kolleger, när det gäller tomtens beskaffenhet. Mycket betyder för mig, att läroverkets läkare icke kan finna, att en ombyggnad på ifrågavarande tomter fyller hygienens fordringar.

Vad myndigheterna i Kalmar beträffar, äro även de till sin majoritet emot ombyggnadsförslaget. När frågan var uppe till behandling i fjol våras i drättselkammaren, ställde sig endast 2 röster för ombyggnad mot 5 för nybyggnad; i stadsfullmäktige voro 12 för ombyggnad och 19 för nybyggnad. Det var först sedan man fått klart för sig, att ett nybyggnadsbeslut på grund av tomtköp krävde kvalificerad majoritet, som stadsfullmäktiges röster blevo 15 mot 15 och ombyggnadsförslaget segrade genom ordförandens utslagsröst. Utgången hade emellertid icke blivit denna, om icke en anhängare av nybyggnadsförslaget i desperation nedlagt sin röst och en annan, såsom hon sedan erkänt, röstat fel. Anmärkas bör emellertid, att stadsfullmäktiges beslut fallit på

grund av regeringsrättens utslag, när drätselkammaren icke satts i tillfälle att avgiva vederbörligt yttrande.

Vad ombyggnadsförslagets ekonomiska sida beträffar, är det min fulla övertygelse, att det — d. v. s. ett bifall till utskottets förslag — blir en dyrbar historia för Kalmar stad. Det blir en åtgärd, som, för att citera Döbelns yttrande, hjälper oss i dag på våra ben för att i morgon göra oss sjufallt värre — liknelsevis talat. Det innebär ett provisorium — hur kort eller långt, det beror på den regering, som kommer att avgöra saken. Ett *nybygge måste* omsider komma och ett provisoriskt ombygge, följt av ett nybygge, låt vara först efter 10, 15 eller låt oss säga 20 år, det blir inte till fördel för stadens ekonomi, lindrigast sagt. Inom parentes kan jag nämna, att så vitt jag kunnat utröna ännu intet blivit utrett om hur det skall reda sig med för ombygget behövliga tomtinköp.

För 16 år sedan avhandlade riksdagen Kalmar läroverks byggnadsfråga. Den gången voro alla parter ense om att en nybyggnad behövdes. Föredragande departementschefen hade också, enligt vad som framgår av Kungl. Maj:ts proposition nr 194 vid 1910 års riksdag, förklarat att »i ärendet synes vara ostridigt, att de av högre allmänna läroverket i Kalmar för närvarande disponerade lokalerna äro för sitt ändamål olämpliga. Då det därjämte av vad i ärendet framkommit synes framgå, såväl att den nuvarande läroverksbyggnaden icke kan försättas i ett för läroverkets behov tillfredsställande skick, som ock att den tomt, varå byggnaden är uppförd, icke lämnar tillräckligt utrymme för ett nytt läroverkshus med vad därtill hörer, torde det vara nödvändigt, att en ny byggnad uppföres på ny plats.» — När den av Kungl. Maj:t förlängda tidsfristen för denna nybyggnads färdigställande i det allra närmaste redan utlupit — det sker, som sagt, med detta års utgång — ifrågasättes, utan någon ny av Kungl. Maj:t förebragt utredning i ärendet, lämpligheten av sådana åtgärder från riksdagens sida, att en om- och tillbyggnad skall kunna träda i stället för nybyggnaden.

Vad har då hänt, som kan motivera en sådan åtgärd? Har Kalmar stad ändrat åsikt och nu enigt och enträget anhållit om billigare villkor? Har en grundlig undersökning visat, att kostnaden för en fullgod om- och tillbyggnad skulle ställa sig väsentligt billigare? Ha skolans målsmän i olika instanser förklarat sig nöjda med en dylik om- och tillbyggnad? — Intet av allt detta har inträffat. Kalmar stads drätselkammare och Kalmar stadsfullmäktige ha med betydande majoritet fasthållit vid kravet på nybyggnad. Det har icke uppvisats, att en fullgod om- och tillbyggnad skulle ställa sig väsentligt billigare, och många initierade personer i Kalmar stad betvivla i detta ögonblick, att dens bleve billigare alls, om allt tages med i räkningen.

Men det har av läroverkets collegium i klara, ojäviga siffror visats, att intet fullständigt högre allmänt läroverk i riket har en så liten byggnadstomt som Kalmar läroverk och att, även om hela det kvarter, där läroverket nu ligger, kunde ställas till läroverkets förfogande, tomten ändå inte skulle bli ens hälften så stor som i genomsnitt här i landet ansetts behövt för ett sådant läroverk som det i Kalmar.

Är det ett statsintresse att medverka till, att ett av rikets allmänna läroverk, då dess lokalförhållanden efter mer än 20-årigt dröjsmål nu äntligen skulle definitivt ordnas, får en undantagsställning av denna art? Och detta, utan att staden, men endast tvenne enskilda motionärer, anhållit om det. Då stadsfullmäktige senast uttalade sig i saken, den 25 maj förra året, röstade, som sagt, 19 ledamöter mot 12 för en nybyggnad. Det är stadsfullmäktigeminoritetens talan, motionärerna föra.

Man har under denna frågas föregående behandling ibland ordat om skolpalats och slöseri och nödvändigheten av att kommunerna iakttaga sträng spar-

*Ang.
övertätaelse
till Kalmar
stad av viss
fastighet.
(Forts.)*

Ang.
övertäletse
till Kalmar
stad av viss
fastighet.
(Forts.)

samhet. Ingen människa har önskat något skolpalats i Kalmar. Men såväl läroverkskollegiet, vilket för övrigt upprepade gånger anlagt sparsamhetssynpunkter, som också stadsmyndigheternas ständiga majoriteter under dessa vältans tider ha önskat effektivt göra slut på de pedagogiskt och hygieniskt beklagliga lokalförhållandena vid läroverket. Kungl. skolöverstyrelsen har visserligen numera förklarat sig anse, att det ej skulle vara omöjligt att på den nuvarande skoltomten, om den utvidgades tillräckligt, uppföra ett fullgott läroverkshus med gymnastiksal och lekplan; men dess yttrande är hållet i så försiktiga och vaga ordalag, att fullgodheten av byggnaden och tillräckligheten av lekplanen nästan mera te sig som en teori än en praktisk möjlighet. Den, som känner förhållandena på platsen och följt med och sett, huru under årens lopp ända från år 1907 det ena om- och tillbyggnadsförslaget efter det andra misslyckats, kan ej heller förvåna sig däröver. Mera förvånande är, att skolöverstyrelsen hållit för möjligt, att det hittills sista, det femte i ordningen, under dessa villkor skulle kunna godtagas. Men det är noga att märka, att detta stora förslag, vars byggnadskostnad enbart skulle springa upp till 855,269 kronor enligt arkitektens beräkning, icke är identiskt med det av motionärerna åberopade, vilket endast var avsett att utgöra ett första utbyggnadsstadium av det stora förslaget.

Emellertid har skolöverstyrelsen i skrivelse till stadsfullmäktige i Kalmar den 29 oktober i fjol framhållit, »hurusom en nybyggnad för läroverket skulle medföra så stora fördelar, att de torde kunna uppväga de ökade kostnader, som kunna vara förenade därmed. Härvid torde ej heller böra förbises, att frågan om intagning av kvinnliga lärjungar i läroverkets gymnasium i viss mån måste bli beroende på storleken och beskaffenheten av de av läroverket disponerade lokalerna.»

Då skolöverstyrelsen i remiss över föreliggande motion uttalat, att det ej vore uteslutet, att av olika anledningar antalet lärjungar i läroverket kunde komma att minskas, så att behovet av utrymme kunde bli något mindre än vad man förut räknat med, utan att denna hypotes på något sätt motiverats, så hör man lägga märke till att lärjungeantalet denna termin är 61 mer, än då frågan sist var före i riksdagen, och 36 mer än medeltalet för de sista 40 terminerna. Ej heller kan man ju beräkna ett skolbygge efter minimiantal; även de år, då lärjungeantalet är som störst, måste utrymme finnas, varför en rätt bred säkerhetsmarginal är nödvändig.

Då det alltså vid frågans förra behandling inom regering och riksdag fastslagits, att nybyggnad är nödvändig, ej minst med hänsyn till den otillräckliga och mindre välbefägnade skoltomten och då de dåvarande skälen allttjämt ha sin giltighet, då vidare Kalmar stadsfullmäktiges majoritet och ett praktiskt taget enhälligt läroverkskollegium fortfarande kräver nybyggnad, då skolöverstyrelsen anser en sådan för läroverket avgjort förmånligare, och då det icke visats, att en verkligt fullgod om- och tillbyggnad skulle bli avsevärt billigare än en fullgod nybyggnad, måste jag yrka avslag å föreliggande utskotts-förslag.

Herr Jeansson: Herr vice talman! Då jag går att yttra mig i denna fråga, skall jag såsom gammal riksdagsman icke som min kamrat på kalmarbänken göra mig skyldig till det olämpliga, att i kammaren framdraga saker, som icke höra till kammarens behandling utan skola avgöras av stadsfullmäktige i Kalmar. Jag känner mig därför förhindrad att bemöta honom i själva saksfrågan.

Ändamålet med den motion, som jag och min medmotionär i andra kammaren väckt, är att bereda Kalmar stad tillfälle att vid ordnandet av sin läroverksfråga kunna taga under omprövning, huruvida icke det gamla läroverket

skulle kunna om- och tillbyggas på ett så pass fullgott och tillfredsställande sätt, att man kunde undvika en nybyggnad, som ställer sig betydligt dyrare. En nybyggnad är beräknad att kosta cirka 700,000 kronor mera än en om- och tillbyggnad.

Nu är emellertid Kalmar stad förhindrad att företaga en om- och tillbyggnad för den händelse det icke blir en ändring i det beslut, som riksdagen fattade år 1910, nämligen att Kalmar stad skulle få äganderätt till tomten, å vilken den gamla läroverksbyggnaden är belägen, därest staden uppför en nybyggnad, som det då var fråga om. 1917 års lag om fastighetsbildning i stad innehåller nämligen i en paragraf den bestämmelsen, att där det finns särskilda ägare till olika delar av samma tomt, må nybyggnad icke äga rum. Staden skulle sålunda, såsom ärendet nu ligger, icke kunna upptaga till prövning frågan om en om- och tillbyggnad. Därför begäres nu en ändring. Nu tycker man, att detta skulle väl ingen kunna motsätta sig. Det anfördes också i andra kammaren, som nyss behandlat ärendet, av jordbruksutskottets ordförande, att en sådan rimlig hemställan kunde man ju icke motsätta sig. Skolöverstyrelsen har ju också tillstyrkt bifall till motionerna. Man bör vara glad över det yttrande, som skolöverstyrelsen därvid avgivit, och att den tagit i betraktande, att kommunerna måste söka lösa sina skolfrågor på ett mera ekonomiskt sätt än hittills.

Utskottet har också välvilligt behandlat frågan och i anledning av skolöverstyrelsens yttrande tillstyrkt motionerna. Då nu herr Svänsson yrkat avslag och framhållit åtskilliga synpunkter i frågan, måste jag uttrycka min stora förvåning över, att han vill förmäna den stad, som han dock måste anses representera här i riksdagen, att taga under omprövning, huruvida den icke skulle kunna om- och tillbygga det gamla skolhuset, så att det bleve tillfredsställande. Utskottets utlåtande går ut på att de skulle läggas i myndigheternas händer att avgöra, om det kan anses bliva fullgott eller ej. Blir det icke fullgott, godkännes det icke. Av vad han yttrade förstår jag nu, att han särskilt velat göra sig till tolk för, såsom han sade, lärarnas och läroverkskollegiets i Kalmar synpunkter. Läroverkskollegiet har nämligen förklarat, att det icke nöjer sig med mindre, än att ett nytt skolhus uppföres. Man vill icke vara kvar i det gamla skolhuset, som de gamla kalmariterna ansett vara bra under många år, och som man dock tycker skulle kunna förbättras och tillbyggas på ett sådant sätt, att det blir staden fullt värdigt.

Vid ärendets behandling i andra kammaren yttrade herr Magnusson, som är ledamot av stadsfullmäktige i Kalmar, att ehuru han hade sympatier för en nybyggnad, ville han dock yrka bifall till utskottets hemställan, men han begärde, att det skulle göras ett litet tillägg till klämman, som skulle göra det tydligare, att Kungl. Maj:t skulle pröva frågan. Ehuru jag anser, att ett sådant förtydligande ej behövs, vill jag dock icke motsätta mig detsamma, ty, såsom utskottets ärade ordförande sade, ändrar det ju ingenting i sak.

Jag ber därför, herr vice talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan med det tillägg, att efter orden »och lekplan» inskjutas följande ord: »som av Kungl. Maj:t efter vederbörande myndigheters hörande prövas vara av fullgod beskaffenhet». Jag hemställer sålunda, att första kammaren, i likhet med andra kammaren, som enhälligt fattat ett sådant beslut, måtte giva sitt bifall till detta yrkande.

Herr Sederholm: När utskottet gått till behandling av denna motion och kommit till det yrkande, som finns intaget i utskottets utlåtande, har det varit under särskilt beaktande av att utskottet icke på något sätt velat taga ställning till frågan, huruvida läroverksbyggnaden i Kalmar skall lösas genom en om- och tillbyggnad av det nuvarande läroverkshuset eller om det skall

*Ang.
övertäletse
till Kalmar
stad av viss
fastighet.
(Forts.)*

Ang.
övertåtelse
till Kalmar
stad av viss
fastighet.
(Forts.)

ske genom en nybyggnad. Det är mycket möjligt, att herr Svänsson har fullkomligt rätt i att den lösning, som innebär en nybyggnad, är den enda möjliga och rätta, men vi anse, att det bör från myndigheternas och stadens sida få ske en fullt fri prövning av frågan, huruvida det ena eller det andra alternativet skall väljas.

När nu skolöverstyrelsen ansett sig kunna biträda detta förslag, att prövningen lägges i vederbörande myndigheters händer, har utskottet icke kunnat anse annat än att det är klokast och riktigast att bifalla motionerna på det sättet, som utskottet här föreslagit. Den lilla ändring, som herr Jeansson i Kalmar föreslagit, innebär i sak ingenting av betydelse, men då nu andra kammaren antagit utskottets hemställan med denna ändring, ber jag för min del att få säga, att jag icke håller på utskottets ursprungliga formulering av sin hemställan utan biträder det yrkande, som framstälts av herr Jeansson i Kalmar.

Herr **Svänsson, Eli**: Jag vet, att jag är ensam om min mening här i kammaren, men det måste verkligen bli så, att hela denna byggnadsfråga utmynnar i en nybyggnadsfråga. Därest en ombyggnad först komme till stånd, blir, såsom jag framhöll, en nybyggnad efter ett antal år nödvändig, och då blir kostnaderna bra mycket högre för staden, än om vi nu skulle gå med på ett nybyggnadsförslag. Jag måste också gentemot herr Jeansson framhålla, att bland dem, som röstat för en nybyggnad, inte alla äro »gamla kalmariter». Sådana finnas för både om- och tillbyggnadsförslaget såväl som för nybyggnadsförslaget.

Jag kan därför, herr talman, icke annat än fasthålla vid mitt avslagsyrkande, ehuru jag, som sagt, anser mig vara ensam om ett sådant förslag i denna kammare.

Överläggningen förklarades härmed slutad, varefter herr förste vice talman yttrade, att i avseende å det under behandling varande utlåtandet yrkats dels, av herr *Jeansson*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att näst efter ordet »lekplan» tillades orden »som av Kungl. Maj:t efter vederbörande myndigheters hörande prövas vara», dels ock att utskottets hemställan skulle avslås.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till herr Jeanssons yrkande vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av Södermanlands regementes förutvarande mötesplats Malma hed m. m.; och

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition (nr 131) till riksdagen angående företagande av laga skiften enligt lagen den 30 april 1925 (nr 102) rörande vissa laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län samt i ärendet väckta motioner.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående inflyttande av den med avseende å laxfisket i Mörrumsån fastställda fredningslinjen närmare åns utlopp i Mörrumsbukten samt i anledning härav väckt motion.

Ang. intösen
av vissa lax-
fisker i Mörrums-
sån m. m.

I en den 25 februari 1926 dagtecknad till jordbruksutskottet hänvisad proposition (nr 186) hade Kungl. Maj:t, under återopande av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

Ang. inlösen av vissa laxfisker i Mörrumsån m. m.

dels, såvitt kronans rätt rörde, medgiva, att den för laxfisket i Mörrumsbukten fastställda fredningslinjen finge inflyttas till sträckningen Sternö udde—Lörby kladd,

(Forts.)

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i samband med inflyttningen träffa uppgörelse med ägarna till de enskilda laxfiskena i Mörrumsån om inlösen av fiskena mot en ersättning, icke överstigande nuvarande taxeringsvärden,

dels ock medgiva, att för sagda inlösen erforderliga medel finge utgå av statens domäners fond.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehäft en inom riksdagens andra kammare i anledning av förenämnda proposition väckt motion, nr 405, av herrar *Jeppsson* och *Jönsson* i Boa, vari hemstälts, att riksdagen behagade bemyndiga Kungl. Maj:t att, i samband med inflyttningen av den för laxfisket i Mörrumsbukten fastställda fredningslinjen, träffa uppgörelse med ägarna till de enskilda laxfiskena i Mörrumsån och Mörrumsbukten (Pukaviksfjorden) om inlösen av fiskena mot en ersättning som, där ej uppgörelse på annat sätt komme till stånd, fastställdes av en särskild nämnd, utsedd på sätt lagen om skiljemän angäve.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt,

1) att riksdagen måtte bifalla ifrågavarande proposition nr 186;

2) att förevarande motion II: 405, i den mån den icke kunde anses besvarad genom vad utskottet i utlåtandet anfört, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr Andersson, Elof: Herr talman! I den proposition, som utskottet i sitt förevarande utlåtande behandlat, har Kungl. Maj:t hemställt, »att riksdagen måtte dels, såvitt kronans rätt rör, medgiva, att den för laxfisket i Mörrumsbukten fastställda fredningslinjen må inflyttas till sträckningen Sternö udde—Lörby kladd, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i samband med inflyttningen träffa uppgörelse med ägarna till de enskilda laxfiskena i Mörrumsån om inlösen av fiskena mot en ersättning, icke överstigande nuvarande taxeringsvärden, dels ock medgiva, att för sagda inlösen erforderliga medel må utgå av statens domäners fond.»

Beträffande sättet för laxfiskernas inlösen säger sig statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet hysa den uppfattningen, att staten om möjligt bör mot ersättning, icke överstigande taxeringsvärdena, inlösa de enskilda laxfiskena. Tvenne motionärer, herrar *Jeppsson* och *Jönsson* i Boa, hava gjort gällande, att vissa laxfisker äro för lågt taxerade, medan återigen andra fisker ej alls äro taxerade. Motionärerna hava med anledning härav hemställt, att den lösensumma, som skulle utgå för ett fiske, icke ovillkorligen bör begränsas till taxeringsvärdet utan att man i vissa fall skulle kunna få sätta en lösensumma, som något överstege ett dylikt taxeringsvärde.

Vid detta ärendes behandling i jordbruksutskottets andra avdelning, tillät jag mig föreslå, att avdelningen skulle tillmötesgå motionärerna, på sätt jag här har refererat. Men avdelningen ville icke sträcka sitt tillmötesgående så långt. Vid behandlingen i utskottets plenum var jag icke i tillfälle att närvara, och jag skall därför tillåta mig att nu få göra ett särskilt yrkande. Detta yrkande kommer, herr talman, endast att hänföra sig till motiveringen och avser alltså icke någon ändring i utskottets hemställan i sak. Det är endast beträffande den

Ang. inlösen
av vissa lax-
fisken i Mör-
rumsån m. m.
(Forts.)

punkt på sid. 15, som börjar med orden »Den av Kungl. Maj:t» och slutar med orden »böra kvarstå», som jag tillåter mig yrka, att den skall erhålla följande lydelse: »Den av Kungl. Maj:t föreslagna maximigränsen för lösenbeloppet, det nuvarande taxeringsvärdet, anser utskottet för sin del böra kvarstå i så måtto, att laxfiskenas nuvarande sammanlagda taxeringsvärde icke bör överskridas vid inlösen av de särskilt taxerade laxfiskena.»

Då andra kammaren redan har fattat sitt beslut i överensstämmelse med ett yrkande, som är av samma lydelse som det av mig nu framställda, anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag med den ändring i motiveringen, som av mig föreslagits.

Herr Sederholm: Den nu föreslagna ändringen innebär icke någon väsentlig eller kanske inte ens någon ändring alls i den mening, varåt Kungl. Maj:t och utskottsmajoriteten avsett att giva uttryck. Vid sådant förhållande har jag ingenting att erinra emot, att den modifikation i motiveringen nu beslutas av riksdagen, som herr Elof Andersson föreslagit.

Jag ber alltså att få biträda hans yrkande.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr förste vice talmannen, att i fråga om det nu förevarande utlåtandet endast yrkats att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring i motiveringen, att näst sista meningen i sista stycket å sid. 15 erhöle följande avfattning:

»Den av Kungl. Maj:t föreslagna maximigränsen för lösenbeloppet, det nuvarande taxeringsvärdet, anser utskottet för sin del böra kvarstå i så måtto, att laxfiskenas nuvarande sammanlagda taxeringsvärde icke bör överskridas vid inlösen av de särskilt taxerade laxfiskena.»

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare enligt berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 44, i anledning av väckt motion angående ordnandet av den högre lantbruksundervisningen.

Utskottets hemställan bifölls.

Herr förste vice talmannen uppstod nu och avlägsnade sig, varvid ledningen av kammarens förhandlingar övertogs av herr andre vice talmannen.

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion angående kristendomsundervisningen i folkskolan.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölls.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare.

Sedan Nationernas förbund invalt undertecknad i en kommitté, som fått till uppdrag att förbereda en allmän ekonomisk konferens mellan de till förbundet anslutna staterna, och jag av Kungl. Maj:t erhållit tjänstledighet från chef-

skapet över postverket för fullgörandet av detta uppdrag, får jag vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen under 3 veckor från och med fredagen den 23 april 1926 för deltagande i kommitténs första sammanträde i Genève. Stockholm den 21 april 1926.

Anders Örne.

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag till riksdagens skrivelse, nr 159, till Konungen angående rätt för befattningshavare i centrala ämbetsverk att överklaga tilldelad disciplinär varning.

Anmäldes och bordlades statsutskottets utlåtande nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i planen för tillbyggnadsarbeten vid kungl. biblioteket.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,59 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
